

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΔΙΠΛΩΜΑ ΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ
«ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Ασφάλεια vs. ανθρωπιστική βοήθεια:
η περίπτωση του Στολίσκου της Ελευθερίας

Μαρία-Νεφέλη Ζαραμπούκα-Χατζημάνου (ΑΜ 1213Μ002)

Επιβλέπων: Καθηγητής Στέλιος Περράκης

Αθήνα
Σεπτέμβριος 2015

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	1
ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ.....	2
Κεφάλαιο 1: Ο αποκλεισμός της Γάζας από το Ισραήλ.....	2
I. Το σταδιακό «κλείσιμο» της Γάζας	2
II. Το νομικό πλαίσιο του ναυτικού αποκλεισμού	6
Προϋποθέσεις νομιμότητας	8
Ανθρωπιστική βοήθεια σε καθεστώς αποκλεισμού	12
Κεφάλαιο 2: Ο Στολίσκος της Ελευθερίας	22
I. Η ταυτότητα του κινήματος.....	22
Το Κίνημα Free Gaza	22
Η οργάνωση ΙΗΗ	24
Η πρωτοβουλία «Ένα Καράβι για τη Γάζα».....	25
Η Ευρωπαϊκή Εκστρατεία για τον Τερματισμό της Πολιορκίας της Γάζας (ECESG)	26
Η Διεθνής Επιτροπή για να Σπάσει η Πολιορκία της Γάζας (ICBSG).....	26
II. Ο χαρακτηρισμός της δράσης.....	27
Προϋποθέσεις νόμιμης ανθρωπιστικής δράσης.....	28
Πολιτική και ανθρωπιστική δράση: έννοιες ασυμβίβαστες;	30
Καταστολή των κινημάτων αλληλεγγύης: η επίθεση στον Στολίσκο της Ελευθερίας.....	32
ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ.....	34
Κεφάλαιο 3: Αντιδράσεις από την επίθεση στον Στολίσκο.....	34
I. Δηλώσεις κρατών.....	34
Η στάση του Ισραήλ.....	34
Εθνικές αντιδράσεις.....	35
II. Αντιδράσεις διεθνών οργανισμών	38
Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών	38
Ευρωπαϊκή Ένωση	42
Οργανισμός Ισλαμικής Διάσκεψης	43
III. Αντιδράσεις κινημάτων.....	45
Κεφάλαιο 4: Τα πορίσματα των επιτροπών διερεύνησης και η προσφυγή στο Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο.....	51
I. Επιτροπές διερεύνησης του περιστατικού	51

A. Νομιμότητα αποκλεισμού	52
<i>Prima facie</i> δικαίωμα αποκλεισμού.....	52
Αναλογικότητα.....	54
B. Νομιμότητα της επίθεσης.....	58
Πράξεις εξουσίας στην ανοιχτή θάλασσα.....	58
Χρήση βίας κατά την επιβολή του αποκλεισμού	59
Γ. Σχέση διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου και δικαίου δικαιωμάτων του ανθρώπου: παραβιάσεις σύμφωνα με την Έκθεση του ΣΔΑ	61
Επίθεση στον Στολίσκο	62
Κράτηση στο Ισραήλ και απέλαση	64
II. Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο.....	65
Η παραπομπή της κατάστασης στο Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο.....	65
Το πόρισμα της προκαταρκτικής εξέτασης.....	66
Αντί συμπερασμάτων	70
Βιβλιογραφία	72

Εισαγωγή

Η συνεχιζόμενη πολιτική αποκλεισμού της Γάζας από το Ισραήλ προβάλλοντας το επιχείρημα της κρατικής ασφάλειας έχει δημιουργήσει πληθώρα αντιδράσεων, ιδιαίτερα στον χώρο των μη-κρατικών φορέων. Αποτέλεσμα είναι η ανάδυση συλλογικοτήτων από αλληλέγγυους προς τον παλαιστινιακό λαό, οι οποίες μέσα από τη δράση τους επιτυγχάνουν ή και αποτυγχάνουν να διαμορφώσουν το πολιτικό σκηνικό. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η περίπτωση του Στολίσκου της Ελευθερίας και η επίθεση που δέχτηκε από το Ισραήλ τον Μάιο του 2010, κατά τη διάρκεια αποστολής με πλοία που μετέφεραν ανθρωπιστική βοήθεια. Το βασικό ερώτημα που προκύπτει είναι εάν το δικαίωμα του Ισραήλ στην ασφάλεια είναι απεριόριστο ώστε να νομιμοποιεί τις πράξεις του τόσο απέναντι στον πληθυσμό της Γάζας όσο και αναφορικά με το επεισόδιο που εξετάζεται στην παρούσα εργασία και κατά πόσον, μπορεί να παραμένει στο απυρόβλητο με τη συνειδητή ανοχή και βούληση της διεθνούς κοινότητας.

Στο πρώτο μέρος της εργασίας καταγράφεται το νομικό πλαίσιο του αποκλεισμού της Γάζας ως πράξη από τη σκοπιά του *jus ad bellum* και του *jus in bello* και το πλαίσιο της ανθρωπιστικής βοήθειας σε καθεστώς αποκλεισμού. Παράλληλα, επιχειρείται η προσέγγιση του κινήματος «Στολίσκος της Ελευθερίας» από τη σκοπιά του διεθνούς δικαίου. Το δεύτερο μέρος αφορά τα όρια μεταξύ του δικαίου και της πολιτικής, όπως προκύπτουν από τις κρατικές και διακρατικές αντιδράσεις σε πολιτικό επίπεδο σε συνδυασμό με τα πορίσματα των εθνικών και διεθνών επιτροπών διερεύνησης και του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Κεφάλαιο 1: Ο αποκλεισμός της Γάζας από το Ισραήλ

I. Το σταδιακό «κλείσιμο» της Γάζας

Περιορισμοί στη θαλάσσια πρόσβαση

Η Λωρίδα της Γάζας βρισκόταν υπό πλήρη στρατιωτική κατοχή από τον Ιούνιο του 1967 μέχρι την πρώτη απεμπλοκή του Ισραήλ από ορισμένα τμήματά της τον Μάιο του 1994 ως μέρος της ειρηνευτικής διαδικασίας. Μεταξύ του 1993 και του 1995, με την υποστήριξη της διεθνούς κοινότητας, συνάφθηκαν μια σειρά από συμφωνίες ειρήνης μεταξύ του Ισραήλ και της Οργάνωσης για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης (PLO), οι οποίες είχαν σκοπό, εντός μεταβατικής περιόδου πέντε ετών, τη ρύθμιση της απεμπλοκής του Ισραήλ από τη Δυτική Όχθη και τη Λωρίδα της Γάζας έτσι ώστε να συναφθεί μια συμφωνία για το μόνιμο καθεστώς που θα δημιουργούσε ένα ανεξάρτητο Παλαιστινιακό κράτος δίπλα στο Ισραήλ. Οι συμφωνίες αυτές, που συχνά αναφέρονται συλλογικά ως Συμφωνίες του Όσλο, παρείχαν, μεταξύ άλλων, τη βάση για την δημιουργία της Παλαιστινιακής Αρχής και του Συμβουλίου και έθεσαν σε εφαρμογή προσωρινές ρυθμίσεις συνεργασίας για την ασφάλεια μεταξύ της ισραηλινής και της παλαιστινιακής αστυνομίας, συμπεριλαμβανομένης και της αστυνόμευσης των συνόρων, των θαλάσσιων υδάτων και του εναέριου χώρου.

Σύμφωνα με τις Συμφωνίες του Όσλο, τα χωρικά ύδατα της Γάζας θα περιλαμβάνονταν στην εδαφική δικαιοδοσία της Παλαιστινιακής Αρχής (ΠΑ).¹ Ωστόσο, η εξωτερική ασφάλεια της Λωρίδας της Γάζας εξαιρούνταν ρητά από τη λειτουργική δικαιοδοσία της ΠΑ² και την ευθύνη για την εξωτερική ασφάλεια θα διατηρούσε το Ισραήλ μέχρι τη συμφωνία για το τελικό καθεστώς.³ Το άρθρο VIII της συμφωνίας Γάζας-Ιεριχούς αναφέρει συγκεκριμένα ότι «το Ισραήλ θα συνεχίσει να έχει την ευθύνη [...] για την άμυνα κατά των εξωτερικών απειλών από τη θάλασσα και από τον αέρα

---

¹ Άρθρο 5, παρ. 1(α), Agreement on the Gaza Strip and Jericho, Cairo, 4 May 1994.

² Ibid. άρθρο 5, παρ. 1(β).

³ Ibid. άρθρο 5, παρ. 3.

[...] και θα έχει όλες τις εξουσίες να λάβει τα αναγκαία μέτρα για να εκπληρώσει αυτή την ευθύνη.» Οι συμφωνηθείσες ρυθμίσεις ασφαλείας και οι μηχανισμοί συντονισμού δημιούργησαν τρεις ζώνες θαλάσσιας δραστηριότητας: μια κεντρική ζώνη που εκτείνεται είκοσι ναυτικά μίλια προς τη θάλασσα και οριοθετείται από δύο λωρίδες πλάτους ενός ναυτικού μιλίου στα όρια της Αιγύπτου και του Ισραήλ, οι οποίες είναι κλειστές στρατιωτικές περιοχές υπό ισραηλινό έλεγχο. Η κεντρική ζώνη, υπό τον κοινό ισραηλινο-παλαιστινιακό έλεγχο, ορίστηκε ανοικτή για αλιεία μέχρι τα είκοσι ναυτικά μίλια και για σκάφη αναψυχής έως τα τρία ναυτικά μίλια. Αλλοδαπά πλοία που εισέρχονταν στην κεντρική ζώνη δεν επιτρεπόταν να πλησιάσουν πιο κοντά από είκοσι ναυτικά μίλια από την ακτή, καθώς εκκρεμούσε η συμφωνία για την κατασκευή λιμανιού στη Γάζα. Παρόλο που υπήρξε κατάρρευση της συνεργασίας για την ασφάλεια μεταξύ Ισραηλινών και Παλαιστινίων στη Δυτική Όχθη και τη Λωρίδα της Γάζας μετά την κατάρρευση των διμερών ειρηνευτικών διαπραγματεύσεων το 2002, σημαντικές πτυχές των Συμφωνιών του Όσλο παραμένουν σε ισχύ, συμπεριλαμβανομένων των διατάξεων σχετικά με τα χωρικά ύδατα της Γάζας.

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990, οι ισραηλινές δυνάμεις επέβαλαν περιοδικά το «κλείσιμο» των παλαιστινιακών περιοχών για εβδομάδες ή μήνες, συνήθως ως απάντηση σε βομβιστικές επιθέσεις αυτοκτονίας στο Ισραήλ. Πριν από τις πρώτες ειρηνευτικές συμφωνίες, εκτιμάται ότι μέχρι και 20.000 κάτοικοι της Γάζας έφευγαν κάθε μέρα από εκεί για να εργαστούν στο Ισραήλ και επέστρεφαν κάθε βράδυ.⁴ Η κατάσταση αυτή είχε αντίκτυπο σε πολλές οικογένειες, οι οποίες εξαρτώνταν από το μισθό αυτών των εργαζομένων.

Μετά την έναρξη της δεύτερης Ιντιφάντα το 2000, παρατηρήθηκε ένας προοδευτικός περιορισμός της πρόσβασης των ψαράδων στη θαλάσσια περιοχή της Γάζας. Σύμφωνα με το UNOCHA, η τελευταία διεύρυνση των απαγορευμένων θαλάσσιων περιοχών ανάγεται στα τέλη του 2008, την παραμονή της επιχείρησης Cast Lead.⁵ Κατά μήκος του μεγαλύτερου τμήματος των ακτών της Γάζας, οι απαγορευμένες περιοχές ξεκινούν σε απόσταση 3 ν.μ. από την ακτή. Συνολικά, το UNOCHA δηλώνει

---

⁴ UN Human Rights Council, "Human Rights in Palestine and other Occupied Arab Territories: Report of the United Nations Fact-Finding Mission on the Gaza Conflict", A/HRC/12/48, (25 September 2009), παρ. 204. [στο εξής 'Εκθεση Goldstone']

⁵ United Nations, Office for the Coordination Humanitarian Affairs, occupied Palestinian territory (OCHA-oPt), "Between the Fence and a Hard Place", (August 2010).

ότι στους Παλαιστίνιους απαγορεύεται η πρόσβαση στο 85% των θαλάσσιων περιοχών, στις οποίες έχουν δικαίωμα να πραγματοποιούν θαλάσσιες δραστηριότητες, και ότι οι Παλαιστίνιοι ψαράδες που εισέρχονται στις απαγορευμένες θαλάσσιες περιοχές εκτίθενται τακτικά σε προειδοποιητικά πυρά από το ισραηλινό ναυτικό και, σε ορισμένες περιπτώσεις, γίνονται άμεσος στόχος. Επιπλέον οι βάρκες τους συχνά αναχαιτίζονται και κατάσχονται από τους Ισραηλινούς.⁶

Το Αναθεωρημένο Σχέδιο Απεμπλοκής

Το 2005, το Ισραήλ απομάκρυνε τα στρατεύματά του από τη Λωρίδα της Γάζας σύμφωνα με το Αναθεωρημένο Σχέδιο Απεμπλοκής⁷ και έκτοτε υποστηρίζει ότι δεν είναι πλέον η κατέχουσα δύναμη. Όμως, με το Σχέδιο Απεμπλοκής, το Ισραήλ ασκεί αποτελεσματικό έλεγχο στον εναέριο και τον θαλάσσιο χώρο και στα χερσαία σημεία εισόδου και εξόδου, και διατηρεί το δικαίωμα επέμβασης στη Γάζα για λόγους στρατιωτικής αναγκαιότητας. Επιπλέον, ελέγχει τομείς που αφορούν στη φορολογία, τη νομισματική πολιτική, τη μετανάστευση και το εμπόριο, ενώ η υδροδότηση και η ηλεκτροδότηση⁸ της Γάζας εξαρτώνται αποκλειστικά από αυτό. Όπως περιγράφει και η Έκθεση Goldstone:

Δεδομένης της γεωπολιτικής θέσης της Λωρίδας της Γάζας, οι εξουσίες που ασκεί το Ισραήλ από τα σύνορα, του επιτρέπουν να καθορίζει τις συνθήκες ζωής στη Λωρίδα της Γάζας. Το Ισραήλ ελέγχει τα σημεία εισόδου (σε μεγάλο βαθμό και το πέρασμα της Rafah προς την Αίγυπτο) και αποφασίζει την είσοδο και έξοδο στη Γάζα. Ελέγχει ακόμη

---

⁶ UN Human Rights Council, "Human Rights in Palestine and other Occupied Arab Territories: Report of the United Nations Fact-Finding Mission on the Gaza Conflict", A/HRC/12/48, (25 September 2009), παρ. 235.

⁷ Το Αναθεωρημένο Σχέδιο Απεμπλοκής εγκρίθηκε από το Κοινοβούλιο του Ισραήλ (Knesset) στις 6 Ιουνίου 2004 και η υλοποίησή του ολοκληρώθηκε στις 12 Σεπτεμβρίου 2005. Για το πλήρες κείμενο βλ. Israel Ministry of Foreign Affairs, "The Cabinet Resolution Regarding the Revised Disengagement Plan", 6 June 2004 <<http://www.mfa.gov.il/mfa/foreignpolicy/peace/mfadocuments/pages/revised%20disengagement%20plan%206-june-2004.aspx>>.

⁸ Ειδικά ως προς το ζήτημα της ηλεκτροδότησης, το οποίο εξετάστηκε και στην υπόθεση *Al Bassiouni* (Supreme Court of Israel, HCJ 9132/07), ο Dinstein γράφει σχετικά: 'η αντίληψη ότι ένα εμπόλεμο μέρος σε περίοδο πολέμου έχει υποχρέωση να παρέχει ηλεκτροδότηση και καύσιμα στον εχθρό του είναι εντελώς παράλογη. Η μόνη περίπτωση που δικαιολογεί μια τέτοια υποχρέωση κατά τη διάρκεια μιας σύρραξης είναι όταν 'η κατοχή δεν έχει λήξει'. Yoram Dinstein, *The International Law of Belligerent Occupation* (Cambridge: Cambridge University Press, 2009), 279.

τα χωρικά ύδατα που ανήκουν στη Λωρίδα της Γάζας και έχει δηλώσει την επιβολή αποκλεισμού και περιορισμούς στην αλιευτική ζώνη, ρυθμίζοντας έτσι την οικονομική δραστηριότητα σε αυτή τη ζώνη. Επίσης, εξακολουθεί να διατηρεί τον έλεγχο του εναέριου χώρου, μέσα από συνεχή παρακολούθηση με αεροσκάφη και μη επανδρωμένα αεροσκάφη (UAV). Κάνει στρατιωτικές επιδρομές και περιστασιακά/σποραδικά χτυπάει στόχους μέσα στη Γάζα. [...] Επιπλέον το Ισραήλ ρυθμίζει την τοπική νομισματική αγορά, η οποία στηρίζεται στο ισραηλινό νόμισμα (το νέο σεκέλ, *'new sheqel'*), και ελέγχει τους φόρους και τους δασμούς.⁹ Έτσι, η τελική εξουσία των Παλαιστινιακών εδαφών ανήκει στο Ισραήλ. Υπό το δίκαιο και την πρακτική της κατοχής η εγκατάσταση διοίκησης δεν είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την κατοχή μολονότι θα μπορούσε να είναι, μεταξύ άλλων, ένα στοιχείο ενδεικτικό της ύπαρξης τέτοιας κατοχής.¹⁰

Αλλαγές μετά από τη νίκη της Χαμάς στις εκλογές

Τον Φεβρουάριο του 2006, μετά τη νίκη της Χαμάς στις βουλευτικές εκλογές, άρχισαν να επιβάλλονται οικονομικά και πολιτικά μέτρα στη Λωρίδα της Γάζας. Τα μέτρα αυτά συνοδεύονταν από την παρακράτηση των οικονομικών πόρων εκ μέρους των δωρητριών χωρών.¹¹ Ο αποκλεισμός της Λωρίδας της Γάζας άρχισε να επιβάλλεται από το Ισραήλ όταν η Χαμάς πήρε τον έλεγχο της Γάζας τον Ιούνιο του 2007. Στις 19 Σεπτεμβρίου του 2007, το Ισραήλ κήρυξε τη Γάζα «εχθρικό έδαφος» και ανακοίνωσε ότι η κυκλοφορία των εμπορευμάτων και των ατόμων από και προς τη Γάζα θα περιοριζόταν για λόγους ασφάλειας, καθώς και για να ασκηθεί πίεση στην κυβέρνηση της Χαμάς «ως μέρος των επιχειρήσεων του Ισραήλ κατά της συνεχούς τρομοκρατίας».¹² Επιπλέον, ανακοίνωσε μειώσεις στην παροχή καυσίμων και την ηλεκτροδότηση.

---

⁹ UN Human Rights Council, "Human Rights in Palestine and other Occupied Arab Territories: Report of the United Nations Fact-Finding Mission on the Gaza Conflict", A/HRC/12/48, (25 September 2009), παρ. 278.

¹⁰ Ibid. παρ. 279.

¹¹ Ibid παρ. 312.

¹² " Hamas is a terrorist organization that has taken control of the Gaza Strip and turned it into hostile territory. This organization engages in hostile activity against the State of Israel and its citizens and bears responsibility for this activity. In light of the foregoing, it has been decided to adopt the recommendations that have been presented by the security establishment, including the continuation of military and counter-terrorist operations against the terrorist organizations. Additional sanctions will be placed on the Hamas regime in order to restrict the passage of various goods to the Gaza Strip and reduce the supply of fuel and electricity. Restrictions will also be placed on the movement of people to and from the Gaza Strip. The sanctions will be enacted following a legal examination, while taking into

Από τα μέσα του 2008, ως απάντηση στις προσπάθειες του Κινήματος Free Gaza να εισέλθει στη Γάζα από τη θάλασσα, η ισραηλινή κυβέρνηση έλαβε μια σειρά μέτρων με αρχικό σκοπό να αποτρέπονται τα πλοία να ταξιδεύουν προς την περιοχή. Για τον σκοπό αυτό, εξέδωσε NOTMAR, δηλώνοντας ότι όλα τα πλοία που εισέρχονται στην κεντρική ζώνη της θαλάσσιας περιοχής της Γάζας «θα υπόκεινται σε εποπτεία και έλεγχο». Στη συνέχεια, τον Αύγουστο του 2008, εξέδωσε δεύτερη NOTMAR με την οποία δήλωνε την ύπαρξη θαλάσσιας ζώνης 20 ν.μ. από τη Λωρίδα της Γάζας και ότι, σύμφωνα με τις συμφωνίες μεταξύ του Ισραήλ και της Παλαιστινιακής Αρχής, απαγορεύεται η είσοδος αλλοδαπών πλοίων στη ζώνη αυτή.¹³

Στις 3 Ιανουαρίου του 2009, κατά τη διάρκεια της Επιχείρησης Cast Lead, το Ισραήλ επικαλέστηκε λόγους ασφάλειας και κήρυξε τον ναυτικό αποκλεισμό της Γάζας. Τρεις μέρες αργότερα εξέδωσε σχετική NOTMAR, με την οποία δήλωνε ότι «η θαλάσσια περιοχή της Γάζας είναι κλειστή για τη θαλάσσια κυκλοφορία και βρίσκεται υπό τον αποκλεισμό που επέβαλε το ισραηλινό ναυτικό μέχρι νεωτέρας».¹⁴

Μέχρι και σήμερα η Γάζα παραμένει μια περιοχή κατεχόμενη από το Ισραήλ και αποκλεισμένη από ξηρά, θάλασσα και αέρα.

II. Το νομικό πλαίσιο του ναυτικού αποκλεισμού

Ορισμός και πεδίο εφαρμογής

Ο ναυτικός αποκλεισμός ('naval blockade') είναι μια από τις παλαιότερες πολεμικές μεθόδους που αναπτύχθηκε και εφαρμόστηκε σε διεθνείς ένοπλες συρράξεις.¹⁵

---

account both the humanitarian aspects relevant to the Gaza Strip and the intention to avoid a humanitarian crisis." Israel Ministry of Foreign Affairs 'Security Cabinet declares Gaza hostile territory' 19 September 2007.

<<http://www.mfa.gov.il/MFA/Government/Communiques/2007/Security+Cabinet+declares+Gaza+hostile+territory+19-Sep-2007.htm>>

¹³ Israeli Notice to Mariners 6/2008 , Maritime Zone off The Coast of Gaza Strip (11 August 2008)

'The Israel Navy is operating in the maritime zone off the coast of the Gaza Strip. In light of the security situation, all foreign vessels are advised to remain clear of area A in the attached map [...] Delivery of humanitarian supplies to the civilian population in the Gaza Strip is permitted through the land crossings between Israel and the Gaza Strip, subject to prior coordination with the Israeli Authorities.'

¹⁴ Israeli Notice to Mariners 1/2009 , Blockade of Gaza Strip (6 January 2009)

'All mariners are advised that as of 03 January 2009, 1700 UTC, Gaza maritime area is closed to all maritime traffic and is under blockade imposed by Israeli Navy until further notice. Maritime Gaza area is enclosed by the following coordinates: [...]

¹⁵ Για μια ιστορική επισκόπηση των αποκλεισμών βλ. Elleman, Bruce Allen and Paine, Sarah C.M. (eds.), *Naval Blockades and Seapower Strategies and Counter-Strategies:1805-2005* (London/New York: Routledge, 2006).

Σύμφωνα με έναν ευρέως αποδεκτό ορισμό, «είναι η παρεμπόδιση προσέγγισης της εχθρικής ακτής, ή μέρους αυτής, με σκοπό να αποτρέπεται η είσοδος και έξοδος πλοίων ή αεροσκαφών όλων των Κρατών».¹⁶

Στο σύγχρονο *θέατρο* των στρατιωτικών επιχειρήσεων, ο αποκλεισμός μπορεί να επιβληθεί σε δύο, κυρίως, περιπτώσεις: 1) ως μονομερή ενέργεια ενός μέρους σε ένοπλη σύρραξη σε συμμόρφωση με το δίκαιο του κατά θάλασσα πολέμου και 2) ως εξαναγκαστικό μέτρο του Συμβουλίου Ασφαλείας κατ' εφαρμογή του άρθρου 42 του Κεφαλαίου VII του Χάρτη των ΗΕ, όταν υπάρχει απειλή για την ειρήνη, διατάραξη της ειρήνης ή επιθετική ενέργεια.¹⁷ Εκτός από τις παραπάνω «νόμιμες» περιπτώσεις εφαρμογής, ο αποκλεισμός μπορεί να συνιστά επιθετική ενέργεια *per se*, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ψηφίσματος ΓΣ/ΗΕ 3314 του 1974 για τον Ορισμό της Επίθεσης.¹⁸

Πηγές δικαίου

Παρά τη μακρόχρονη κρατική πρακτική και ορισμένες προσπάθειες κωδικοποίησης, ο αποκλεισμός δεν αποτυπώθηκε ποτέ στο συμβατικό δίκαιο αλλά ρυθμίζεται κυρίως από το εθνικό διεθνές δίκαιο. Από την Διακήρυξη των Παρισίων περί σεβασμού του Ναυτικού Δικαίου του 1856¹⁹ και έπειτα, έγιναν διάφορες προσπάθειες κωδικοποίησης του δικαίου του αποκλεισμού με σημαντικότερη τη *Ναυτική Συνδιάσκεψη του Λονδίνου του 1909*. Το κείμενο, στο οποίο κατέληξαν οι δέκα Δυνάμεις που συμμετείχαν σε αυτή, περιελάμβανε, μεταξύ άλλων, 21 άρθρα για τον αποκλεισμό. Παρόλο που η Διακήρυξη του Λονδίνου (1909)²⁰ δεν επικυρώθηκε ποτέ, οι διατάξεις που αφορούν τον αποκλεισμό θεωρούνται «δήλωση αυξημένης εγκυρότητας».²¹

---

¹⁶ Louise Doswald-Beck (ed.), *San Remo Manual on International Law Applicable to Armed Conflicts at Sea* (Cambridge: Cambridge University Press, 1995), 176.

¹⁷ United Nations Charter, άρθρα 42 και 39.

¹⁸ UNGA, Res 3314 (XXIX) Definition of Aggression (14 December 1974), άρθρο 3(γ).

¹⁹ Declaration Respecting Maritime Law. Paris, 16 April 1856. Είναι το μόνο συμβατικό κείμενο που περιλαμβάνει σχετική διάταξη: 'Blockades, in order to be binding, must be effective, that is to say, maintained by a force sufficient really to prevent access to the coast of the enemy.'

²⁰ Declaration concerning the Laws of Naval War. London, 26 February 1909.

²¹ Wolff Heintschel von Heinegg, 'Blockade' MPEPIL, παρ.8.

<http://opil.ouplaw.com/view/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e252>

Μια σύγχρονη προσπάθεια κωδικοποίησης του δικαίου του αποκλεισμού είναι το *Εγχειρίδιο του Σαν Ρέμο για τις κατά θάλασσα ένοπλες συρράξεις* του 1994.²² Παρόλο που δεν πρόκειται για δεσμευτικό κείμενο, θεωρείται ότι εκφράζει «το αποδεκτό εθνικό δίκαιο».²³ Επιπλέον, στην υπόθεση *Oil Platforms* ενώπιον του Διεθνούς Δικαστηρίου, οι ΗΠΑ κατέθεσαν στο Διεθνές Δικαστήριο ότι «οι περισσότερες διατάξεις του [Εγχειριδίου του Σαν Ρέμο] αντανakλούν εθνικό διεθνές δίκαιο».²⁴ Τέλος, ο εθνικός χαρακτήρας του δικαίου του αποκλεισμού αποτυπώνεται και μέσα από τα στρατιωτικά εγχειρίδια διαφόρων κρατών.

Προϋποθέσεις νομιμότητας

Το σύγχρονο δίκαιο του αποκλεισμού, όπως διατυπώνεται στο *Εγχειρίδιο του Σαν Ρέμο* συνδυάζει διατάξεις του παραδοσιακού δικαίου των ενόπλων συρράξεων και του σύγχρονου ανθρωπιστικού δικαίου. Το παραδοσιακό δίκαιο αναγνωρίζει τρεις βασικές προϋποθέσεις: γνωστοποίηση, αποτελεσματικότητα και αμεροληψία ενώ το σύγχρονο ΔΑΔ προσθέτει και τη συμμόρφωση με την αρχή της αναλογικότητας.

α. Παραδοσιακό δίκαιο

Κήρυξη και γνωστοποίηση

Ο αποκλεισμός πρέπει να κηρυχθεί και να γνωστοποιηθεί στα εμπόλεμα μέρη και στα ουδέτερα κράτη.²⁵ Η κήρυξη πρέπει να προσδιορίζει το χρονικό σημείο της έναρξης, τη διάρκεια, την τοποθεσία, το εύρος και τη χρονική περίοδο, μέσα στην οποία τα ουδέτερα πλοία μπορούν να εγκαταλείψουν την αποκλεισμένη ακτογραμμή.²⁶ Η λήξη, προσωρινή άρση, επανέναρξη, παράταση ή άλλη τροποποίηση

---

²² Το *Εγχειρίδιο του Σαν Ρέμο* είναι το αποτέλεσμα μιας προσπάθειας (1988-1994) κωδικοποίησης του δικαίου των ενόπλων συρράξεων στη θάλασσα από μια ομάδα εμπειρογνομώνων του νομικού και ναυτικού κλάδου, στο πλαίσιο του Διεθνούς Ινστιτούτου Ανθρωπιστικού Δικαίου (IIHL) και με την υποστήριξη της Διεθνούς Επιτροπής του Ερυθρού Σταυρού (ΔΕΕΣ/ICRC). Το τελικό κείμενο υιοθετήθηκε τον Ιούνιο του 1994 στο Λιβόρνο της Ιταλίας..

²³ L.C. (Leslie Claude) Green, *The Contemporary Law of Armed Conflict*, 2nd edn (Manchester: Manchester University Press, 2000), 37.

²⁴ ICJ *Oil Platforms (Islamic Republic of Iran v United States of America)* (Counter-Memorial and Counter-Claim Submitted by the United States of America) 23 June 1997, 130 fn 292, όπ. αναφ. στο Efthymios Papastavridis, *The Interception of Vessels on the High Seas, Contemporary Challenges to the Legal Order of the Oceans* (Oxford: Hart 2013), 44.

²⁵ *Εγχειρίδιο Σαν Ρέμο* παρ.93, Διακήρυξη Λονδίνου άρθρο 8.

²⁶ *Εγχειρίδιο Σαν Ρέμο* παρ.94, Διακήρυξη Λονδίνου άρθρο 9.

του αποκλεισμού πρέπει να κηρυχθούν και να γνωστοποιηθούν ομοίως.²⁷ Η υποχρέωση γνωστοποίησης²⁸ συνήθως πληρείται με ανακοίνωση μέσω των συνηθισμένων διαύλων διεθνούς ναυσιπλοΐας, δηλαδή με Notice to Mariners (NOTMAR) και γνωστοποίηση στον Διεθνή Ναυτιλιακό Οργανισμό (IMO).²⁹

Αποτελεσματικότητα

Ο αποκλεισμός, για να είναι δεσμευτικός, πρέπει να είναι αποτελεσματικός, δηλαδή να υπάρχει επαρκής δύναμη ώστε να μπορεί να αποτρέπει την πρόσβαση στην εχθρική ακτογραμμή. Η αποτελεσματικότητα είναι ένα πραγματικό ζήτημα³⁰ και καταρχήν μετρείται από την παύση μεταφορών στην ξηρά από τη θάλασσα. Αν και δεν είναι σαφές σε ποιο σημείο πρέπει να βρίσκονται οι ναυτικές δυνάμεις, μπορούν να είναι παρούσες σε κάποια απόσταση για λόγους στρατιωτικής αναγκαιότητας.³¹ Σε μεγάλο βαθμό, η αποτελεσματικότητα εξαρτάται από τις εκάστοτε περιστάσεις αλλά γενικά τα πλοία πρέπει να αποτρέπονται από το να εισέρχονται ή να εξέρχονται της αποκλεισμένης περιοχής.³² Ωστόσο, ανεξάρτητα από το πραγματικό στοιχείο που εξετάζεται κατά περίπτωση, υπάρχει και ένας απόλυτος νομικός περιορισμός: ο αποκλεισμός πρέπει να περιορίζεται στην ακτογραμμή και στα λιμάνια που ανήκουν, βρίσκονται υπό την κατοχή ή τον έλεγχο του εχθρού.³³ Δεν μπορεί να συσταθεί έξω από το πεδίο των ναυτικών στρατιωτικών επιχειρήσεων.³⁴ Η τυχόν απόσυρση των

---

²⁷ Εγχειρίδιο Σαν Ρέμο παρ.101, Διακήρυξη Λονδίνου άρθρα 12, 13.

²⁸ Διακήρυξη Λονδίνου άρθρο 11.

²⁹ Doswald-Beck, *San Remo Manual*, 172.

³⁰ Εγχειρίδιο Σαν Ρέμο παρ.95, Διακήρυξη Λονδίνου άρθρο 3.

³¹ Εγχειρίδιο Σαν Ρέμο παρ.96. Η παράγραφος αυτή αποτέλεσε αντικείμενο έντονης διαφωνίας διότι ορισμένα κράτη θεωρούσαν ότι ήταν απαραίτητη η φυσική παρουσία πολεμικών πλοίων έξω από την αποκλεισμένη ακτογραμμή ενώ κάποια άλλα υποστήριξαν ότι μπορούν να βρίσκονται και σε κάποια 'σημαντική απόσταση'.. Ωστόσο, διατηρεί την παραδοσιακή αρχή ότι ο αποκλεισμός θα πρέπει να εφαρμόζεται σε τέτοια απόσταση όπου υπάρχει 'εύλογος κίνδυνος' ότι η είσοδος και έξοδος από την αποκλεισμένη ακτογραμμή θα μπορεί να αποτραπεί αποτελεσματικά. Doswald-Beck, *San Remo Manual*, 177. Ο Heinegg όμως επισημαίνει ότι αυτό παραμένει ένα πραγματικό ζήτημα και δεν μπορεί να καθοριστεί *in abstracto*. Wolff Heintschel Von Heinegg, "Naval Blockade" στο Schmitt Michael N. (ed), *International Law Across the Spectrum of Conflict: Essays in Honour of Professor L.C. Green on the Occasion of His Eightieth Birthday*, 75 *International Law Studies* (Newport: U.S. Naval War College, 2000), 214.

³² Wolff Heintschel Von Heinegg, "The Law of Armed Conflict at Sea" στο Dieter Fleck (ed.) *The Handbook of International Humanitarian Law* (New York: Oxford University Press, 2008), 557.

³³ Βλ. επίσης Εγχειρίδιο Σαν Ρέμο παρ. 99, Διακήρυξη Λονδίνου άρθρο 18: «ο αποκλεισμός δεν πρέπει να εμποδίζει την πρόσβαση στα λιμάνια και την ακτογραμμή ουδετέρων κρατών».

³⁴ Heinegg, "Naval Blockade", 214.

παρόντων ναυτικών δυνάμεων λόγω κακοκαιρίας δεν συνεπάγεται την άρση του ναυτικού αποκλεισμού.³⁵

Σημαντικό στοιχείο για την διατήρηση της αποτελεσματικότητας, καθώς, σε αντίθετη περίπτωση, ο αποκλεισμός καθίσταται παράνομος και αίρεται, είναι η επιβολή του. Επομένως, εμπορικά πλοία για τα οποία υπάρχουν βάσιμοι λόγοι ότι διασπούν τον αποκλεισμό μπορούν να συλληφθούν. Στην περίπτωση που μετά από προειδοποίηση αντιστέκονται στην σύλληψη, μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο επίθεσης.³⁶ Ωστόσο, οποιαδήποτε επίθεση υπόκειται στους βασικούς κανόνες των παραγράφων 38-46 του Εγχειριδίου του Σαν Ρέμο για συμμόρφωση με την αρχή της διάκρισης και της αναλογικότητας.³⁷

Αμεροληψία

Ο αποκλεισμός πρέπει να επιβάλλεται αμερόληπτα στα πλοία όλων των κρατών.³⁸ Ο κανόνας της αμεροληψίας συμπεριλαμβάνει και τα πλοία της σημαίας του κράτους που κήρυξε τον ναυτικό αποκλεισμό.³⁹ Εξαιρέσεις στον κανόνα αποτελούν τα πλοία που βρίσκονται σε κίνδυνο ('distress')⁴⁰ και τα πολεμικά πλοία ουδέτερων κρατών, μετά από έγκριση,⁴¹ αλλά και τα πλοία με εφόδια ανθρωπιστικού χαρακτήρα.⁴² Στην περίπτωση αυτή, δεν επηρεάζεται η αποτελεσματικότητα και άρα ο αποκλεισμός δεν αίρεται.

β. Σύγχρονο ΔΑΔ

Το σύγχρονο ΔΑΔ τροποποίησε το παραδοσιακό δίκαιο του αποκλεισμού, ενσωματώνοντας αρχές και διατάξεις για την προστασία των ατόμων. Έτσι, ακόμα και

---

³⁵ Διακήρυξη Λονδίνου άρθρο 4.

³⁶ Εγχειρίδιο Σαν Ρέμο παρ.98 αλλά και 67, 146.

³⁷ Εγχειρίδιο Σαν Ρέμο παρ. 68.

³⁸ Εγχειρίδιο Σαν Ρέμο παρ. 100, Διακήρυξη Λονδίνου άρθρο 5.

³⁹ Doswald-Beck, *San Remo Manual*, 178.

⁴⁰ Διακήρυξη Λονδίνου άρθρο 7.

⁴¹ Διακήρυξη Λονδίνου άρθρο 6. Μολονότι δεν υφίσταται θετικό δικαίωμα πρόσβασης των ουδέτερων πολεμικών πλοίων και αεροσκαφών στην αποκλεισμένη περιοχή, το εμπόλεμο μέρος που επιβάλλει τον αποκλεισμό μπορεί να εξουσιοδοτήσει την είσοδο και έξοδο από αυτή. Doswald-Beck, *San Remo Manual*, 178.

⁴² Η εξαίρεση αυτή συνάγεται από τις παραγράφους 102-103. Βλ. Doswald-Beck, *San Remo Manual*, 178.

αν πληρούνται οι προηγούμενες προϋποθέσεις, σύμφωνα με την παράγραφο 102 του Εγχειριδίου του Σαν Ρέμο, ο αποκλεισμός εξακολουθεί να είναι παράνομος εάν:

α) έχει ως μοναδικό σκοπό τη λιμοκτονία του άμαχου πληθυσμού ή την άρνηση παροχής των στοιχειωδών για την επιβίωση αντικειμένων ή

β) η ζημιά στον άμαχο πληθυσμό είναι ή αναμένεται να είναι υπέρμετρη σε σχέση με το προσδοκώμενο συγκεκριμένο και άμεσο στρατιωτικό πλεονέκτημα που προσφέρει ο αποκλεισμός.⁴³

Είναι σημαντικό ωστόσο να κάνουμε την εξής διάκριση μεταξύ των δύο περιπτώσεων: η πρώτη αφορά στη χρήση μιας απαγορευμένης μεθόδου πολέμου⁴⁴ ενώ η δεύτερη στην ευρύτερη συμμόρφωση με την αρχή της αναλογικότητας.⁴⁵

Ως προς το ζήτημα της απαγόρευσης της λιμοκτονίας ως μέθοδο πολέμου, η απαγόρευση δεν αφορά κυριολεκτικά την λιμοκτονία «μέχρι θανάτου». Η συνήθης έννοια είναι η «πρόκληση πείνας»⁴⁶ αλλά, όπως εξάλλου προκύπτει από την παράγραφο 102 του Εγχειριδίου του Σαν Ρέμο, μπορεί να συμπεριλαμβάνει και άλλα αγαθά/αντικείμενα ζωτικής σημασίας για την επιβίωση των αμάχων. Όμως, το Εγχειρίδιο του Σαν Ρέμο εισάγει έναν σημαντικό περιορισμό, θέτοντας ως προϋπόθεση η λιμοκτονία να συνιστά «μοναδικό σκοπό» του αποκλεισμού. Ενώ οι συντάκτες του απέρριψαν την άποψη ότι η απαγόρευση της λιμοκτονίας καθιστά τον αποκλεισμό παράνομο *per se*⁴⁷ δέχτηκαν ότι «για να είναι παράνομος πρέπει να έχει μοναδικό σκοπό τη λιμοκτονία του πληθυσμού ή να επιφέρει δυσανάλογο

---

⁴³ Εγχειρίδιο Σαν Ρέμο άρθρο 102.

⁴⁴ Η λιμοκτονία του άμαχου πληθυσμού είναι απαγορευμένη μέθοδος σε ένοπλες συρράξεις κατά το εθιμικό και το συμβατικό διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο. Κανόνας 53 ΔΕΕΣ: *The use of starvation of the civilian population as a method of warfare is prohibited*, άρθρο 54(1) ΠΠΙ '77, άρθρο 14 ΠΠΙΙ '77 [και τα δύο υιοθετήθηκαν με consensus].

⁴⁵ Όπως διατυπώνεται και στο άρθρο 51 (5) ΠΠΙ '77.

⁴⁶ Jean S. Pictet (ed.), *Commentary: IV Geneva Convention Relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War* (Geneva: ICRC, 1958) 653. Αντίθετα στο ΠΠΙ υιοθετήθηκε ένας πολύ περιοριστικός ορισμός που κατακρίθηκε. Βλ. τον επίσημο σχολιασμό του άρθρου 54 στο Yves Sandoz, Christophe Swinarski, Bruno Zimmermann (eds) *Commentary on the Additional Protocols of 8 June 1977 to the Geneva Conventions of 12 August 1949* (Geneva: ICRC, 1987).

⁴⁷ Ενώ αρχικά υπήρχε η πρόταση να διαγραφεί η λέξη «μοναδικός» (sole στο αυθεντικό κείμενο) λόγω της δυσκολίας θεμελίωσης του υποκειμενικού στοιχείου κατά την εφαρμογή μιας μεθόδου πολέμου, τελικά διατηρήθηκε διότι εάν ο αποκλεισμός συνδυάζει τον παράνομο σκοπό της λιμοκτονίας με ένα νόμιμο στρατιωτικό σκοπό τότε εφαρμόζεται η διάταξη β) και καθιστά παράνομο τον αποκλεισμό εάν οι επιπτώσεις στον άμαχο πληθυσμό είναι υπέρμετρες σε σχέση με το νόμιμο στρατιωτικό σκοπό Doswald-Beck, *San Remo Manual*, 179.

αποτέλεσμα» και άρα να παραβιάζεται η αρχή της αναλογικότητας.⁴⁸ Επομένως, εάν ο άμαχος πληθυσμός δεν τροφοδοτείται επαρκώς και δεν αντισταθμίζεται με παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας, τότε η κατάσταση αφ' εαυτή μπορεί να συνιστά «δυσανάλογη επίπτωση» ανεξάρτητα από την πρόθεση⁴⁹ και εφόσον έχει «ως αποτέλεσμα τη λιμοκτονία του άμαχου πληθυσμού είναι παράνομος».⁵⁰ Αυτή η προσέγγιση έχει μεγαλύτερη συνάφεια με το άρθρο 54 (1) του ΠΠ Ι το οποίο απαγορεύει τη λιμοκτονία ανεξάρτητα από τον σκοπό ή το κίνητρο.⁵¹

Βέβαια, η συμμόρφωση με την αρχή της αναλογικότητας εξετάζεται ευρύτερα, λαμβάνοντας υπόψη αφενός το στρατιωτικό πλεονέκτημα και αφετέρου το αν οι επιπτώσεις στον πληθυσμό είναι δυσανάλογες. Ακόμα και αν οι συνέπειες δεν είναι εξαρχής γνωστές, η δύναμη που επιβάλλει τον αποκλεισμό πρέπει να αξιολογεί συνεχώς το αποτέλεσμα διότι ο αποκλεισμός μπορεί να καταστεί παράνομος εάν η διατήρησή του προκαλεί δυσανάλογη ζημία.⁵²

Ανθρωπιστική βοήθεια σε καθεστώς αποκλεισμού

α. Διατάξεις σε περιπτώσεις αποκλεισμού κατεχόμενου εδάφους

Υποχρεώσεις της κατέχουσας δύναμης

Σε καταστάσεις κατοχής, την ευθύνη για την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας έχει η κατέχουσα δύναμη,⁵³ καθώς έχει ρητή υποχρέωση να διατηρεί τις υλικές συνθήκες διαβίωσης του πληθυσμού στα κατεχόμενα εδάφη σε ένα λογικό επίπεδο.⁵⁴ Η

---

⁴⁸ Ενώ αρχικά υπήρχε η πρόταση να διαγραφεί η λέξη «μοναδικός» (sole στο αυθεντικό κείμενο) λόγω της δυσκολίας θεμελίωσης του υποκειμενικού στοιχείου κατά την εφαρμογή μιας μεθόδου πολέμου, τελικά διατηρήθηκε διότι εάν ο αποκλεισμός συνδυάζει τον παράνομο σκοπό της λιμοκτονίας με ένα νόμιμο στρατιωτικό σκοπό τότε εφαρμόζεται η διάταξη β) και καθιστά παράνομο τον αποκλεισμό εάν οι επιπτώσεις στον άμαχο πληθυσμό είναι υπέρμετρες σε σχέση με το νόμιμο στρατιωτικό σκοπό Doswald-Beck, *San Remo Manual*, 179.

⁴⁹ Douglas Guilfoyle, 'The Mavi Marmara Incident and Blockade in Armed Conflict' *British Yearbook of International Law* 81 (1) (2010):200.

⁵⁰ Heinegg, "The Law of Armed Conflict at Sea", 554.

⁵¹ Το άρθρο 54 ισχύει και σε καταστάσεις αποκλεισμού καθώς το άρθρο 49 (3) του ΠΠ Ι '77 τροποποιεί ρητά τους κανόνες των κατά θάλασσα εχθροπραξιών «που δύνανται να έχουν άμεση επίπτωση στον άμαχο πληθυσμό [...] στην ξηρά».

⁵² Russell Buchan, "The International Law of Naval Blockade and Israel's Interception of the Mavi Marmara", *Netherlands International Law Review*, Vol. 58, Issue 02 (August 2011):235.

⁵³ Η υποχρέωση απορρέει από το άρθρο 43 των Κανονισμών της Χάγης 1907, για «την αποκατάσταση και διατήρηση της δημόσιας τάξης και ασφάλειας».

⁵⁴ Pictet, *Commentary: IV Geneva Convention*, 310.

κατέχουσα δύναμη πρέπει να εξασφαλίζει την παροχή τροφίμων, ιατροφαρμακευτικών ειδών, και άλλων εφοδίων απαραίτητων για την επιβίωση του άμαχου πληθυσμού.⁵⁵ Στην περίπτωση που τα αποθέματα στο κατεχόμενο έδαφος είναι ανεπαρκή, οφείλει να εισαγάγει τρόφιμα, ιατρικά είδη και κάθε άλλο αναγκαίο προϊόν.⁵⁶ Πρέπει, επίσης, να επιτρέπει στις τοπικές αρχές ή σε ιδιώτες την εισαγωγή αγαθών από τρίτα κράτη ή από το μη κατεχόμενο τμήμα.⁵⁷ Το Πρώτο Πρωτόκολλο διευρύνει τις κατηγορίες της ανθρωπιστικής βοήθειας: το άρθρο 69 (1) απαιτεί από την κατέχουσα δύναμη να παρέχει στον άμαχο πληθυσμό «βασικές ανάγκες, όπως «ρουχισμό, κατάλυμα, μέσα προστασίας και άλλα εφόδια απαραίτητα για την επιβίωσή του», καθώς και «αντικείμενα αναγκαία για τη θρησκευτική λατρεία».⁵⁸ Ο όρος «άλλα εφόδια απαραίτητα για την επιβίωση του άμαχου πληθυσμού» πρέπει να ερμηνεύεται ευέλικτα στο αντίστοιχο πλαίσιο. Εξάλλου, η κατέχουσα δύναμη, στο μέτρο του δυνατού, έχει καθήκον να εξασφαλίζει και να διατηρεί, με τη συνεργασία των εθνικών και τοπικών αρχών, ιατρικές και νοσοκομειακές υπηρεσίες και ιδρύματα, την υγεία και την δημόσια υγιεινή στο κατεχόμενο έδαφος.⁵⁹

Η υποχρέωση της κατέχουσας δύναμης να επιτρέπει την πρόσβαση σε ανθρωπιστικές οργανώσεις, εξισορροπείται με ορισμένα δικαιώματα, όπως είναι το δικαίωμα ελέγχου, επαλήθευσης και εποπτείας των ανθρωπιστικών αποστολών. Συγκεκριμένα, η κατέχουσα δύναμη έχει το δικαίωμα ελέγχου και επίβλεψης της ανθρωπιστικής βοήθειας, όπως π.χ. έλεγχο του περιεχομένου, ρυθμίσεις των δρομολογίων και άλλες πρακτικές διευθετήσεις.⁶⁰ Επιπλέον, έχει το δικαίωμα να εγκρίνει την συμμετοχή του προσωπικού στις αποστολές.⁶¹ Η κατέχουσα δύναμη απαγορεύεται να αλλάζει τον προορισμό της ανθρωπιστικής βοήθειας με

---

⁵⁵ Βλ. και άρθρο 55 (1) 4^{ης} ΣΓ '49.

⁵⁶ άρθρο 55 (1) 4^{ης} ΣΓ '49.

⁵⁷ Hans-Peter Gasser, "Protection of the Civilian Population" στο Dieter Fleck (ed.), *The Handbook of Humanitarian Law in Armed Conflicts*, (New York: Oxford University Press, 2008), 299.

⁵⁸ Άρθρο 69 (1) ΠΠΙ '77.

⁵⁹ Άρθρο 56 (1) 4^{ης} ΣΓ '49.

⁶⁰ Άρθρο 59 (4) 4^{ης} ΣΓ '49 και άρθρο 69 (2) ΠΠΙ '77.

⁶¹ Άρθρο 71 (1) και (4) ΠΠΙ '77.

οποιοδήποτε τρόπο από τον σκοπό για τον οποίο προορίζεται, εκτός όταν αυτό είναι απαραίτητο και προς το συμφέρον του πληθυσμού.⁶²

Το δικαίωμα του άμαχου πληθυσμού να λαμβάνει ανθρωπιστική βοήθεια

Ο άμαχος πληθυσμός σε κατεχόμενα εδάφη έχει το δικαίωμα να λαμβάνει την ανθρωπιστική βοήθεια που είναι απαραίτητη για τη διατροφή και την υγεία του.⁶³ Μπορεί, επίσης, να λαμβάνει και ατομικές αποστολές βοήθειας, υπό τον όρο ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις και ότι η βοήθεια δεν παρεμποδίζεται από «επιτακτικούς λόγους ασφάλειας».⁶⁴ Το δικαίωμα στην ανθρωπιστική βοήθεια αναγνωρίζεται έμμεσα μέσα από το δικαίωμά του να αποτίνεται στις προστάτιδες δυνάμεις, στην ΔΕΕΣ ή στους Εθνικούς Συλλόγους του Ερυθρού Σταυρού/Ερυθράς Ημισελήνου, ή σε οποιαδήποτε άλλη οργάνωση.⁶⁵ Επίσης, το δικαίωμα αυτό υπονοείται στο άρθρο 11 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα (ICESCR) για το δικαίωμα σε επαρκές βιοτικό επίπεδο.⁶⁶

Ελεύθερη διέλευση ανθρωπιστικής βοήθειας

Ως απαραίτητη προϋπόθεση για την αποτελεσματική διασφάλιση του δικαιώματος του πληθυσμού στο κατεχόμενο έδαφος να λαμβάνει αποστολές βοήθειας, το άρθρο 23(1) της 4^{ης} ΣΓ '49 προβλέπει ότι όλα τα μέρη στη Σύμβαση πρέπει να επιτρέπουν την ελεύθερη διέλευση των εν λόγω αποστολών. Η Μελέτη Εθιμικού ΔΑΔ της ΔΕΕΣ αναγνωρίζει ότι η γενική υποχρέωση των Μερών να επιτρέπουν και να διευκολύνουν την "ταχεία και απρόσκοπτη διέλευση της ανθρωπιστικής βοήθειας για τους αμάχους που έχουν ανάγκη» αποτελεί μέρος του εθιμικού δικαίου.⁶⁷ Σύμφωνα με την ΔΕΕΣ, η υποχρέωση αυτή δεν δεσμεύει μόνο την κατέχουσα δύναμη, αλλά και όλα τα συμβαλλόμενα μέρη στη Σύμβαση. Επιπλέον, υποχρεούνται να εξασφαλίζουν ότι οι

---

⁶² Άρθρο 60 4^{ης} ΣΓ '49. Τέτοιες εξαιρέσεις είναι π.χ. επιτακτικές ιατρικές ανάγκες σε συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή ή δυσκολίες στη μεταφορά, οι οποίες δεν μπορούν να επιλυθούν διαφορετικά.

⁶³ Jean-Marie Henckaerts and Louise Doswald-Beck, *Customary International Humanitarian Law*, Vol. I, (New York: Cambridge University Press, 2009), 199.

⁶⁴ Άρθρο 62 4^{ης} ΣΓ '49.

⁶⁵ Άρθρο 30 (1) 4^{ης} ΣΓ '49.

⁶⁶ Yutaka Arai-Takahashi, *The Law of Occupation: Continuity and Change of International Humanitarian Law, and its Interaction with International Human Rights Law* (Leiden, Boston: Martinus Nijhoff, 2009), 357.

⁶⁷ Henckaerts and Doswald-Beck, οπ. παρ. υποσ. 63, 193.

ανθρωπιστικές δράσεις γίνονται με τρόπο αμερόληπτο και χωρίς δυσμενείς διακρίσεις.⁶⁸ Ενώ η προϋπόθεση της αμεροληψίας αναφέρεται στο άρθρο 70 (1) του ΠΠΙ '77, μια διάταξη που δηλώνει ρητά ότι είναι ανεφάρμοστη σε κατεχόμενο έδαφος, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι θεωρείται κανόνας εθιμικού δικαίου που ισχύει για όλους τους αμάχους, ακόμα και όσους βρίσκονται σε κατεχόμενο έδαφος.⁶⁹

Το άρθρο 23(1) της 4^{ης} ΣΓ '49 διακρίνει δύο τύπους αποστολών: πρώτον, αποστολές φαρμάκων και υγειονομικού υλικού, καθώς και αντικειμένων αναγκαίων για τη θρησκευτική λατρεία που προορίζονται για τον άμαχο πληθυσμό και δεύτερον, αποστολές απαραίτητων τροφίμων, ρουχισμού και τονωτικών μόνο εφόσον προορίζονται για ευπαθείς ομάδες παιδιών κάτω των δεκαπέντε ετών και γυναικών κατά τη διάρκεια κύησης και λοχείας.⁷⁰ Οι αποστολές αυτές δεν μπορούν να εκληφθούν ως *κοντραμπάντο* και άρα δεν μπορούν να κατασχεθούν.⁷¹ Όπως σημειώνει ο Pictet, αυτές οι δύο κατηγορίες των αποστολών είναι απόλυτα διακριτές από την άποψη της φύσης και των αποδεκτών. Η πρώτη κατηγορία δεν μπορεί από τη φύση της να χρησιμεύσει ως μέσο για την ενίσχυση της οικονομίας του πολέμου, και μπορεί να αποσταλεί στο σύνολο του άμαχου πληθυσμού. Από την άλλη πλευρά, η δεύτερη κατηγορία μπορεί επωφεληθεί από την ελεύθερη διέλευση μόνο εφόσον προορίζεται για χρήση αποκλειστικά από παιδιά ηλικίας κάτω των 15 ετών, εγκύους και λεχώνες. Η λογική είναι να αποφευχθεί η χρήση της για την ενίσχυση του οικονομικού δυναμικού ή της γενικευμένης πολεμικής προσπάθειας του αντιπάλου εάν απευθύνεται σε άλλους αποδέκτες.⁷²

Η αρχή της ελεύθερης διέλευσης των αποστολών βοήθειας υπόκειται, ωστόσο, σε τρεις σωρευτικές προϋποθέσεις με σκοπό να προστατεύονται από τον κίνδυνο κατάχρησης από την κατέχουσα δύναμη. Οι προϋποθέσεις αυτές είναι: α) η απαγόρευση της υπεξαίρεσης (β) η εποπτεία από προστάτιδα δύναμη, ουδέτερες

---

⁶⁸ Άρθρο 69 παρ.1 ΠΠ Ι. Οι διακρίσεις είναι παράνομες όταν βασίζονται σε κριτήρια που δεν είναι ιατρικά ή ανθρωπιστικά. Heiker Spieker, "The Right to Give and Receive Humanitarian Assistance" στο Hans-Joachim Heintze, Andrej Zwitter (eds.), *International Law and Humanitarian Assistance: A Crosscut Through Legal Issues Pertaining to Humanitarianism* (Berlin: Springer, 2011), 9.

⁶⁹ Arai-Takahashi, *The Law of Occupation*, 358.

⁷⁰ Άρθρο 23 (1) 4^{ης} ΣΓ '49.

⁷¹ Pictet *Commentary: IV Geneva Convention*, 179.

⁷² Ibid. 179-180.

δυνάμεις ή ανθρωπιστικές οργανώσεις⁷³ και (γ) η απαγόρευση απόκτησης «σαφούς πλεονεκτήματος» ('definite advantage', 'avantage manifeste') στις στρατιωτικές ή οικονομικές θέσεις του εχθρού. Ωστόσο, για την επίκληση αυτών των προϋποθέσεων, τα εμπόλεμα μέρη πρέπει να αποδείξουν ότι υπάρχουν «σοβαροί λόγοι» να φοβούνται ότι οι αποστολές ενδέχεται να παρεκκλίνουν από τους ανθρωπιστικούς σκοπούς και να δώσουν αδικαιολόγητο πλεονέκτημα στο εχθρικό μέρος.⁷⁴

Η γενική αρχή της ελεύθερης διέλευσης των αποστολών βοήθειας εξετάζεται στο πλαίσιο κατεχόμενου εδάφους. Η κατέχουσα δύναμη και τα άλλα εμπόλεμα μέρη πρέπει να επιτρέπουν και να εγγυώνται την ελεύθερη διέλευση της ανθρωπιστικής βοήθειας, η οποία καλύπτει αποστολές τροφίμων, ιατρικές προμήθειες και ρουχισμό.⁷⁵ Το καθήκον συνιστά κάτι περισσότερο από μια απλή αρνητική υποχρέωση να άρουν τον αποκλεισμό και να απόσχουν από επίθεση ή κατάσχεση των βοηθημάτων. Όπως δηλώνει και ο όρος «εγγυώνται», επεκτείνεται στη θετική υποχρέωση να προστατεύουν τις αποστολές βοήθειας⁷⁶ από τον κίνδυνο λεηλασίας από τον όχλο ή επίθεσης από ομάδα ανταρτών.

Ειδικά σε περιπτώσεις αποκλεισμού κατεχόμενου εδάφους, εφαρμόζεται το άρθρο 59 της 4^{ης} ΣΓ' 49.⁷⁷ Σε περίπτωση, λοιπόν, κατά την οποία ο πληθυσμός ή μέρος του πληθυσμού δεν τροφοδοτείται επαρκώς στα κατεχόμενα εδάφη, η κατέχουσα δύναμη θα δέχεται ανθρωπιστική βοήθεια υπέρ του πληθυσμού και θα διευκολύνει τη διανομή της στον άμαχο πληθυσμό με όλες τις διαθέσιμες δυνάμεις της.⁷⁸ Επιπλέον, κάθε Μέρος, αποδέκτης των αποστολών βοήθειας θα συντρέχει στο μέγιστο δυνατό βαθμό το προσωπικό αρωγής κατά την επιτέλεση της αποστολής.⁷⁹ Η παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας μπορεί να αναλαμβάνεται είτε από τρίτα κράτη είτε από αμερόληπτο, ανθρωπιστικό οργανισμό, όπως είναι η Διεθνής Επιτροπή του Ερυθρού Σταυρού.⁸⁰ Όλα τα κράτη οφείλουν να επιτρέπουν την ελεύθερη διέλευση των

---

⁷³ Ibid.183–184.

⁷⁴ Ibid. 183.

⁷⁵ Άρθρο 59(1) και (2) 4^{ης} ΣΓ '49.

⁷⁶ Pictet, *Commentary: IV Geneva Convention*, 322.

⁷⁷ Άρθρο 62 ΣΓ IV. Οι διατάξεις των δύο άρθρων προέκυψαν έπειτα από την ευρείας κλίμακας αποστολή ανθρωπιστικής βοήθειας της ΔΕΕΣ στην κατεχόμενη Ελλάδα. Ibid. 319.

⁷⁸ Άρθρο 59 (1) 4^{ης} ΣΓ '49 και έμμεσα στο άρθρο 69 (2) ΠΠ I '77.

⁷⁹ Άρθρο 71 (3) ΠΠ I '77.

⁸⁰ Άρθρο 59 (2) 4^{ης} ΣΓ '49.

ανθρωπιστικών αυτών αποστολών και να εξασφαλίζουν την προστασία τους.⁸¹ Η Σύμβαση δεν προσδιορίζει συγκεκριμένο τρόπο αλλά αναγνωρίζει στην Κατέχουσα δύναμη πλήρη ελευθερία κινήσεων.⁸²

Καθήκον τρίτων κρατών να επιτρέψουν την ελεύθερη διέλευση

Τα τρίτα κράτη πρέπει να επιτρέπουν την ανεμπόδιστη διέλευση των αποστολών σε έδαφος κατεχόμενο από το αντίπαλο μέρος στη σύρραξη.⁸³ Όλα τα συμβαλλόμενα μέρη έχουν καθήκον να επιτρέπουν, χωρίς επιβάρυνση, τη διέλευση και τη μεταφορά των αποστολών βοήθειας που προορίζονται για το κατεχόμενο έδαφος.⁸⁴ Από την άλλη πλευρά, τα κράτη διέλευσης έχουν το δικαίωμα ελέγχου και εποπτείας των αποστολών βοήθειας για να διασφαλίσουν ότι τα αγαθά στα οποία χορηγήθηκε ελεύθερη διέλευση θα χρησιμοποιηθούν για αυστηρά ανθρωπιστικούς σκοπούς. Μπορούν επίσης να αποταθούν στην Προστάτιδα δύναμη έτσι ώστε να διασφαλιστεί ότι οι εν λόγω αποστολές θα χρησιμοποιηθούν για την ανακούφιση του άμαχου πληθυσμού και δεν θα εξυπηρετήσουν την κατέχουσα δύναμη.⁸⁵ Το Κράτος που επιτρέπει την ελεύθερη διέλευση διατηρεί το δικαίωμα να καθορίσει τις τεχνικές συνθήκες.⁸⁶

β. Ειδικές διατάξεις σε περιπτώσεις αποκλεισμού μη κατεχόμενου εδάφους

Σε περιπτώσεις μη κατεχόμενου εδάφους, εκτός από το άρθρο 23 της 4^{ης} ΣΓ '49, εφαρμόζεται και το άρθρο 70 του ΠΠΙ '77, το οποίο διευρύνει τις περιοριστικές διατάξεις του άρθρου 23. Συγκεκριμένα, όταν ο άμαχος πληθυσμός τροφοδοτείται ανεπαρκώς θα αναλαμβάνονται δραστηριότητες παροχής βοήθειας. Τέτοιες δραστηριότητες θα πρέπει να είναι ανθρωπιστικής φύσης για να απολαμβάνουν προστασίας: π.χ. να προορίζονται για την βοήθεια του άμαχου πληθυσμού που βρίσκεται σε ανάγκη και να μην χρησιμοποιούνται για σκοπούς άλλους από την

---

⁸¹ Άρθρο 59 (3) 4^{ης} ΣΓ '49.

⁸² Pictet, *Commentary: IV Geneva Convention*, 310.

⁸³ Άρθρο 59 (3) 4^{ης} ΣΓ '49. Αντίστοιχη υποχρέωση προβλέπει και το άρθρο 70 (2) ΠΠΙ '77. Ωστόσο, σύμφωνα με τα άρθρα 69 (2) και 70 (1) ΠΠΙ '77, οι διατάξεις του άρθρου 70 δεν εφαρμόζονται σε ανθρωπιστικές δράσεις σε κατεχόμενο έδαφος. Η περιοριστική άποψη επιβεβαιώνεται και στον επίσημο σχολιασμό του ΠΠΙ '77. Βλ. Sandoz et al. (eds.) *Commentary on the Additional Protocols*, 823 («η παράγραφος 2 του άρθρου 70 αφορά τη διέλευση ανθρωπιστικών αποστολών που προορίζονται για τον άμαχο πληθυσμό σε εδάφη εκτός των κατεχομένων»).

⁸⁴ Άρθρο 61 (3) 4^{ης} ΣΓ '49.

⁸⁵ Άρθρο 59 (4) 4^{ης} ΣΓ '49.

⁸⁶ Άρθρο 23 (4) 4^{ης} ΣΓ '49.

παροχή των αναγκαίων εφοδίων που λείπουν από τον άμαχο πληθυσμό. Ο μοναδικός σκοπός αυτών των δραστηριοτήτων πρέπει να είναι η πρόληψη και η ανακούφιση του ανθρώπινου πόνου. Η ανάγκη για δραστηριότητες παροχής βοήθειας και ο χαρακτήρας του επείγοντος πρέπει να αξιολογούνται κατά περίπτωση και με βάση τις πραγματικές ανάγκες.⁸⁷

Επιπλέον, οι αποστολές ανθρωπιστικής βοήθειας πρέπει να έχουν αμερόληπτο χαρακτήρα, δηλαδή να καθοδηγούνται μόνο από ανθρωπιστικές ανάγκες και να πραγματοποιούνται χωρίς δυσμενείς διακρίσεις, υπό την έννοια ότι δεν πρέπει να εκτρέπονται ή να παρέχονται με τρόπο που να ευνοεί συγκεκριμένα άτομα ή ομάδες λόγω πολιτικών, προκατειλημμένων ή προσωπικών προτιμήσεων. Ωστόσο, η προστασία που παρέχει το άρθρο 70 του ΠΠΙ '77 υπόκειται στη συμφωνία των Μερών.⁸⁸ Αυτή η προϋπόθεση εξισορροπεί τα συμφέροντα του άμαχου πληθυσμού, και, κατά περίπτωση, των φορέων παροχής ανθρωπιστικής βοήθειας, με το συμφέρον του Μέρους που λαμβάνει την βοήθεια.

Εφόσον το κράτος-αποδέκτης της ανθρωπιστικής βοήθειας συμφωνήσει, έχει την υποχρέωση να προστατεύσει τις δραστηριότητες παροχής βοήθειας και να διευκολύνει τόσο την «ταχεία και απρόσκοπτη» διέλευσή τους όσο και την διανομή τους.⁸⁹ Ειδικότερα πρέπει να καταβάλει τη μέγιστη προσπάθεια προκειμένου να αποτρέψει τυχόν εκτροπή της αποστολής βοήθειας, όπως π.χ. μετά από λεηλασία ή φθορά.⁹⁰

Το άρθρο 70 του ΠΠΙ '77 αποτελεί και τη βάση της σχετικής διάταξης που διατυπώνεται στην παράγραφο 103 του Εγχειριδίου του Σαν Ρέμο. Συγκεκριμένα ορίζει ότι:

Εφόσον ο άμαχος πληθυσμός δεν τροφοδοτείται επαρκώς με τροφή και άλλα αναγκαία για την επιβίωσή του αντικείμενα, το κράτος που έχει επιβάλει τον αποκλεισμό πρέπει να επιτρέψει την ελεύθερη κυκλοφορία τους, υπό την προϋπόθεση

α) του δικαιώματος τεχνικών διευθετήσεων συμπεριλαμβανομένης της έρευνας και

---

⁸⁷ Spieker, "The Right to Give and Receive Humanitarian Assistance", 13.

⁸⁸ Άρθρο 70 (1) ΠΠΙ '77, Κανόνας 55 ΔΕΕΣ.

⁸⁹ Άρθρο 70 (2) και (4) ΠΠΙ '77, Κανόνας 55 ΔΕΕΣ.

⁹⁰ Spieker, "The Right to Give and Receive Humanitarian Assistance", 13.

β) της διανομής των αγαθών που προορίζονται για τον άμαχο πληθυσμό υπό την επίβλεψη κάποιας προστάτιδας δύναμης ή αμερόληπτου ανθρωπιστικού οργανισμού, όπως είναι η ΔΕΕΣ.⁹¹

Αντίστοιχη υποχρέωση υπάρχει για ιατρικά εφόδια που προορίζονται για τον άμαχο πληθυσμό ή τους τραυματίες και ασθενείς των ενόπλων δυνάμεων.⁹²

Η παράγραφος 103 ενισχύει ουσιαστικά το άρθρο 70 του ΠΠΙ '77 σε περιπτώσεις αποκλεισμού σχετικά με την υποχρέωση ελεύθερης διέλευσης. Όπως διευκρινίζεται στον επίσημο σχολιασμό του Εγχειριδίου του Σαν Ρέμο, η ελεύθερη διέλευση συνιστά «απόλυτη υποχρέωση» η οποία υπόκειται μόνο σε τεχνικές διευθετήσεις και δεν μπορεί «να εκτρέπεται ή να καθυστερείται χωρίς να δικαιολογείται ανάγκη».⁹³ Οι συντάκτες του Εγχειριδίου θέλησαν να τονίσουν ότι το κράτος που επιβάλλει τον αποκλεισμό έχει την υποχρέωση να επιτρέψει την διέλευση της ανθρωπιστικής βοήθειας μέσα από τον αποκλεισμό.⁹⁴ Άλλωστε, η δυνατότητα τέτοιου είδους διέλευσης προβλέπεται στο στρατιωτικό εγχειρίδιο των ΗΠΑ και του Ισημερινού: «ουδέτερα πλοία και αεροσκάφη που μεταφέρουν ανθρωπιστική βοήθεια για τον άμαχο πληθυσμό [...] πρέπει να εξουσιοδοτούνται να περνούν μέσα από τη ζώνη του αποκλεισμού.»⁹⁵

γ. Σεβασμός και προστασία του προσωπικού παροχής ανθρωπιστικής βοήθειας

Η ανθρωπιστική βοήθεια μπορεί να διεξάγεται από αμερόληπτες ανθρωπιστικές οργανώσεις, όπως είναι η ΔΕΕΣ.⁹⁶ Ενώ η συναίνεση για την ανθρωπιστική δράση πρέπει να λαμβάνεται από το μέρος στο έδαφος του οποίου θα αναληφθεί η δράση,⁹⁷ δεν πρέπει να αρνείται αυθαίρετα.⁹⁸ Μετά από την έγκριση αυτή, τα μέλη του προσωπικού και το περιεχόμενο της ανθρωπιστικής αποστολής πρέπει να τύχουν

---

⁹¹ Εγχειρίδιο Σαν Ρέμο άρθρο 103. Σύμφωνα με τον επίσημο σχολιασμό του Εγχειριδίου, η δύναμη που επιβάλλει τον αποκλεισμό, είναι υποχρεωμένη να επιτρέψει την διέλευση της ανθρωπιστικής βοήθειας. Doswald-Beck, *San Remo Manual*, 180.

⁹² Εγχειρίδιο Σαν Ρέμο άρθρο 104.

⁹³ Doswald-Beck, *San Remo Manual*, 180.

⁹⁴ Ibid. 180.

⁹⁵ US, *Naval Handbook* (1995), § 7.7.3; Ecuador, *Naval Manual* (1989), § 7.7.3.

⁹⁶ Άρθρο 59 (2) 4^{ης} ΣΓ '49.

⁹⁷ Άρθρο 71(1) ΠΠ Ι '77.

⁹⁸ Henckaerts and Doswald-Beck, *οπ. παρ. υποσ.* 63, 197.

σεβασμού και προστασίας.⁹⁹ Είτε διαπράττονται σε κατεχόμενο έδαφος ή σε ένοπλη σύρραξη, οι επιθέσεις που κατευθύνονται με πρόθεση κατά προσωπικού, εγκαταστάσεων, υλικού, μονάδων ή οχημάτων που χρησιμοποιούνται σε αποστολές ανθρωπιστικής βοήθειας συνιστούν έγκλημα πολέμου.¹⁰⁰

Η ελεύθερη κυκλοφορία του προσωπικού των ανθρωπιστικών δράσεων είναι απαραίτητη για την άσκηση των ανθρωπιστικών καθηκόντων τους. Περιορισμοί στο δικαίωμα αυτό μπορούν να αναγνωριστούν μόνο όταν υπάρχει «επιτακτική στρατιωτική αναγκαιότητα» και μόνο για προσωρινό χρονικό διάστημα.¹⁰¹ Ο κανόνας αυτός είναι φυσικό επακόλουθο της υποχρέωσης της κατέχουσας δύναμης να παρέχει απρόσκοπτη πρόσβαση των αμάχων του κατεχόμενου εδάφους στην ανθρωπιστική βοήθεια και, σύμφωνα με την Μελέτη της ΔΕΕΣ αποτελεί κανόνα του εθιμικού δικαίου.¹⁰² Σε αντάλλαγμα, η κατέχουσα δύναμη μπορεί να απαιτήσει από το προσωπικό της ανθρωπιστικής αποστολής να σεβαστεί το εσωτερικό δίκαιο και άλλες προϋποθέσεις ασφαλείας που ισχύουν στο κατεχόμενο έδαφος.¹⁰³

Είναι σαφές ότι σε εθνικούς συλλόγους του Ερυθρού Σταυρού ή της Ερυθράς Ημισελήνου πρέπει να επιτρέπεται και να διευκολύνεται η ανθρωπιστική δραστηριότητα που είναι σύμφωνη με τις αρχές του Ερυθρού Σταυρού.¹⁰⁴ Αντίστοιχα, και άλλοι σύλλογοι θα πρέπει επίσης να έχουν το δικαίωμα να συνεχίζουν τις ανθρωπιστικές τους δράσεις υπό παρόμοιες προϋποθέσεις. Για το σκοπό αυτό, η κατέχουσα δύναμη δεν θα πρέπει να απαιτεί αλλαγές στο προσωπικό ή τη δομή αυτών των συλλόγων με τρόπο που μπορεί να βλάψει τις ανθρωπιστικές δραστηριότητές τους.¹⁰⁵

---

⁹⁹ Άρθρο 71(2) ΠΠ Ι '77 (σεβασμός και προστασία του προσωπικού της ανθρωπιστικής δράσης) και 70(4) (προστασία των ανθρωπιστικών βοηθημάτων).

¹⁰⁰ ICC Statute, Article 8(2)(b)(iii)..

¹⁰¹ Άρθρο 71(3) ΠΠ Ι '77.

¹⁰² Henckaerts and Doswald-Beck, *Customary International Humanitarian Law*, 200.

¹⁰³ Άρθρο 71(4) ΠΠ Ι '77.

¹⁰⁴ Άρθρο 63 4^{ης} ΣΓ '49 και 81 (3) ΠΠ Ι '77.

¹⁰⁵ Άρθρο 63 (1) (α) και (β) 4^{ης} ΣΓ '49. Αντίστοιχα, η κατέχουσα δύναμη δεν πρέπει να παρεμποδίζει τις δραστηριότητες των εθνικών συλλόγων του Ερυθρού Σταυρού, επιτάσσοντας τις προμήθειές τους, εκτός από περιπτώσεις απόλυτης ανάγκης και μόνο ως προσωρινό μέτρο. Βλ. Pictet, *Commentary: IV Geneva Convention*, 332.

Παρ' όλα αυτά, εάν υπάρχουν επείγοντες λόγοι ασφάλειας, η κατέχουσα δύναμη μπορεί να επιβάλλει προσωρινά και έκτακτα μέτρα για τον περιορισμό των δραστηριοτήτων του Ερυθρού Σταυρού.¹⁰⁶ Ο Gasser υποστηρίζει ότι οι περιορισμοί των εθνικών συλλόγων του Ερυθρού Σταυρού/Ερυθράς Ημισελήνου δικαιολογούνται μόνο στις περιπτώσεις εκείνες όπου παραβιάζεται η ουδετερότητά τους. Σε αντίθετη περίπτωση, οι δραστηριότητες του Ερυθρού Σταυρού δεν θα πρέπει να θεωρούνται πιθανός κίνδυνος για την ασφάλεια της κατέχουσας δύναμης.¹⁰⁷

Προκειμένου να διευκολυνθεί η διανομή των αποστολών βοήθειας στον πληθυσμό του κατεχόμενου εδάφους, η κατέχουσα δύναμη μπορεί να ζητά τη συνεργασία των προστάτιδων δυνάμεων στην εποπτεία της διανομής. Η παρακολούθηση της διανομής μπορεί να ανατεθεί σε ουδέτερη δύναμη, την ΔΕΕΣ ή οποιονδήποτε άλλο αμερόληπτο ανθρωπιστικό φορέα.¹⁰⁸ Η κατέχουσα δύναμη δεν θα πρέπει να επιβάλλει οποιεσδήποτε επιβαρύνσεις φόρων ή δασμών.¹⁰⁹

---

¹⁰⁶ Άρθρο 63 (1) 4^{ης} ΣΓ '49.

¹⁰⁷ Gasser, "Protection of the Civilian Population", 302.

¹⁰⁸ Άρθρο 61 (1) 4^{ης} ΣΓ '49.

¹⁰⁹ Άρθρο 61 (2) 4^{ης} ΣΓ '49.

Κεφάλαιο 2: Ο Στολίσκος της Ελευθερίας

I. Η ταυτότητα του κινήματος

Ο Στολίσκος της Ελευθερίας είναι μια δράση κατά του αποκλεισμού της Γάζας, την οποία οργάνωσαν και συντόνισαν διάφορα κινήματα αλληλέγγυα προς τον παλαιστινιακό λαό. Ποια είναι όμως αυτά τα κινήματα και ποιος ο σκοπός της σύστασής τους;

Το Κίνημα Free Gaza

Το Κίνημα Free Gaza δημιουργήθηκε το 2006 ως απάντηση στην αυξανόμενη απομόνωση της Λωρίδας της Γάζας και τους περιορισμούς που επέβαλε το Ισραήλ μετά τη νίκη της Χαμάς στις εκλογές. Τα μέλη του κινήματος είχαν την ιδέα να αναλάβουν δράσεις κατά του αποκλεισμού, στέλνοντας πλοία με ανθρωπιστική βοήθεια στη Γάζα.¹¹⁰ Βασικός σκοπός του κινήματος είναι «η άρση της παράνομης πολιορκίας που έχει επιβάλει το Ισραήλ στη Λωρίδα της Γάζας, η οποία προκαλεί τη συλλογική τιμωρία των Παλαιστινίων κατοίκων και καταστρέφει την οικονομία της περιοχής». Στο κίνημα συμμετέχουν άτομα από διάφορες χώρες που συμμαρύνονται το παρακάτω κοινό πλαίσιο αρχών και πρακτικών:

- Σεβόμαστε τα ανθρώπινα δικαιώματα όλων, ανεξάρτητα από φυλή, φύλο, καταγωγή, θρησκεία, εθνότητα, εθνικότητα, σεξουαλικό προσανατολισμό, υπηκοότητα ή γλώσσα.
- Οι νόμιμοι κάτοικοι όλων των εδαφών που κατέχει το Ισραήλ από την 5^η Ιουνίου του 1967, συμπεριλαμβανομένων των προσφύγων που αδυνατούν να επιστρέψουν στα νόμιμα σπίτια τους στην Παλαιστίνη, πρέπει να έχουν απρόσκοπτη πρόσβαση στα διεθνή ύδατα και τον εναέριο χώρο, σε συμμόρφωση με όλα τα ψηφίσματα των ΗΕ και το διεθνές δίκαιο.
- Οι νόμιμοι κάτοικοι όλων των εδαφών που κατέχει το Ισραήλ από την 5^η Ιουνίου του 1967, πρέπει να ελευθερωθούν από την κατοχή και να έχουν το δικαίωμα να ελέγχουν την είσοδο και την έξοδο από αυτά τα εδάφη χωρίς την παρεμβολή του Ισραήλ.
- Σαν πρώτο βήμα για μια δίκαιη και διαρκή ειρήνη, το Ισραήλ πρέπει να αποσύρει τη στρατιωτική του παρουσία από όλα τα εδάφη που κατέχει από την 5^η Ιουνίου του 1967

---

¹¹⁰ “The Free Gaza Movement: From an Interview with Huwaida Arraf and Adam Shapiro” στο *Nonviolent Resistance in the Second Intifada: Activism and Advocacy*, ed. Maia Carter Hallward and Julie M. Norman, (New York: Palgrave Macmillan, 2011), 153.

και να ανακαλέσει τη νομοθεσία, τους κανονισμούς, τις οδηγίες και πρακτικές που ισχύουν διαφορετικά στους διάφορους πληθυσμούς που ζουν σε αυτά τα εδάφη.

- Το Ισραήλ πρέπει να κατεδαφίσει όλα τα φράγματα που έχει κατασκευάσει για να περιορίσει τη διέλευση στα εδάφη που κατέχει.
- Το Ισραήλ πρέπει να αναγνωρίσει τα θεμελιώδη δικαιώματα των Παλαιστίνιων Αράβων που είναι πολίτες του Ισραήλ, για πλήρη ισότητα.
- Συμφωνούμε ότι θα τηρούμε πάντα τις αρχές της μη-βίας και της μη-βίαιης αντίστασης με λόγια και με πράξεις.
- Στεκόμαστε αλληλέγγυοι στον παλαιστινιακό λαό αλλά δεν υποστηρίζουμε συγκεκριμένο πολιτικό κόμμα ή οργάνωση, χωρίς εξαιρέσεις.
- Αναγνωρίζουμε το δικαίωμα όλων των Παλαιστίνιων προσφύγων και εξόριστων και στους διαδόχους τους να επιστρέψουν χωρίς καθυστέρηση στα σπίτια τους στο Ισραήλ και στα Κατεχόμενα Παλαιστινιακά εδάφη, να ανακτήσουν τις περιουσίες τους και να λάβουν αποζημίωση για ζημιά, έξωση και παράνομη χρήση της περιουσίας, σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο. Αυτό είναι πρωτίστως ατομικό και όχι συλλογικό δικαίωμα και μόνο μεμονωμένα τα άτομα μπορούν να το διαπραγματευτούν.¹¹¹

Ιστορικό των δράσεων

Η πρώτη αποστολή πραγματοποιήθηκε το 2008 με την πρωτοβουλία μιας ομάδας Ελλήνων που ανέλαβε το επιχειρησιακό σκέλος και έτσι, στις 23 Αυγούστου, δύο ελληνικά σκάφη, στα οποία επέβαιναν 44 άτομα, έφτασαν στο λιμάνι της Γάζας. Στο χρονικό διάστημα μεταξύ Αυγούστου και Δεκεμβρίου 2008, το κίνημα πραγματοποίησε άλλα τέσσερα επιτυχημένα ταξίδια με πλοία προς την Γάζα.¹¹² Στα τέλη Δεκεμβρίου 2008, δύο μέρες μετά την έναρξη της Επιχείρησης Cast Lead, ξεκίνησε την έκτη αποστολή. Το *Dignity* μετέφερε τρεις τόνους ιατρικές προμήθειες και, μεταξύ των επιβαινόντων, υπήρχαν τρεις χειρουργοί που θα παρείχαν τις υπηρεσίες τους σε νοσοκομεία και κλινικές της Γάζας. Στις 30 Δεκεμβρίου 2008, το *Dignity* εμβολίστηκε από το ισραηλινό πολεμικό ναυτικό σε διεθνή ύδατα, 90 ν.μ. από την Λωρίδα της Γάζας. Λόγω των ζημιών που προκλήθηκαν στο πλοίο, ήταν αδύνατον

---

¹¹¹ <http://www.freegaza.org/about-us/our-mission.html>

¹¹² Οι πληροφορίες είναι από τον δικτυακό τόπο του Free Gaza Movement (<http://www.freegaza.org>) και της ελληνικής πρωτοβουλίας 'Ένα καράβι για τη Γάζα' (<http://www.shiptogaza.gr>).

να επιστρέψει στην Κύπρο οπότε αναγκάστηκε να εκτρέψει την πορεία του προς τον Λίβανο. Η έβδομη αποστολή πραγματοποιήθηκε στις 13 Ιανουαρίου 2009 με το πλοίο *Spirit of Humanity (MV Arion)*, αλλά μετά από τις απειλές και τις προειδοποιήσεις των ισραηλινών δυνάμεων, και τον φόβο επανάληψης ανάλογου περιστατικού, το πλοίο επέστρεψε στην Κύπρο. Τον Ιούνιο 2009, το *Spirit of Humanity* επιχείρησε την όγδοη αποστολή αλλά στις 30 Ιουνίου, σε απόσταση 20 ν.μ. από την Γάζα, το ισραηλινό πολεμικό ναυτικό ανέκοψε την πορεία του, κατέλαβε το πλοίο και το οδήγησε στο Ashdod όπου οι επιβάτες του συνελήφθησαν και κρατήθηκαν.¹¹³

Μετά τις τελευταίες αποτυχημένες προσπάθειες το Κίνημα Free Gaza αναζήτησε τη συνεργασία και άλλων οργανώσεων με σκοπό να αυξηθεί ο αριθμός των πλοίων που θα συμμετείχαν σε επόμενες αποστολές. Τα μέλη του ήρθαν σε επαφή με την τουρκική οργάνωση IHH και τον Ιανουάριο του 2010 ανακοίνωσαν την αποστολή της άνοιξης με την ονομασία «Στολίσκος της Ελευθερίας». Στην αποστολή συμμετείχαν επίσης, η Ευρωπαϊκή Εκστρατεία για τον Τερματισμό της Πολιορκίας της Γάζας, η ελληνική και η σουηδική πρωτοβουλία «Ένα Καράβι για τη Γάζα» και η Διεθνής Επιτροπή για την Άρση της Πολιορκίας της Γάζας.¹¹⁴

Η οργάνωση IHH

Το IHH (Foundation for Human Rights and Freedoms and Humanitarian Relief) είναι μια τουρκική οργάνωση που ξεκίνησε τη δράση της το 1992 με αφορμή τον πόλεμο στη Βοσνία και θεσμοθετήθηκε το 1995. Σκοπός της οργάνωσης είναι η διανομή ανθρωπιστικής βοήθειας και η πρόληψη παραβιάσεων βασικών δικαιωμάτων και ελευθεριών των ανθρώπων.¹¹⁵ Οι θέσεις και πρακτικές του IHH αποτυπώνονται στο εξής διακηρυκτικό πλαίσιο:

- Ενεργούμε με το κίνητρο της αδελφότητας και στοχεύουμε στην παροχή μιας αξιοπρεπούς ζωής για όλους τους άπορους και μειονεκτούντες, όπου κι αν βρίσκονται,

---

¹¹³ UN Human Rights Council, "Report of the international fact-finding mission to investigate violations of international law, including international humanitarian and human rights law, resulting from the Israeli attacks on the flotilla of ships carrying humanitarian assistance," A/HRC/15/21 (27 September 2010), παρ. 77.

¹¹⁴ UN Human Rights Council, "Written statement submitted by the Foundation for Human Rights and Freedoms and Humanitarian Relief, a non-governmental organization in special consultative status" A/HRC/16/NGO/112, (25 February 2011).

<http://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/0/7BD3811350B0036A852578930063B449>

¹¹⁵ IHH, "About us".

<http://www.ihh.org.tr/en/main/pages/hakkimizda/114>

μέσα από την επέκταση της ανθρωπιστικής βοήθειας που χρειάζονται έτσι ώστε η δικαιοσύνη και οι καλές πράξεις να επικρατήσουν στη Γη.

- Λαμβάνουμε δράσεις για την καταπολέμηση των παραβιάσεων βασικών ελευθεριών και ανθρωπίνων δικαιωμάτων και για την καταπολέμηση κάθε πολιτικής και πρακτικής που καθιστά τα άτομα εξαρτημένα από τη βοήθεια.
- Αναλαμβάνουμε ενεργό ρόλο στην επίλυση διεθνών κρίσεων όταν η διακρατική διπλωματία είναι ανεπαρκής: λήψη των αναγκαίων μέτρων για την προστασία των αμάχων, τον εντοπισμό των αγνοουμένων, την απελευθέρωση των αιχμαλώτων και τον τερματισμό της κρίσης, καθώς και διεξαγωγή ανθρωπιστικής διπλωματίας και κινητοποίηση όλων των πολιτικών/επίσημων μερών προκειμένου να ευαισθητοποιηθεί η κοινή γνώμη και η ανθρωπίνη ζωή να αποτιμηθεί πάνω από διεθνή συμφέροντα.
- Διαφυλάττουμε τις σταθερές αξίες σε έναν μεταβαλλόμενο κόσμο.
- Διαιωνίζουμε τις καλές πράξεις οποτεδήποτε και οπουδήποτε.

Η δράση του ΙΗΗ δεν περιορίζεται στην Τουρκία αλλά έχει παρουσία σε εμπόλεμες ζώνες, περιοχές που πλήττονται από καταστροφές, φτώχεια και εξαθλίωση. Το ΙΗΗ απολαμβάνει συμβουλευτικό καθεστώς στο Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο του ΟΗΕ (ECOSOC)¹¹⁶ και στον Οργανισμό Ισλαμικής Συνεργασίας και συμμετέχει ως μέλος και σε άλλες οργανώσεις.

Η πρωτοβουλία «Ένα Καράβι για τη Γάζα»

Η πρωτοβουλία αυτή έχει συγκροτηθεί σε εθνικό επίπεδο, στην Ελλάδα και στη Σουηδία και έχει αντίστοιχες θέσεις για το ζήτημα του αποκλεισμού. Ορισμένα μέλη της ελληνικής πρωτοβουλίας ήταν από τους πρώτους που συμμετείχαν στις δράσεις του Κινήματος Free Gaza και στο πρώτο ταξίδι του 2008.¹¹⁷ Η σουηδική πρωτοβουλία συμμετείχε και στην αποστολή του 2012 με το πλοίο *SV Estelle*, καθώς και τον Ιούνιο του 2015 με το πλοίο *Marianne*.¹¹⁸

---

¹¹⁶ ΙΗΗ, "About us".

<http://www.ihh.org.tr/en/main/pages/hakkimizda/114>

¹¹⁷ Ship to Gaza-Greece.

<http://www.shiptogaza.gr/>

¹¹⁸ Ship to Gaza-Sweden.

<https://shiptogaza.se/en>

Η Ευρωπαϊκή Εκστρατεία για τον Τερματισμό της Πολιορκίας της Γάζας (ECESG)
Η ECESG λειτουργεί ως συντονιστικό όργανο ευρωπαϊκών Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων και συνηγορεί για το θεμελιώδες δικαίωμα του παλαιστινιακού λαού της Γάζας να ζει με ειρήνη και αξιοπρέπεια χωρίς να υπόκειται σε οποιαδήποτε μορφή συλλογικής τιμωρίας, όπως η διακοπή παροχής τροφίμων, καυσίμων και ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης ή η άρνηση ελεύθερης κυκλοφορίας έξω από τη Λωρίδα της Γάζας. Η ECESG υποστηρίζει την αποκατάσταση των αναφαίρετων δικαιωμάτων του παλαιστινιακού λαού στη Γάζα και λειτουργεί ως μηχανισμός επιρροής για να ασκηθεί πίεση στην κατέχουσα δύναμη να άρει την πολιορκία της και να τερματίσει την ανθρώπινη τραγωδία.

Η ECESG προτρέπει την συμμετοχή πολιτικών αλλά και μη πολιτικών να συνδράμουν για το τέλος των δεινών που υφίστανται οι κάτοικοι της Γάζας και το δικαίωμά τους να ζουν ελεύθεροι από κατοχή στο δικό τους ανεξάρτητο και κυρίαρχο κράτος.¹¹⁹

Στα μέσα Ιανουαρίου 2010, η ECESG οργάνωσε μια 50μελή αντιπροσωπεία βουλευτών, πολιτικών και πρώην υπουργών στη Γάζα για να διαπιστώσουν τις συνθήκες ζωής ένα χρόνο μετά την ισραηλινή επιχείρηση Cast Lead. Στόχος ήταν η συλλογή και τεκμηρίωση των γεγονότων έτσι ώστε να ασκηθεί πίεση στα κράτη και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο να αναλάβει δράση προκειμένου να διανεμηθεί ανθρωπιστική βοήθεια στη Γάζα, να τερματιστεί η πολιορκία, καθώς και να επέλθει η ειρήνη και η δικαιοσύνη για τον παλαιστινιακό λαό.¹²⁰

Η Διεθνής Επιτροπή για να Σπάσει η Πολιορκία της Γάζας (ICBSG)

Η ICBSG είναι μια πρωτοβουλία για την κινητοποίηση της διεθνούς κοινότητας να δράσει άμεσα για τον τερματισμό της πολιορκίας με ειρηνικά μέσα. Είναι ιδρυτική οργάνωση της Συμμαχίας Freedom Flotilla¹²¹, ένα κίνημα αλληλεγγύης που αποτελείται από διεθνείς εκστρατείες και πρωτοβουλίες και συντονίζει δράσεις κατά του αποκλεισμού πάντα σύμφωνα με τις αρχές της μη βίας και της μη βίαιης

---

¹¹⁹ The European Campaign to End the Siege on Gaza (ECESG)
<http://savegaza.eu/eng/index.php>

¹²⁰ ECESG Delegation, "The Tragedy that is Gaza Today and the Role of the EU: Eyewitness Report," (January 2010), http://www.countercurrents.org/Gaza_report.pdf

¹²¹ To Freedom Flotilla Coalition δημιουργήθηκε το 2010, μετά την πρώτη αποστολή του Στολίσκου της Ελευθερίας. <https://www.freedomflotilla.org/about>

αντίστασης. Τα μέλη και οι εταίροι της Συμμαχίας Freedom Flotilla έχουν υιοθετήσει τις παρακάτω θέσεις:

- Το Freedom Flotilla Coalition είναι ένα διεθνές δίκτυο οργανώσεων βάσης της Κοινωνίας των Πολιτών που οργανώνει και υποστηρίζει τη μη βίαιη άμεση δράση για την πρόκληση (challenge) με σκοπό το τέλος του ισραηλινού ναυτικού αποκλεισμού της Γάζας. Η δράση μας έχει σκοπό να διασφαλίσει ότι η διεθνής κοινότητα εκπληρώνει την ευθύνη της για τη θεμελίωση και υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων του Παλαιστινιακού λαού.
- Απορρίπτουμε κάθε μορφής συλλογική τιμωρία και δήλωση συλλογικής ενοχής. Απορρίπτουμε κάθε μορφής ρατσισμό και διάκριση, όπως ο αντισημιτισμός και η ισλαμοφοβία.
- Πιστεύουμε στα οικουμενικά δικαιώματα του ανθρώπου, την ελευθερία και την ισότητα για όλους.¹²²

Στη Συμμαχία Freedom Flotilla συμμετέχουν και άλλες εθνικές πρωτοβουλίες, όπως της Ισπανίας (Rumbo a Gaza), της Ιταλίας (Freedom Flotilla Italia), της Νορβηγίας (Ship to Gaza), της Νοτίου Αφρικής (Palestine Solidarity Alliance) και του Καναδά (Canadian Boat to Gaza).

II. Ο χαρακτηρισμός της δράσης

Σύμφωνα με τους διοργανωτές της αποστολής, το κίνημα είχε τρεις στόχους: α) να τραβήξει την προσοχή της διεθνούς κοινής γνώμης σχετικά με την κατάσταση στη Λωρίδα της Γάζας και τις επιπτώσεις που επιφέρει ο αποκλεισμός, β) να διασπάσει τον αποκλεισμό και γ) να διανείμει ανθρωπιστική βοήθεια και εφόδια στη Γάζα.¹²³ Παρά το γεγονός λοιπόν ότι τα πλοία μετέφεραν ανθρωπιστική βοήθεια για να διανεμηθεί στη Γάζα, ο χαρακτήρας της αποστολής ήταν πρωτίστως πολιτικός. Μπορεί να συγκεραστεί το πολιτικό με το ανθρωπιστικό κριτήριο; Ποιες είναι οι προϋποθέσεις για να χαρακτηριστεί ένα κίνημα ανθρωπιστικό;

---

¹²² International Committee for Breaking the Siege on Gaza (ICBSG)
<http://en.breakgazasiege.org/>

¹²³ UN Human Rights Council, "Report of the international fact-finding mission to investigate violations of international law, including international humanitarian and human rights law, resulting from the Israeli attacks on the flotilla of ships carrying humanitarian assistance," A/HRC/15/21 (27 September 2010) παρ. 79.

Προϋποθέσεις νόμιμης ανθρωπιστικής δράσης

Αν και δεν υπάρχει γενικά αποδεκτός ορισμός για το τι συνιστά αποστολή ανθρωπιστικής βοήθειας, θα πρέπει να γίνεται «σύμφωνα με τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών», ο οποίος απαγορεύει «οποιαδήποτε χρήση βίας ή επέμβαση στις εσωτερικές υποθέσεις». Η ανθρωπιστική δράση, όπως περιγράφεται στις συμβάσεις της Γενεύης του 1949 και τα Πρόσθετα Πρωτόκολλα του 1977, πρέπει να διέπεται από τις αρχές του ανθρωπισμού και της αμεροληψίας.¹²⁴ Η ΔΕΕΣ, καθώς και ένας μεγάλος αριθμός οργανώσεων, αναφέρονται και στο σεβασμό των αρχών της ουδετερότητας και της ανεξαρτησίας.¹²⁵

Ανθρωπισμός

Η αρχή του ανθρωπισμού περιλαμβάνει την προσφορά βοήθειας χωρίς διακρίσεις σε όσους έχουν ανάγκη.¹²⁶ Θα πρέπει, δηλαδή να έχει ως πρωταρχικό στόχο «την πρόληψη και ανακούφιση του ανθρώπινου πόνου» και «την προστασία της ζωής και της υγείας και τη διασφάλιση του σεβασμού των ανθρώπων», όπως έκρινε το Διεθνές Δικαστήριο στην Υπόθεση *Νικαράγουα/ΗΠΑ*.¹²⁷

Αμεροληψία

Η αρχή της αμεροληψίας απέναντι στα θύματα συνδέεται με την «απουσία κάθε διάκρισης που βασίζεται σε φυλή, εθνικότητα, θρησκεία, πολιτικά φρονήματα ή άλλο παρόμοιο κριτήριο, ενώ προτεραιότητα δίνεται σε όσους έχουν την πλέον επείγουσα ανάγκη.»¹²⁸ Περιλαμβάνει, όμως, και το στοιχείο της αναλογικότητας, εφόσον θα πρέπει η δράση «να καθοδηγείται αποκλειστικά από τις ανάγκες των ατόμων, δίνοντας

---

¹²⁴ International Court of Justice, *Reports of judgments, advisory opinions and orders: Case concerning military and paramilitary activities in and against Nicaragua*, 27 June 1986, παρ. 243.

¹²⁵ International Committee of the Red Cross, “Respect for and protection of the personnel of humanitarian organizations” Preparatory document drafted by the International Committee of the Red Cross for the first periodical meeting on international humanitarian law Geneva, 19 - 23 January 1998 (19 January 1998)

<https://www.icrc.org/eng/resources/documents/misc/57jp85.htm>

¹²⁶ Pictet, *Commentary: IV Geneva Convention*, 96.

¹²⁷ International Court of Justice, *Reports of judgments, advisory opinions and orders: Case concerning military and paramilitary activities in and against Nicaragua*, 27 June 1986, παρ. 243.

¹²⁸ Helen Durham and Phoebe Wynn-Pope, “Protecting the ‘Helpers’: Humanitarians and Health Care Workers During Times” στο *Yearbook of International Humanitarian Law*, Vol. 14, 2011, ed. Michael N. Schmitt et al. (The Hague: TMC Asser Press, 2011), 331.

προτεραιότητα στις πιο επείγουσες περιπτώσεις». ¹²⁹ Επιπλέον, συνδέεται άμεσα με την αρχή του ανθρωπισμού, ακόμα και εκεί όπου φαίνεται να λειτουργεί αντίθετα, αφού στην πράξη, αμεροληψία σημαίνει ότι εάν μία από τις πλευρές σε μία σύρραξη έχει μεγαλύτερη ανάγκη, τότε βοήθεια θα πάει εκεί, χωρίς αυτό να της στερεί τον ανθρωπιστικό χαρακτήρα. ¹³⁰ Η αμεροληψία είναι σημαντική προκειμένου να διατηρείται η εμπιστοσύνη και ο σεβασμός των μερών στη σύρραξη και να δίνεται η απαραίτητη συναίνεση. ¹³¹ Επιπλέον, εάν η δράση υλοποιείται αποκλειστικά προς όφελος του ενός εμπόλεμου, μπορεί να θεωρηθεί ως συνεισφορά στην ένοπλη σύρραξη. ¹³²

Ουδετερότητα

Η αρχή της ουδετερότητας απέναντι στους εμπόλεμους σημαίνει ότι οι οργανώσεις δεν πρέπει να προβαίνουν σε πράξεις ή δηλώσεις υπέρ του ενός μέρους ή να εμπλέκονται σε διαμάχες πολιτικού, θρησκευτικού ή ιδεολογικού χαρακτήρα. Επιπλέον, δεν πρέπει να συμμετέχουν, άμεσα ή έμμεσα, στις εχθροπραξίες. ¹³³ Η ουδετερότητα είναι ένα βασικό μέσο για την εξασφάλιση της εμπιστοσύνης όλων των μερών σε μια σύγκρουση, με απώτερο στόχο την επίτευξη απεριόριστης πρόσβασης στα θύματα.

Ανεξαρτησία

Σύμφωνα με την αρχή της ανεξαρτησίας, η ανθρωπιστική δράση πρέπει να είναι ανεξάρτητη, προκειμένου οι ανθρωπιστικές οργανώσεις να διατηρούν την αυτονομία τους από κράτη και από χρηματοδοτήσεις, ώστε να είναι σε θέση πάντα να ενεργούν σύμφωνα με τις λοιπές θεμελιώδεις αρχές, δηλαδή του ανθρωπισμού, της ουδετερότητας και της αμεροληψίας. Στις ανθρωπιστικές προσπάθειες, εκτός αυτών που αναλαμβάνει η ΔΕΕΣ, η ανεξαρτησία θεωρείται γενικά ως το τρίτο κριτήριο αντί της ουδετερότητας. ¹³⁴ Αυτό αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο για την απόκτηση της

---

¹²⁹ Μαρία-Ντανιέλλα Μαρούδα, *Περί του ανθρωπιστικού χώρου στον 21^ο αιώνα* (Αθήνα: Ι. Σιδέρης, 2012), 214.

¹³⁰ Ibid., 215.

¹³¹ Durham and Wynn-Pope, "Protecting the Helpers", 331.

¹³² Ibid., 331.

¹³³ Μαρούδα, *Περί του ανθρωπιστικού χώρου*, 216.

¹³⁴ Durham and Wynn-Pope, "Protecting the Helpers", 330.

απαιτούμενης συναίνεσης των μερών στη σύρραξη και αποτελεί ατομική υποχρέωση του προσωπικού παροχής ανθρωπιστικής βοήθειας έτσι να μην διακινδυνεύσουν την αποστολή τους και να εκθέσουν σε κίνδυνο την αρωγή για τον άμαχο πληθυσμό.¹³⁵

Συναίνεση

Η αρχή της συναίνεσης απορρέει από τον σεβασμό της κρατικής κυριαρχίας. Ωστόσο, σε καμία περίπτωση η –αυστηρά ανθρωπιστική– βοήθεια που παρέχεται σε πρόσωπα ή δυνάμεις άλλη χώρας, ανεξάρτητα από τις πολιτικές πεποιθήσεις ή τους στόχους τους, δεν μπορεί να θεωρηθεί παράνομη επέμβαση ή, με κάθε άλλο τρόπο, αντίθετη προς το διεθνές δίκαιο.¹³⁶ Η προϋπόθεση της συναίνεσης δεν σημαίνει ότι η παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας εναπόκειται στην απόλυτη διακριτική ευχέρεια των κυβερνήσεων, αλλά ότι το κράτος δεν θα πρέπει να την αρνείται «αυθαίρετα».¹³⁷

Πολιτική και ανθρωπιστική δράση: έννοιες ασυμβίβαστες;

Η ανθρωπιστική δράση ενέχει το πολιτικό στοιχείο μολονότι η αμεροληψία και η ουδετερότητα έχουν ουσιαστική σημασία για να είναι απρόσκοπτη.¹³⁸ Ο Στολίσκος της Ελευθερίας, μολονότι δεν αυτοπροσδιορίζεται ως ανθρωπιστικό κίνημα, έχει ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά: το κίνητρο είναι ανθρωπιστικό και η δράση του ανεξάρτητη. Τι γίνεται όμως με τις αρχές της ουδετερότητας και της αμεροληψίας;

Εάν ερμηνεύσουμε την αμεροληψία ως προσφορά βοήθειας χωρίς διακρίσεις απέναντι στα θύματα, τότε θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι το κίνημα είναι αμερόληπτο διότι η βοήθεια στρέφεται πράγματι προς το θύμα που στην περίπτωση μας είναι ο άμαχος πληθυσμός της Γάζας και άρα δεν κάνει καμία διάκριση. Ωστόσο, το ζήτημα παραμένει ως προς την αρχή της ουδετερότητας.

Στη θεωρία αλλά και στην πράξη έχουν διατυπωθεί δύο προσεγγίσεις: η κλασική θέση της ΔΕΕΣ για την απαρέγκλιτη συμμόρφωση με την ουδετερότητα και η σολινταριστική διάσταση που προσδίδουν ορισμένες ΜΚΟ.¹³⁹ Η θέση της ΔΕΕΣ είναι

---

¹³⁵ Durham and Wynn-Pope, "Protecting the Helpers", 331.

¹³⁶ International Court of Justice, *Reports of judgments, advisory opinions and orders: Case concerning military and paramilitary activities in and against Nicaragua*, 27 June 1986, παρ. 242.

¹³⁷ Sandoz et al. *Commentary on the Additional Protocols*, 819.

¹³⁸ Nicholas Leader, "The Politics of Principle: the principles of humanitarian action in practice," *Humanitarian Policy Group Report 2*, (London: Overseas Development Institute, 2000), 3.

¹³⁹ Barbara Brubacher, "NGOs and the Challenge of Maintaining Humanitarian Principles in Complex Humanitarian Emergencies," *International NGO Training and Research Center*, 11-13.

ότι η ανθρωπιστική προσπάθεια πρέπει να διαχωρίζεται από την πολιτική δράση εάν αυτό διακυβεύει την αμεροληψία και την ουδετερότητα του ανθρωπιστικού έργου.¹⁴⁰ Αντίθετα, οι ΜΚΟ συνηγορούν υπέρ ενός πολιτικοποιημένου ανθρωπισμού και τη χρήση της ανθρωπιστικής δράσης ως αναπόσπαστο τμήματα της διεθνούς πολιτικής με σκοπό την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων.¹⁴¹

Υπό το πρίσμα της διασταλτικής ερμηνείας της ουδετερότητας, τα κινήματα διεθνιστικής αλληλεγγύης θα μπορούσαν, ενδεχομένως, να χαρακτηριστούν ως δρώντες του ανθρωπιστικού χώρου. Ωστόσο, η δράση τους έχει μεγαλύτερες αναλογίες με τα κοινωνικά κινήματα παρά με τη δράση των ΜΚΟ και υπάρχει μια ειδοποιός διαφορά: τα κινήματα αυτά δεν έχουν απαραίτητα οργανωμένη δομή και κυρίως λειτουργούν εξωθεσμικά. Λειτουργούν όμως με γνώμονα την αλληλεγγύη και αυτό τα συνδέει με τον τρόπο σκέψης και λειτουργίας ορισμένων μη-κυβερνητικών οργανώσεων. Μπορεί λοιπόν να συνυπάρξει ο ανθρωπιστικός με τον πολιτικό χώρο;

Κατά μία έννοια, αυτό συμβαίνει και μάλιστα ο πολιτικός χώρος μπορεί να ενδυναμώσει τον ανθρωπιστικό λειτουργώντας ως αντίβαρο στις προκλήσεις που αντιμετωπίζει. Το οριοθετημένο πλαίσιο των αμιγώς ανθρωπιστικών δράσεων επιβάλλει την τήρηση ορισμένων κανόνων, ανεξάρτητα από ιδεολογίες και πολιτικές αντιλήψεις. Από την άλλη πλευρά, ο πολιτικός χώρος έχει τη δυνατότητα να καταγγέλλει και να δρα ενάντια σε μια άδικη κατάσταση χωρίς να διακυβεύεται κάποιο σαφές πλαίσιο.

Στην περίπτωση του Στολίσκου, για παράδειγμα, ο σκοπός του Κινήματος Free Gaza δεν είναι μόνο η άρση του αποκλεισμού αλλά η κατάρρευση του αποικιακού συστήματος apartheid του Ισραήλ και η αντικατάστασή του με ένα σύστημα που θα δίνει πλήρη δικαιώματα σε όλους τους Παλαιστίνιους και τους Ισραηλινούς.¹⁴² Η ανάληψη δράσεων μέσα από την αντίδραση για μια κατάσταση μπορεί να επιτύχει την

<http://www.intrac.org/data/files/resources/33/NGOs-and-the-Challenge-of-Maintaining-Humanitarian-Principles.pdf>

¹⁴⁰ Cornelio Sommaruga, President of the ICRC, Statement to the UN General Assembly, 20 November 1992, *IRRC*, No. 292, (January-February 1993), 52. This opinion was recently reiterated when the President said: "the ICRC has strongly advocated the creation of a humanitarian space, thereby emphasizing the need to leave room for independent humanitarian action in situations of conflict". Βλ. Cornelio Sommaruga, "Humanitarian action and peace-keeping operations", *IRRC*, No. 317, (March-April 1997), 179.

¹⁴¹ Brubacher, "NGOs", 12.

¹⁴² Hallward and Norman, "The Free Gaza Movement", 153.

αλλαγή του πολιτικού σκηνικού. Το πρώτο είναι ότι αντιμετωπίζεται/θίγεται το άμεσο ζήτημα του «ερμητικού» κλεισίματος της Γάζας, και αναδεικνύεται η πολιτική του Ισραήλ και είναι ένας τρόπος να εξαναγκαστούν οι κυβερνήσεις να σταματήσουν την πολιτική της «σιωπηρής» συναίνεσης.¹⁴³ Το δεύτερο αφορά τη διεύρυνση του πολιτικού χώρου έτσι ώστε να μπορούν να συμμετάσχουν και άλλες πρωτοβουλίες που σχετίζονται με τον αγώνα των Παλαιστινίων, όπως για παράδειγμα το παγκόσμιο κίνημα BDS (Boycott Divestment Sanctions).¹⁴⁴

Ως ένα τρίτο στοιχείο, λοιπόν, θα μπορούσε να είναι η ενσωμάτωση της αλληλεγγύης ως αρχή του διεθνούς δικαίου δεδομένου ότι ορισμένες ανθρωπιστικές οργανώσεις πρεσβεύουν ότι η αλληλεγγύη θα μπορούσε να αντικαταστήσει την ουδετερότητα και την αμεροληψία.¹⁴⁵ Επομένως, θα μπορούσε να δημιουργηθεί ένας χώρος ο οποίος να πρεσβεύει τη συνύπαρξη της «υπηρεσίας» των ανθρωπιστικών οργανώσεων με την «φωνή» των κινημάτων αλληλεγγύης.¹⁴⁶

Βέβαια, ο πολύπλοκος χαρακτήρας της κοινωνίας των πολιτών στο πολιτικό πεδίο, απαιτεί περαιτέρω έρευνα για να αντιληφθούμε τα σημεία σύγκλισης και απόκλισης της ανθρωπιστικής δράσης και του πολιτικού ακτιβισμού¹⁴⁷ και απαιτεί ίσως και μια διεπιστημονική προσέγγιση για να καταλήξουμε σε ένα ασφαλές συμπέρασμα, το οποίο δεν αποτελεί αντικείμενο της παρούσας εργασίας.

Καταστολή των κινημάτων αλληλεγγύης: η επίθεση στον Στολίσκο της Ελευθερίας

Παρά το γεγονός ότι τα κινήματα αυτά χρησιμοποιούν τακτικές μη-βίαιης άμεσης δράσης (non-violent direct action ή civil resistance) για να επιτύχουν τον σκοπό τους, δηλαδή να δοθεί δημοσιότητα σε ένα ζήτημα για το οποίο η διεθνής κοινότητα δεν επιδεικνύει την ζητούμενη πολιτική βούληση, η ρητορική που προβάλλεται από τα κράτη είναι ότι συνιστούν «τρομοκρατικές οργανώσεις» ή «κινήματα βίας», γι' αυτό και η δράση τους δεν είναι αποδεκτή και καταστέλλεται, με τραγικές συνέπειες

---

¹⁴³ Ibid.

¹⁴⁴ Ibid.

¹⁴⁵ Humanitarian Exchange, Editorial, Humanitarian Practice Network, Number 25, (December 2003): 1.

¹⁴⁶ Ibid., 227.

¹⁴⁷ Zeynep Atalay, "A New Direction in Transnational Civil Society: The Politics of Muslim NGO Coalitions" στο *Civil Society in the Age of Monitory Democracy*, ed. Lars Trägårdh et al. (New York, Oxford: Berghahn Books, 2013), 227.

ορισμένες φορές. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της παρούσας εργασίας και η επίθεση στον Στολίσκο της Ελευθερίας τον Μάιο του 2010.

Η αποστολή ξεκίνησε στα τέλη Μαΐου 2010 με οκτώ πλοία, τα οποία μετέφεραν 750 άτομα από 40 διαφορετικές χώρες και 10.000 τόνους ανθρωπιστικής βοήθειας.¹⁴⁸ Στις 31 Μαΐου 2010, οι Ισραηλινές Ένοπλες Δυνάμεις (IDF) ανέκοψαν τον πλου των πλοίων στην ανοιχτή θάλασσα, 72 ν.μ. από την ακτή και τα κατέλαβαν. Νωρίτερα είχε ζητηθεί από τον Στολίσκο να αλλάξει πορεία, διότι η Λωρίδα της Γάζας βρισκόταν υπό ναυτικό αποκλεισμό αλλά τα μέλη της αποστολής αρνήθηκαν. Κατά τη διάρκεια της επιχείρησης, στο μεγαλύτερο από τα έξι πλοία,¹⁴⁹ το *Mani Marmara*, εννέα άτομα έχασαν τη ζωή τους (8 τουρκικής και 1 αμερικανο-τουρκικής υπηκοότητας) και πολλοί άλλοι τραυματίστηκαν ως αποτέλεσμα της χρήσης βίας από το Ισραήλ. Τα πλοία μεταφέρθηκαν συνοδεία των Ισραηλινών Ενόπλων Δυνάμεων στο λιμάνι του Ashdod και στη συνέχεια τα μέλη της αποστολής οδηγήθηκαν στις φυλακές της Beer Sheeva όπου και κρατήθηκαν μέχρι την απέλασή τους.

Ήταν η πρώτη φορά που μια δράση κατεστάλη σε τέτοιο βαθμό βίας, ώστε να υπάρξουν θύματα και προκάλεσε έντονες αντιδράσεις. Ωστόσο, τα μέλη που συμμετέχουν στα κινήματα αυτά, έχουν υψηλό αίσθημα κινδύνου και είναι συνειδητή επιλογή η δράση και η συνέχισή της πέρα από το φόβο της καταστολής. Έτσι, και μετά το περιστατικό συνέχισαν τις αποστολές τους, με πιο πρόσφατη, την αποστολή *Στολίσκος της Ελευθερίας III* τον Ιούνιο του 2015¹⁵⁰, αλλά καμία δεν έχει καταφέρει να φτάσει στη Γάζα. Εξάλλου, μια τέτοια αντίδραση από την πλευρά του Ισραήλ δεν ήταν αναμενόμενη και είναι μια ένδειξη για το ότι η δράση αυτών των κινήματων είναι ανεπιθύμητη από τα κράτη.

---

¹⁴⁸ Βλ. αναλυτικά UN Human Rights Council, “Report of the international fact-finding mission to investigate violations of international law, including international humanitarian and human rights law, resulting from the Israeli attacks on the flotilla of ships carrying humanitarian assistance”, A/HRC/15/21 (27 September 2010) Annex III.

¹⁴⁹ Ibid. παρ. 82. Από τα οκτώ πλοία, το ένα παρουσίασε μηχανική βλάβη στη διαδρομή και άλλο ένα, λόγω καθυστέρησης, δεν πρόλαβε να «ενωθεί» με τα υπόλοιπα πλοία του Στολίσκου..

¹⁵⁰ Το 2011, το κίνημα είχε επιχειρήσει την αποστολή *Στολίσκος της Ελευθερίας II* αλλά η Ελλάδα απαγόρευσε τον απόπλου των πλοίων.(βλ. Ανακοίνωση του Υπουργείου ΠΡΟ.ΠΟ *Απαγόρευση του απόπλου των πλοίων με ελληνική και ξένη σημαία από τα ελληνικά λιμάνια με προορισμό τη θαλάσσια περιοχή της Γάζας σήμερα* 01.07.2011 <http://www.shiptogaza.gr>) Μόνο το γαλλικό πλοίο *Dignité Al Karata* κατάφερε να ξεκινήσει το ταξίδι του αλλά στις 19 Ιουλίου οι ισραηλινές αρχές ανέκοψαν την πορεία του).

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Κεφάλαιο 3: Αντιδράσεις από την επίθεση στον Στολίσκο

I. Δηλώσεις κρατών

Η στάση του Ισραήλ

Ο Πρωθυπουργός του Ισραήλ, όταν πληροφορήθηκε το περιστατικό, από τον Καναδά όπου βρισκόταν, εξέφρασε τη λύπη του για τις απώλειες αλλά και την πλήρη υποστήριξή του για την επιχείρηση των IDF,¹⁵¹ καθώς επρόκειτο για «ξεκάθαρη πράξη νόμιμης άμυνας».¹⁵² Ο Υπουργός Άμυνας Ehud Barak δήλωσε ότι οι μόνοι υπεύθυνοι για το περιστατικό ήταν οι διοργανωτές, καθώς οι δυνάμεις των IDF προσπάθησαν να «διαλύσουν ησύχως» τους ακτιβιστές και αναγκάστηκαν να ανοίξουν πυρά για να προστατευτούν. Αποκάλεσε τον Στολίσκο «προβοκάτσια» και το ΙΗΗ «εξτρεμιστές υποστηρικτές του τρόμου».¹⁵³

Ο Αρχηγός του Γενικού Επιτελείου, Αντιστράτηγος Gabi Ashkenazi, είπε ότι την χρήση βίας την προκάλεσαν οι ακτιβιστές του Mavi Marmara και οι IDF άνοιξαν πυρ για να προστατευτούν. Σημείωσε επίσης ότι το Mavi Marmara, το μόνο πλοίο στο οποίο υπήρξε βία, ήταν διαφορετικό από τα υπόλοιπα πέντε, τα οποία μετέφεραν ειρηνικούς ακτιβιστές. Το Mavi υποστηριζόταν από την εξτρεμιστική οργάνωση ΙΗΗ και στο πλοίο έδρασαν με «υπερβολική βία».¹⁵⁴ Ο αρχηγός του Επιτελείου Ναυτικού, Αντιναύαρχος Eliezer Marom δήλωσε ότι οι στρατιώτες του IDF έδρασαν με «επιμονή και ανδρεία» και πυροβόλησαν επειδή βρίσκονταν σε αυτοάμυνα.¹⁵⁵ Πρόσθεσε, επίσης, ότι εάν οι στρατιώτες δεν είχαν επιδείξει την «κατάλληλη ευαισθησία» θα υπήρχαν περισσότερα θύματα.¹⁵⁶

---

¹⁵¹ "Barak: Flotilla organizers to blame," *The Jerusalem Post*, 31 May 2010.

<http://www.jpost.com/Israel/Barak-Flotilla-organizers-to-blame>

¹⁵² "Statement by PM Netanyahu Regarding Flotilla to Gaza," Prime Minister's Office, 1 June 2010.

<http://www.pmo.gov.il/English/MediaCenter/Spokesman/Pages/spoketguva310510.aspx>

¹⁵³ "Barak: Flotilla organizers to blame," *The Jerusalem Post*, 31 May 2010.

<http://www.jpost.com/Israel/Barak-Flotilla-organizers-to-blame>

¹⁵⁴ Ibid.

¹⁵⁵ Ibid.

¹⁵⁶ Ibid.

Ο Υπουργός Εξωτερικών Avigdor Liebermann κατηγόρησε την διεθνή κοινότητα ότι είναι «διπρόσωπη», όταν το Συμβούλιο Ασφαλείας καταδίκασε την πράξη και ζήτησε αμερόληπτη έρευνα για το περιστατικό¹⁵⁷ ενώ ο Αναπληρωτής του, Danny Ayalon, χαρακτήρισε τον Στολίσκο ως «αρμάδα μίσους και βίας» και δήλωσε ότι οι διοργανωτές συνδέονται με την παγκόσμια Τζιχάντ, την Αλ-Κάιντα και την Χαμάς.¹⁵⁸

Η αρχηγός της αντιπολίτευσης, Tzipi Livni, δήλωσε ότι το περιστατικό πρέπει να διερευνηθεί αλλά στο πλαίσιο εθνικής και όχι διεθνούς έρευνας¹⁵⁹ και εμφανίστηκε διατεθειμένη να βοηθήσει την κυβέρνηση: «όταν πρόκειται για την υπεράσπιση των ενόπλων δυνάμεων δεν τίθεται ζήτημα συνασπισμού ή αντιπολίτευσης».¹⁶⁰

Εθνικές αντιδράσεις

Τουρκία

Ο Πρωθυπουργός Recep Tayyip Erdogan κατηγόρησε το Ισραήλ για «κρατική τρομοκρατία» και δήλωσε ότι η πράξη αυτή είναι αντίθετη στις αρχές του διεθνούς δικαίου.¹⁶¹ Είπε ότι το Ισραήλ πρέπει να τιμωρηθεί για την «αιματηρή σφαγή» στον Στολίσκο και προειδοποίησε ότι «κανείς δεν θα πρέπει να δοκιμάζει τα όρια της υπομονής της Τουρκίας».¹⁶² Πρόσθεσε, επίσης, ότι η διεθνής κοινότητα θα πρέπει να σταματήσει να συγκαλύπτει και να αγνοεί τις παρανομίες του Ισραήλ και να δώσει μια ισχυρή απάντηση.¹⁶³ Ο Πρωθυπουργός δήλωσε επίσης, ότι «οι Ισραηλινοί έδειξαν για μια ακόμα φορά στον κόσμο πόσο καλοί είναι στο να σκοτώνουν ανθρώπους».¹⁶⁴ Είπε

---

¹⁵⁷ "Lieberman to UN Chief: International Community Is Two-faced for Condemning Israel," *Haaretz*, 31 May 2010.

<http://www.haaretz.com/news/diplomacy-defense/lieberman-to-un-chief-international-community-is-two-faced-for-condemning-israel-1.293299>

¹⁵⁸ Barak: Flotilla organizers to blame," *The Jerusalem Post*, 31 May 2010.

<http://www.jpost.com/Israel/Barak-Flotilla-organizers-to-blame>

¹⁵⁹ "Livni: Keep world from investigating IDF soldiers", *Ynet News*, 3 June 2010.

<http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-3898602,00.html>

¹⁶⁰ Ibid.

¹⁶¹ "Aid ship raid is Israeli state terrorism-Turkish PM", *Reuters*, 31 May 2010.

<http://www.reuters.com/article/2010/05/31/palestinians-israel-turkey-erdogan-idUSLDE64U1UF20100531>

¹⁶² "Global rallies continue over Israel", *Aljazeera*, 1 June 2010.

<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2010/06/2010618503229683.html>

¹⁶³ Ibid.

¹⁶⁴ "Turkish PM: Raid 'a massacre'," *The Jerusalem Post*, 1 June 2010.

<http://www.jpost.com/Middle-East/Turkish-PM-Raid-a-massacre>

εξάλλου για τη Χαμάς ότι δεν είναι τρομοκρατική οργάνωση αλλά ότι «μάχεται για την γη της».¹⁶⁵

Η αρνητική αντίδραση της Τουρκίας ήταν αναπόφευκτη δεδομένου ότι εννέα πολίτες της είχαν σκοτωθεί ενώ άλλοι είχαν τραυματιστεί. Σε επίσημη δήλωση, το Υπουργείο Εξωτερικών όχι μόνο καταδίκασε τη χρήση βίας αλλά αναφέρθηκε και στον «χαρακτήρα» του Ισραήλ: «Για μια ακόμα φορά το Ισραήλ έδειξε ξεκάθαρα ότι δεν υπολογίζει τις ανθρώπινες ζωές και τις ειρηνικές πρωτοβουλίες και στοχεύει αθώους πολίτες». Και συνέχισε λέγοντας ότι το περιστατικό μπορεί να έχει «ανεπανόρθωτες συνέπειες» για τις σχέσεις των δύο κρατών.¹⁶⁶ Λίγες μέρες αργότερα, η Τουρκία δήλωσε ότι η ομαλοποίηση των σχέσεων εξαρτιόταν από το εάν το Ισραήλ αποδεχόταν μια διεθνή έρευνα.¹⁶⁷ Η Τουρκία απομάκρυνε τον πρέσβη της στο Ισραήλ και ανακοίνωσε ότι η θέση δεν θα καλυπτόταν έως ότου το Ισραήλ ζητούσε δημόσια συγγνώμη για τον θάνατο των εννέα Τούρκων πολιτών.¹⁶⁸

Υπόλοιπα κράτη

Το περιστατικό προκάλεσε έντονες αντιδράσεις σχεδόν στο σύνολο των κρατών: ο Ισημερινός και η Νότια Αφρική¹⁶⁹ ανακάλεσαν τους πρέσβεις τους στο Ισραήλ ενώ η Νικαράγουα διέκοψε τις διπλωματικές σχέσεις με το Ισραήλ.¹⁷⁰ Άλλα κράτη, όπως η

---

¹⁶⁵ Hilary Leila Krieger, "Turkey has embraced Iran, Hamas", *Jerusalem Post*, 4 June 2010.

<http://www.jpost.com/Middle-East/Turkey-has-embraced-Iran-Hamas>

¹⁶⁶ "Press Release Regarding the Use of Force by the Israeli Defense Forces against the Humanitarian Aid Flotilla to Gaza, No: 115, 31 May 2010, Turkish Ministry of Foreign Affairs.

http://www.mfa.gov.tr/no_-115_-31-may-2010_--press-release-regarding-the--use-of-force-by-the-israeli-defense-forces-against-the-humanitarian-aid-fleet-to-gaza.en.mfa

¹⁶⁷ "Turkey calls for International inquiry to Israel Flotilla raid at CICA," *National Turk*, 8 June 2010.

<http://www.nationalturk.com/en/turkey-calls-for-international-inquiry-to-israel-flotilla-raid-at-cica-summit-436234264>

¹⁶⁸ Sebnem Arsu, "Turkey: Apology From Israel Is Sought Before Envoy Post Is Filled, Official Says," *The New York Times*, 30 June 2010.

<http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=9C01E5D9143CF933A05755C0A9669D8B63>

¹⁶⁹ "South Africa recalls Israeli ambassador over flotilla raid," *CNN*, 3 June 2010.

<http://edition.cnn.com/2010/WORLD/meast/06/03/israel.safrika.ambassador/>

¹⁷⁰ Carol Migdalovitz, "Israel's Blockade of Gaza, the *Mavi Marmara* Incident, and Its Aftermath," Congressional Research Center (23 June 2010), 6.

Αυστρία¹⁷¹, η Δανία, η Γαλλία, η Ελλάδα¹⁷², η Νορβηγία, η Φινλανδία¹⁷³, η Ισπανία, η Σουηδία¹⁷⁴ και η Αίγυπτος κάλεσαν τους ισραηλινούς πρέσβεις για να εκφράσουν τη διαμαρτυρία τους. Τα περισσότερα κράτη προέβησαν σε δηλώσεις, με τις οποίες καταδίκασαν τις πράξεις του Ισραήλ απέναντι στον Στολίσκο της Ελευθερίας και τη «δυσανάλογη χρήση βίας»¹⁷⁵. Σαφή θέση υπέρ του Ισραήλ πήρε ο Πρόεδρος της Γερουσίας της Τσεχικής Δημοκρατίας, Premysl Sobotka, ο οποίος χαρακτήρισε το περιστατικό «προβοκάτσια με σκοπό να παγιώσει το Ισραήλ».¹⁷⁶

Η στάση της ελληνικής κυβέρνησης

Η Ελλάδα ανακοίνωσε την διακοπή της κοινής στρατιωτικής άσκησης με το Ισραήλ και την αναβολή της προγραμματισμένης επίσκεψης του αρχηγού του επιτελείου αεροπορίας του Ισραήλ.¹⁷⁷ Σε δήλωσή του, το Υπουργείο Εξωτερικών ανακοίνωσε ότι

---

¹⁷¹ Foreign Minister Spindelegger on the Gaza ship convoy, Austrian Foreign Ministry, 31 May 2010. <http://www.bmeia.gv.at/the-ministry/press/announcements/2010/foreign-minister-spindelegger-on-the-gaza-ship-convoy/>

¹⁷² "International reaction to Israel's naval attack," *Gulf News*, 31 May 2010. <http://gulfnews.com/news/europe/international-reaction-to-israel-s-naval-attack-1.634850>

¹⁷³ Foreign Minister Stubb's statement on the situation in Gaza, Finnish Ministry of Foreign Affairs, 1 June 2010. <http://formin.finland.fi/Public/Print.aspx?contentid=193763&nodeid=15145&culture=en-US&contentlan=2>

¹⁷⁴ "Sweden summons Israel ambassador on flotilla deaths," *Reuters*, 31 May 2010. <http://www.reuters.com/article/2010/05/31/us-sweden-israel-idUSTRE64U3C620100531>

¹⁷⁵ Βλ. ενδεικτικά. "Norway calls for an international investigation of Israel's boarding of the convoy carrying humanitarian supplies to Gaza," Ministry of Foreign Affairs, 31 May 2010. https://www.regjeringen.no/en/aktuelt/israel_investigation/id606513/

"David Cameron: Israeli blockade has turned Gaza Strip into a 'prison camp'," *The Guardian*, 27 July 2010. <http://www.theguardian.com/politics/2010/jul/27/david-cameron-gaza-prison-camp>

"COMUNICADO 40-2010", 31 May 2010, Ministerio de Asuntos Exteriores y de cooperacion, <http://www.exteriores.gob.es/Portal/es/SalaDePrensa/NotasDePrensa/Paginas/Articulos/Comunicado166.aspx>

"Malta condemns 'disproportionate use of violence' in Israeli raid," *Times of Malta*, 31 May 2010. <http://www.timesofmalta.com/articles/view/20100531/local/borg.309919>

"Foreign Ministry: Israeli troops have used disproportionate force against flotilla carrying aid to Gaza people," Latvian Ministry of Foreign Affairs, 2 June 2010. <http://www.mfa.gov.lv/en/news/latest-news/10574-foreign-ministry-israeli-troops-have-used-disproportionate-force-against-flotilla-carrying-aid-to-gaza-people>

"Minister for Foreign Affairs briefs Government on Flotilla Crisis," Press Release, Irish Department of Foreign Affairs and Trade, 1 June 2010. <https://www.dfa.ie/news-and-media/press-releases/press-release-archive/2010/june/flotilla-crisis/>

¹⁷⁶ "ECI salutes Czech Senate President for standing up for Israel," *European Coalition for Israel*, 4 June 2010. <http://www.ec4i.org/press-releases-forthe-press-menu-53/83-eci-salutes-czech-senate-president-for-standing-up-for-israel>

¹⁷⁷ Υπουργείο Εξωτερικών, "Δήλωση ΑΝΥΠΕΞ κ. Δ. Δρούτσα σχετικά με σημερινή επιχείρηση ισραηλινών ενόπλων δυνάμεων," 31 Μαΐου 2010 <http://www.mfa.gr/arheio-epikairotitas.html>

είχε ζητήσει πληροφορίες για τους 30 Έλληνες συμμετέχοντες στην αποστολή και «τόνισε την ανάγκη να ληφθούν τα απαραίτητα μέτρα για να διασφαλιστεί η ασφάλειά τους». Ο αναπληρωτής Υπουργός Εξωτερικών δήλωσε επίσης ότι «η θέση της Ελλάδας είναι ότι οι δραστηριότητες μιας μη-κυβερνητικής οργάνωσης πρέπει να είναι απρόσκοπτες εφόσον όμως είναι νόμιμες».¹⁷⁸

II. Αντιδράσεις διεθνών οργανισμών

Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

Συμβούλιο Ασφαλείας

Δήλωση του Προέδρου

Η έκτακτη σύγκληση του Συμβουλίου Ασφαλείας μετά το περιστατικό κατέληξε στην έκδοση δήλωσης¹⁷⁹ με την οποία εξέφραζε βαθιά λύπη για τις απώλειες ζωής και τους τραυματισμούς, ως αποτέλεσμα της χρήσης βίας κατά τη διάρκεια της ισραηλινής στρατιωτικής επιχείρησης σε διεθνή ύδατα κατά της νηοπομπής που έπλεε προς τη Γάζα. Επίσης, καταδίκασε τις πράξεις οι οποίες είχαν ως αποτέλεσμα την απώλεια τουλάχιστον 10 αμάχων και πολλούς τραυματίες, και εξέφρασε τα συλλυπητήριά του προς τις οικογένειες τους. Ζήτησε από το Ισραήλ την άμεση απελευθέρωση των πλοίων και των κρατουμένων, την πλήρη πρόσβαση σε προξενική συνδρομή για να μπορέσουν οι ενδιαφερόμενοι να ανακτήσουν άμεσα τους νεκρούς και τους τραυματίες και την διανομή της ανθρωπιστικής βοήθειας από τη νηοπομπή στον προορισμό της.

Το Συμβούλιο Ασφαλείας, ζήτησε επίσης τη διεξαγωγή άμεσης, αμερόληπτης, αξιόπιστης και διαφανούς έρευνας σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα, λαμβάνοντας υπόψη τη δήλωση του Γενικού Γραμματέα για πλήρη διερεύνηση. Τόνισε εξάλλου ότι η κατάσταση στη Γάζα δεν είναι βιώσιμη και επανέλαβε τη σημασία της πλήρους εφαρμογής των ψηφισμάτων 1850 και 1860. Στο πλαίσιο αυτό, εξέφρασε εκ νέου την έντονη ανησυχία του για την ανθρωπιστική κατάσταση και την ανάγκη συνεχούς και

---

¹⁷⁸ "International reaction to Israel's naval attack," *Gulf News*, 31 May 2010, <http://gulfnews.com/news/europe/international-reaction-to-israel-s-naval-attack-1.634850>

¹⁷⁹ Presidential Statement, UN Doc. S/PRST/2010/9 (June 1, 2010).

ομαλής ροής προϊόντων και ατόμων, καθώς και απρόσκοπτης παροχής και διανομής ανθρωπιστικής βοήθειας.

Δηλώσεις κατά την έκτακτη συνεδρίαση

Το περιστατικό προκάλεσε έντονες αντιδράσεις κατά την έκτακτη συνεδρίαση του Συμβουλίου Ασφαλείας. Ο Υπουργός Εξωτερικών της Τουρκίας χαρακτήρισε την πράξη του Ισραήλ «κρατική δολοφονία» και «σοβαρή παραβίαση του διεθνούς δικαίου [...] που ισοδυναμεί με ληστεία και πειρατεία».¹⁸⁰ Περιέγραψε τον αποκλεισμό ως παράνομο και απάνθρωπο και δήλωσε ότι:

Η χρήση βίας δεν ήταν μόνο ακατάλληλη, αλλά και δυσανάλογη. Το διεθνές δίκαιο υπαγορεύει ότι, ακόμη και σε καιρό πολέμου, δεν πρέπει οι πολίτες δεν πρέπει να γίνονται αντικείμενο επίθεσης ή να τους προκαλείται οποιαδήποτε βλάβη. Το δόγμα της νόμιμης άμυνας δεν δικαιολογεί σε καμία περίπτωση τις ενέργειες των ισραηλινών δυνάμεων. Η ελευθερία της ναυσιπλοΐας στην ανοιχτή θάλασσα είναι ένα από τα πιο βασικά δικαιώματα που απορρέουν από το διεθνές ναυτικό δίκαιο, συμπεριλαμβανομένου του διεθνούς εθιμικού δικαίου. Η ανακοπή του πλου και η επιβίβαση στα πλοία δεν μπορούσε να πραγματοποιηθεί χωρίς τη συγκατάθεση του πλοιάρχου ή του κράτους της σημαίας. Οι εξαιρετικές περιπτώσεις, κατά τις οποίες το δίκαιο επιτρέπει τέτοια ενέργεια, αναφέρονται ρητά. Οποιαδήποτε πιθανή παραβίαση του δικαίου από την πλευρά του πλοίου και του πληρώματός του, δεν απαλλάσσει το κράτος που επεμβαίνει από τα καθήκοντα και τις ευθύνες του σύμφωνα με το εφαρμοστέο διεθνές δίκαιο. Το να εκλαμβάνεται η παράδοση ανθρωπιστικής βοήθειας ως εχθρική πράξη και οι ανθρωπιστικοί δρώντες να αντιμετωπίζονται ως μαχητές αντανάκλα μια επικίνδυνη πνευματική κατάσταση, με αρνητικές συνέπειες για την περιφερειακή και την παγκόσμια ειρήνη. [...] Το Ισραήλ θα πρέπει να είναι έτοιμο να αντιμετωπίσει τις συνέπειες και να λογοδοτήσει για τα εγκλήματά του.»¹⁸¹

Ο Μόνιμος Παρατηρητής της Παλαιστίνης στον ΟΗΕ χαρακτήρισε τις πράξεις του Ισραήλ «πειρατεία», «θρασεία επιθετική ενέργεια» και «παραβιάσεις του διεθνούς δικαίου, του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου και του δικαίου δικαιωμάτων του ανθρώπου».¹⁸² Δήλωσε ότι «το Ισραήλ πρέπει να λογοδοτήσει για το έγκλημα πολέμου που διέπραξε κατά του στόλου και για όλα τα άλλα εγκλήματα πολέμου που έχει

---

¹⁸⁰ UNSC Verbatim Record (31 May 2010) UN Doc S/PV.6325, σελ. 4

¹⁸¹ Ibid. 4-5.

¹⁸² Ibid. 13.

διαπράξει εναντίον του παλαιστινιακού λαού».¹⁸³ Είπε επίσης ότι ο Πρόεδρος της Παλαιστινιακής Αρχής, Mahmoud Abbas είχε καταδικάσει το έγκλημα που διαπράχθηκε σε διεθνή ύδατα, χαρακτηρίζοντάς το «σφαγή» και είχε κηρύξει τριήμερο πένθος για τα θύματα.¹⁸⁴

Ο εκπρόσωπος του Ισραήλ είπε ότι, αν και ο Στολίσκος παρουσιαζόταν από τα ΜΜΕ ως ανθρωπιστική αποστολή, κάτι τέτοιο δεν ίσχυε στην πραγματικότητα διότι θα έπρεπε να είχε δεχτεί την προσφορά του Ισραήλ να μεταφέρει την ανθρωπιστική βοήθεια μέσω ξηράς. Δήλωσε επίσης ότι οι συμμετέχοντες δεν ήταν «ειρηνικοί ακτιβιστές» ή «αγγελιοφόροι καλής θέλησης» αλλά ότι «με το πρόσχημα της ανθρωπιστικής βοήθειας ήθελαν να στείλουν ένα μήνυμα μίσους και να ασκήσουν βία».¹⁸⁵

Άλλα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας, κυρίως τα μόνιμα μέλη, ήταν πιο συγκρατημένα στις δηλώσεις τους. Η Ρωσία δήλωσε ότι «η πράξη συνιστούσε κατάφωρη παραβίαση των κανόνων του διεθνούς δικαίου» και τόνισε την ανάγκη «άμεσης παύσης του αποκλεισμού της Γάζας».¹⁸⁶ Η Κίνα έκανε έκκληση στο Ισραήλ να προβεί στην «άμεση και πλήρη εφαρμογή του ψηφίσματος 1860 (2009), το πλήρες άνοιγμα των συνόρων και την άρση του αποκλεισμού».¹⁸⁷ Οι ΗΠΑ δήλωσαν ότι περίμεναν «μια αξιόπιστη και διαφανή έρευνα» και προέτρεψαν την Ισραηλινή κυβέρνηση «να ερευνήσει πλήρως το περιστατικό».¹⁸⁸ Ο εκπρόσωπος των ΗΠΑ χαρακτήρισε έμμεσα τον Στολίσκο της Ελευθερίας «προκλητικό και συγκρουσιακό», καθώς θα μπορούσε να είχε χρησιμοποιήσει «τους υπάρχοντες μηχανισμούς για την διανομή ανθρωπιστικής βοήθειας στη Γάζα».¹⁸⁹

Μέσα από τις δηλώσεις άλλων μελών υπονοήθηκαν ορισμένα νομικά ζητήματα, όπως η νομιμότητα του αποκλεισμού και η ανάγκη ανεξάρτητων και αξιόπιστων ερευνών. Ο εκπρόσωπος του Ηνωμένου Βασιλείου δήλωσε, μεταξύ άλλων τα εξής:

«...είναι ξεκάθαρη η ανάγκη για το Ισραήλ να ενεργήσει με αυτοσυγκράτηση και σύμφωνα με τις διεθνείς υποχρεώσεις του. Λαμβάνοντας υπόψη τον αριθμό των θυμάτων, το Ισραήλ φέρει

---

¹⁸³ Ibid. 13

¹⁸⁴ Ibid. 13.

¹⁸⁵ Ibid. 14-15.

¹⁸⁶ Ibid. 9-10.

¹⁸⁷ Ibid. 10.

¹⁸⁸ Ibid. 9.

¹⁸⁹ Ibid. 9

τώρα την ευθύνη να παράσχει μια πλήρη καταγραφή του τι είχε συμβεί, τις προσπάθειες που έγιναν για να ελαχιστοποιηθούν οι απώλειες ζωής, και τον λόγο για τον οποίο ο αριθμός των νεκρών ήταν τόσο υψηλός. [...] Τα γεγονότα είναι σαφώς πολύ σοβαρά, αλλά δεν πρέπει να τα αντιμετωπίσουμε μεμονωμένα. [...] Είναι πιο ξεκάθαρο από ποτέ ότι θα πρέπει να αρθούν οι ισραηλινοί περιορισμοί της πρόσβασης στη Γάζα, σύμφωνα με το ψήφισμα 1860 (2009). Το σημερινό «κλείσιμο» είναι απαράδεκτο και αντιπαραγωγικό.»¹⁹⁰

Αντίστοιχη ήταν και η δήλωση της Γαλλίας:

Οι απώλειες ζωής που προκάλεσε η επιχείρηση μας κάνει να πιστεύουμε ότι υπήρξε αδικαιολόγητη και δυσανάλογη χρήση βίας, την οποία καταδικάζουμε. Αλλά, πριν βγάλουμε τα όποια συμπεράσματα, θα πρέπει να γνωρίζουμε τα γεγονότα.[...] Η έρευνα θα πρέπει να είναι ανεξάρτητη, αξιόπιστη και σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα. Το περιστατικό ήταν μια υπενθύμιση για την ανάγκη «να αποκατασταθεί η πρόσβαση της ανθρωπιστικής βοήθειας στη Γάζα σύμφωνα με το ψήφισμα 1860 (2009) και «ζητάμε την άρση του αποκλεισμού που είναι μη βιώσιμος και παράνομος».¹⁹¹

Τα μη μόνιμα μέλη προέβησαν σε παρόμοιες δηλώσεις, με τις οποίες καταδίκασαν το περιστατικό και ζητούσαν την διερεύνησή του. Ο εκπρόσωπος του Μεξικού έκανε λόγο για «επίθεση κατά αμάχων και προσωπικού ανθρωπιστικής αποστολής»¹⁹² ενώ η Βραζιλία δήλωσε ότι «δεν δικαιολογείται στρατιωτική επιχείρηση εναντίον ανθρωπιστικής νηοπομπής».¹⁹³ Η Αυστρία αναγνώρισε το δικαίωμα του Ισραήλ να προστατεύσει τους πολίτες του από τις αδιάκριτες επιθέσεις από το έδαφος της Γάζας αλλά τόνισε ότι σε καμία περίπτωση δεν μπορούσε να δικαιολογηθεί το περιστατικό.

Τέλος, επικριτική ήταν η στάση του Προέδρου του Συμβουλίου Ασφαλείας, ο οποίος μιλώντας ως εκπρόσωπος του Λιβάνου, χαρακτήρισε την επιδρομή του Ισραήλ ως «πειρατεία κατά ανθρωπιστικής νηοπομπής». Δήλωσε επίσης ότι ήταν «επιθετική ενέργεια» που συνιστά «κατάφωρη παραβίαση του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, του διεθνούς δικαίου, του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου και του δικαίου της

---

¹⁹⁰ Ibid. 6.

¹⁹¹ Ibid. 10.

¹⁹² Ibid. 7.

¹⁹³ Ibid. 7.

θάλασσας» και αναφέρθηκε στο ζήτημα του αποκλεισμού, τον οποίο και χαρακτήρισε παράνομο.¹⁹⁴

Γενικός Γραμματέας

Ο Γενικός Γραμματέας καταδίκασε τη βία και ζήτησε την πλήρη διερεύνηση του περιστατικού για να προσδιοριστεί επακριβώς το πώς έλαβε χώρα η αιματοχυσία και τόνισε ότι το Ισραήλ πρέπει άμεσα να εξηγήσει την πράξη του.¹⁹⁵ Στις 2 Αυγούστου 2010, προχώρησε στη σύσταση Επιτροπής Διερεύνησης, η οποία είχε την αρμοδιότητα να εξετάσει τις εκθέσεις των λεπτομερών εθνικών ερευνών της Τουρκίας και του Ισραήλ και να συμβιβάσει τις σχέσεις μεταξύ των δύο κρατών που είχαν διαταραχθεί.

Συμβούλιο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

Στις 2 Ιουνίου 2010, το Συμβούλιο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου με το ψήφισμα 14/1 οποίο καταδίκασε την επίθεση στον Στολίσκο και αποφάσισε να στείλει «μια ανεξάρτητη διεθνή επιτροπή εξακρίβωσης των περιστατικών για να διερευνήσει παραβιάσεις διεθνούς δικαίου, συμπεριλαμβανομένων του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου και του δικαίου δικαιωμάτων του ανθρώπου, ως αποτέλεσμα των ισραηλινών επιθέσεων σε Στολίσκο πλοίων που μετέφεραν ανθρωπιστική βοήθεια» στη Γάζα.¹⁹⁶ Η αποστολή ξεκίνησε επίσημα τις εργασίες της στις 9 Αυγούστου και δημοσίευσε τα ευρήματα στις 27 Σεπτεμβρίου.

Ευρωπαϊκή Ένωση

Η Ύπατη Εκπρόσωπος Catherine Ashton καταδίκασε τη χρήση βίας και ζήτησε «άμεση, πλήρη και αμερόληπτη» έρευνα για το περιστατικό. Παράλληλα, δήλωσε την

---

¹⁹⁴ Ibid. 12.

¹⁹⁵ “Security Council Condemns Acts Resulting in Civilian Deaths during Israeli Operation against Gaza-Bound Aid Convoy, Calls for Investigation, in Presidential Statement,” 31 May 2010 <http://www.un.org/press/en/2010/sc9940.doc.htm>

¹⁹⁶ UN Human Rights Council, Resolution 14/1, “The grave attacks by Israeli forces against the humanitarian boat convoy”, VA/HRC/RES/14/1 (2 June 2010). Το ψήφισμα υιοθετήθηκε με 32 ψήφους υπέρ, 3 κατά (Ιταλία, Ολλανδία, ΗΠΑ) και 9 αποχές (Βέλγιο, Μπουρκίνα Φάσο, Γαλλία, Ουγγαρία, Ιαπωνία, Κορέα, Σλοβακία, Ουκρανία, Ηνωμένο Βασίλειο).

αντίθεση της ΕΕ με την πολιτική αποκλεισμού και τη χαρακτήρισε «απαράδεκτη και πολιτικά αντιπαραγωγική». Σχετικά με την ανθρωπιστική κατάσταση στη Γάζα, ανέφερε ότι παραμένει «πηγή σοβαρής ανησυχίας» και τόνισε την ανάγκη εύρεσης «βιώσιμης λύσης».¹⁹⁷

Ο τότε Πρόεδρος του Κοινοβουλίου Jerzy Buzek χαρακτήρισε την επίθεση «σαφή και απαράδεκτη παραβίαση του διεθνούς δικαίου, ιδίως της Τέταρτης Σύμβασης της Γενεύης». Σε σκληρό τόνο, ο τότε αρχηγός των Σοσιαλιστών και νυν πρόεδρος του Κοινοβουλίου, Martin Schulz, δήλωσε ότι «το Ισραήλ ξεπέρασε το όριο στη στρατιωτική δράση, όπως φάνηκε στις τηλεοπτικές οθόνες». Έκανε λόγο για «αιχμαλωσία» και τόνισε ότι η διεθνής κοινότητα πρέπει να δείξει σαφώς την «αποστροφή» της προς τις ισραηλινές αρχές.¹⁹⁸ Αντίθετα, ο επικεφαλής των Φιλελευθέρων Δημοκρατών και πρώην πρωθυπουργός του Βελγίου, Guy Verhofstadt, εμφανίστηκε πιο μετρημένος. Είπε ότι χρειάζεται μια «πλήρης και ανεξάρτητη έρευνα για την αποκατάσταση της αλήθειας και την αποτροπή περαιτέρω αντεγκλήσεων ή αντιποίνων» και τόνισε την ανάγκη για αλλαγή της «αντιπαραγωγικής» πολιτικής του αποκλεισμού της Γάζας.¹⁹⁹

Στις 17 Ιουνίου 2010, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο υιοθέτησε ψήφισμα όπου καταδίκασε την «επίθεση» κατά του Στολίσκου στα διεθνή ύδατα, κάτι το οποίο συνιστά «παραβίαση του διεθνούς δικαίου».²⁰⁰ Ζήτησε να διεξαχθεί «άμεση, διεθνής και αμερόληπτη έρευνα» και υπογράμμισε τις «αρχές της λογοδοσίας και της απόδοσης ευθυνών». Η «ανθρωπιστική καταστροφή» στην οποία οδηγήθηκε η Γάζα, οφείλεται στον αποκλεισμό και πρέπει «να τερματιστεί άμεσα».²⁰¹

Οργανισμός Ισλαμικής Διάσκεψης

Ο Γενικός Γραμματέας του Οργανισμού Ισλαμικής Διάσκεψης, Καθηγητής Ekmeleddin Ihsanoglu, καταδίκασε σθεναρά το έγκλημα που διαπράχθηκε από τις

---

¹⁹⁷ “EU Declaration by HR Ashton on the Israeli military operation against the Flotilla” (3 June 2010), 10485/1/10 REV 1 PRESSE 152

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/cfsp/114730.pdf

¹⁹⁸ John W. Miller, “On Israel, Parliament Leads EU Flotilla,” *The Wall Street Journal*, 31 May 2010.

<http://blogs.wsj.com/brussels/2010/05/31/on-israel-parliament-leads-eu-flotilla/>

¹⁹⁹ Ibid.

²⁰⁰ European Parliament resolution of 17 June 2010 on the Israeli military operation against the humanitarian flotilla and the Gaza blockade, *OJ C 236E*, 12.8.2011, p. 105–107.

²⁰¹ Ibid.

ισραηλινές δυνάμεις κατοχής εναντίον των ανυπεράσπιστων πολιτών που συμμετείχαν στο «Στολίσκο της Ελευθερίας» για τη στήριξη του παλαιστινιακού λαού που βρίσκεται υπό πολιορκία. Συγκεκριμένα είπε ότι πρόκειται για «ένα νέο έγκλημα που πρέπει να προστεθεί στην ατέλειωτη λίστα των παραβιάσεων του διεθνούς δικαίου που διαπράχθηκαν από τις ισραηλινές δυνάμεις εναντίον αθώων πολιτών, καθώς και μια πολιτική πειρατείας, εγκληματικότητας και κρατικής τρομοκρατίας».²⁰² Επίσης, δήλωσε ότι, στοχεύοντας μια ανθρωπιστική νηοπομπή, το Ισραήλ ξεπέρασε την «κόκκινη γραμμή».²⁰³ Ο Γενικός Γραμματέας επανέλαβε την έκκλησή του ΟΙΔ για την άμεση άρση της πολιορκίας που έχει επιβάλει η ισραηλινή κατοχή στη Λωρίδα της Γάζας τα τελευταία τέσσερα χρόνια, η οποία έχει προκαλέσει σοβαρή επιδείνωση της ανθρωπιστικής και οικονομικής κατάστασης.²⁰⁴

Αραβικός Σύνδεσμος

Ο Αραβικός Σύνδεσμος καταδίκασε την «τρομοκρατική πράξη»²⁰⁵ του Ισραήλ και ανακοίνωσε ότι «θα καταθέσει αγωγή στο Διεθνές Δικαστήριο για την επίθεση του Ισραήλ στη νηοπομπή που μετέφερε βοήθεια στη Γάζα».²⁰⁶ Δήλωσε επίσης ότι «η Αραβική Σύνοδος Κορυφής θα πρέπει να επανεξετάσει την Αραβική Ειρηνευτική Πρωτοβουλία υπό το φως της στάσης του Ισραήλ».²⁰⁷ Τέλος, ζήτησε «την άρση της πολιορκίας της Γάζας και τη λήψη μέτρων και την υιοθέτηση μηχανισμών για την επίτευξη αυτού του σκοπού».²⁰⁸

---

²⁰² "Calling for joint action to convene a meeting of the UN General Assembly in the framework of the 'Uniting for Peace' Ihsanoglu calls for the setting up of a legal experts group to prosecute the Israeli officials who planned the attack against the Freedom", OIC, 06 June 2010. http://www.oic-oci.org/oicv2/topic/?t_id=3874&ref=1663&lan=en&x_key=flotilla

²⁰³ Ibid.

²⁰⁴ "OIC Secretary General: Israeli Aggression on the Relief Convoy Heading for Gaza is a Crime and Blatant Violation of All International Laws Norms and Standards," 31 May 2010. http://www.oic-oci.org/oicv2/topic/?t_id=3833&ref=1646&lan=en&x_key=flotilla

²⁰⁵ Arab League Calls Israel's Raid a "Terrorist Act", *Fox News* 31 May 2010.

<http://www.foxnews.com/world/2010/05/31/arab-league-calls-israels-raid-terrorist-act/>

²⁰⁶ Arab League says to file lawsuit over aid convoy attack, 3 June 2010, China Human Rights http://www.chinahumanrights.org/Messages/World/t20100603_603278.htm

²⁰⁷ Ibid.

²⁰⁸ Ibid.

III. Αντιδράσεις κινημάτων

Η αντίδραση της κοινωνίας των πολιτών ήταν άμεση: ΜΚΟ, κοινωνικά κινήματα, σωματεία και θρησκευτικές ομάδες (ακόμη και εβραϊκές) καταδίκασαν την επίθεση στον στολίσκο και διοργάνωσαν διαμαρτυρίες σε δεκάδες πόλεις ανά τον κόσμο. Πέρα όμως από την κινηματική δράση, σε διάφορα κράτη έγιναν προσπάθειες να παραπεμφθούν σε δίκη οι υπεύθυνοι.

Ισπανία

Τον Ιούλιο του 2010, τρεις Ισπανοί ακτιβιστές (μεταξύ των οποίων ένας δημοσιογράφος) που συμμετείχαν στον Στολίσκο της Ελευθερίας προσέφυγαν στα ισπανικά δικαστήρια εναντίον του ισραηλινού Πρωθυπουργού Benjamin Netanyahu, 6 μελών του υπουργικού συμβουλίου και τον αρχηγό του πολεμικού ναυτικού για παράνομη κράτηση, βασανιστήρια και απέλαση.²⁰⁹

Το 2013, ο Εισαγγελέας που χειρίστηκε την υπόθεση, Pedro Martínez Torrijos, διαπίστωσε ότι υπήρχαν «ισχυρές ενδείξεις» ότι τελέστηκαν «εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας, παράνομη κράτηση, απέλαση και βασανιστήρια», τα οποία έχρηζαν διερεύνησης από το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο²¹⁰ και ζήτησε από τον δικαστή να ξεκινήσει τις κατάλληλες διαδικασίες για να παραπεμφθεί εκεί η υπόθεση.

Το 2015, ο Δικαστής Jose de la Mata ανακοίνωσε την διακοπή της έρευνας και σύστησε στην κυβέρνηση να παραπέμψει την υπόθεση στο ΔΠΔ. Όπως δήλωσε ο δικαστής, αναγκάστηκε να κλείσει την υπόθεση λόγω των νομοθετικών μεταρρυθμίσεων που συντελέστηκαν τον Μάρτιο του 2014 και με τις οποίες περιορίστηκαν οι αρμοδιότητες του δικαστηρίου σε διεθνείς δίκες. Δήλωσε επίσης ότι θα μπορέσει να ανοίξει εκ νέου την υπόθεση μόνο «εάν ο Πρωθυπουργός ή οι Υπουργοί βρεθούν σε ισπανικό έδαφος».²¹¹

---

²⁰⁹ Mary Fitzgerald, "Gaza activists to file charges against Israeli PM," *The Irish Times*, 24 July 2010. <http://www.irishtimes.com/news/gaza-activists-to-file-charges-against-israeli-pm-1.626450>

²¹⁰ "Spain prosecutor requests ICC referral of case against Israel's Netanyahu for 2010 flotilla attack", 17 January 2013. <https://electronicintifada.net/blogs/ali-abunimah/spain-prosecutor-requests-icc-referral-case-against-israels-netanyahu-2010>

²¹¹ "Spanish court recommends government to file Mavi Marmara case at ICC," *Middle East Monitor*, 12 June 2015. <https://www.middleeastmonitor.com/news/europe/19194-spanish-court-recommends-government-to-file-mavi-marmara-case-at-icc>

Σουηδία

Ο Εισαγγελέας Henrik Attorps ανακοίνωσε ότι θα ξεκινήσει έρευνα σχετικά με τις πράξεις του Ισραηλινού στρατού απέναντι στους Σουηδούς ακτιβιστές, ενώ βρίσκονταν σε διεθνή ύδατα, κατά τη διάρκεια του Στολίσκου της Ελευθερίας το 2010 και 2012.²¹² Η έρευνα αφορούσε περιπτώσεις επίθεσης με πρόκληση βαριάς σωματικής βλάβης, διακεκριμένη κλοπή και παραβίαση του διεθνούς δικαίου αναφορικά με την Τέταρτη Σύμβαση της Γενεύης. Η έρευνα δεν θα εξετάσει τις κατηγορίες για παράνομη κατάληψη (“hijacking”) και παράνομη κράτηση, όπως κατέθεσαν η πρωτοβουλία Ship to Gaza Sweden και οι 22 Σουηδοί προσφεύγοντες.

Το Ship to Gaza Sweden ανακοίνωσε ότι βλέπει θετικά αυτή την κίνηση, καθώς είναι μια αναγνώριση ότι διαπράχθηκαν εγκλήματα εναντίον ακτιβιστών και υπερασπιστών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων: «το δικαιοδοτικό σύστημα της Σουηδίας δείχνει προθυμία να ερευνήσει εγκλήματα που διέπραξε το Ισραήλ.» Ωστόσο, ο εκπρόσωπος τύπου Dror Feiler δήλωσε ότι «διαπράχθηκε τόσο παράνομη κατάληψη όσο και παράνομη κράτηση».

Τον Δεκέμβριο του 2014, ο Εισαγγελέας ανακοίνωσε ότι κλείνει την υπόθεση διότι αν και ορισμένες πράξεις κρίθηκαν αξιόποινες, οι δράστες παρέμεναν άγνωστοι και δεν μπορούσαν να ταυτοποιηθούν.²¹³ Λίγο νωρίτερα, τον Οκτώβριο του 2014, η Σουηδία αναγνώρισε την Παλαιστίνη ως κράτος, γεγονός το οποίο «πάγωσε» τις σχέσεις της με το Ισραήλ. Συμβολικά, το Ισραήλ ανακάλεσε τον πρέσβη του στη Σουηδία αλλά τον αποκατέστησε ένα μήνα αργότερα.²¹⁴

---

²¹² “Swedish prosecutor opens an investigation of Israeli military assault on Ships to Gaza,” Press Release, Ship to Gaza Sweden, 26 June 2014. <https://shiptogaza.se/en/Pressrelease/swedish-prosecutor-opens-investigation-israeli-military-assault-ships-gaza>

²¹³ Lennart Simonsson, “Swedish prosecutor drops probe into IDF seizure of Gaza Flotillas,” *Haaretz*, 9 December 2014. <http://www.haaretz.com/news/diplomacy-defense/1.630746>

²¹⁴ “Sweden Can’t Sue Israel over Raids on Gaza Flotillas,” *Arutz Sheva International News*, 9 December 2014. http://www.israelnationalnews.com/News/News.aspx/188441#.Vgl7PN_tmko

ΗΠΑ

Στις 30 Ιουνίου του 2010, ένα μήνα μετά την επίθεση, η ΜΚΟ Center of Constitutional Rights κατέθεσε αιτήματα σύμφωνα με το Νόμο περί Ελευθερίας της Πληροφόρησης (Freedom of Information Act) σε οκτώ υπουργεία και δημόσιους φορείς των ΗΠΑ. Με τις αιτήσεις αυτές αναζητούσε πληροφορίες σχετικά με την επικοινωνία μεταξύ της κυβέρνησης των ΗΠΑ και του Ισραήλ πριν και μετά την επίθεση.²¹⁵ Συγκεκριμένα, τι είδους πληροφορίες μοιράστηκαν οι ΗΠΑ με το Ισραήλ πριν ή μετά σε σχέση με τους αμερικανούς πολίτες, ποιες ενέργειες έγιναν για να διασφαλιστεί η απελευθέρωση των κρατουμένων πολιτών και ποιες ενέργειες έγιναν αφενός για να επιστραφεί η περιουσία των αμερικανών πολιτών και άλλων επιβατών που κατασχέθηκε από το Ισραήλ και αφετέρου για να διασφαλίσει ότι αυτά τα υπάρχοντα τα οποία περιελάμβαναν αποδεικτικό υλικό για τη διερεύνηση του περιστατικού, δεν παραποιήθηκε ή καταστράφηκε. Το CCR κατέθεσε επίσης αίτημα σχετικά με επικοινωνία με άλλες χώρες και οργανισμούς όπως το NATO. Τέλος, το CCR ζήτησε πληροφορίες σχετικά με την πολιτική των ΗΠΑ απέναντι στον αποκλεισμό της Γάζας.

Σχεδόν 11 μήνες μετά, μόνο δύο φορείς ανταποκρίθηκαν αλλά οι εκθέσεις τους παρουσίαζαν ελλείψεις. Στις 24 Μαΐου 2011 το CCR κατέθεσε μήνυση στο Δικαστήριο της Νέας Υόρκης²¹⁶ η οποία είχε ως αποτέλεσμα την απελευθέρωση χιλιάδων σελίδων εγγράφων που έδειχναν το πώς η κυβέρνηση των ΗΠΑ προστάτευσε το Ισραήλ από το να λογοδοτήσει για την επίθεση.²¹⁷ Το CCR έχει εμπλακεί σε εντατικές διαπραγματεύσεις με την κυβέρνηση, με αποτέλεσμα την συνεχή απελευθέρωση των αρχείων τα οποία είχαν παρακρατηθεί ή για τα οποία δεν είχαν γίνει επαρκείς αναζητήσεις.

---

²¹⁵ "Rights Group Files FOIA Requests Regarding Israel Attack on Flotilla Delivering Aid to Gaza," Center for Constitutional Rights, 1 July 2010. <http://ccrjustice.org/home/press-center/press-releases/rights-group-files-foia-requests-regarding-israel-attack-flotilla>

²¹⁶ *CCR v. Department of Defense*, Southern District of New York.

²¹⁷ "CCR Launches Case Seeking U.S. Knowledge of and Role in Deadly Israeli Attack on Humanitarian Flotilla to Gaza," Center for Constitutional Rights, 24 May 2011. <http://ccrjustice.org/home/press-center/press-releases/ccr-launches-case-seeking-us-knowledge-and-role-deadly-israeli>

Νότιος Αφρική

Μετά από αίτημα των δικηγόρων του δημοσιογράφου Davids Gadeja που συμμετείχε στον Στολίσκο της Ελευθερίας, η αστυνομία της Νοτίου Αφρικής και ο Γενικός Εισαγγελέας ξεκίνησαν έρευνα για την επίθεση του Ισραήλ στο Mavi Marmara. Η αίτηση κατατέθηκε τον Ιανουάριο του 2011 και τον Δεκέμβριο του 2012, οι δικηγόροι του δημοσιογράφου ανακοίνωσαν ότι έγινε δεκτό το αίτημά του πελάτη τους για ποινική έρευνα και ότι υπήρχε επαρκής βάση. Σύμφωνα με το εσωτερικό δίκαιο της Νότιας Αφρικής, η υπόθεση θα ανοίξει επίσημα μετά την ολοκλήρωση της έρευνας οπότε και θα οριστεί δικάσιμος.²¹⁸

Τουρκία

Στις 6 Νοεμβρίου 2012 ξεκίνησε σε δικαστήριο της Κωνσταντινούπολης η δίκη τεσσάρων ισραηλινών αξιωματούχων ερήμην, μετά από προσφυγή που κατατέθηκε στις 28 Μαΐου 2012 από το ΙΗΗ και τις οικογένειες των θυμάτων.²¹⁹ Η δίωξη στρέφεται εναντίον του τέως Αρχηγού του Επιτελείου Στρατού, Gabi Ashkenazi, του Αρχηγού του Επιτελείου Ναυτικού Eliezer Marom, του αρχηγού της στρατιωτικής υπηρεσίας πληροφοριών Amos και του επικεφαλής της υπηρεσίας πληροφοριών της αεροπορίας Avishai Levi.²²⁰ Στις 26 Μαΐου 2014 το δικαστήριο εξέδωσε εντάλματα σύλληψης,²²¹ ζητώντας από την τουρκική κυβέρνηση να κάνει τις απαραίτητες διαδικασίες για την έκδοση διεθνών ενταλμάτων ('Red Notice') από την INTERPOL. Σύμφωνα με το δικαστήριο, τα εντάλματα ήταν απαραίτητα διότι οι κατηγορούμενοι δεν είχαν παρουσιαστεί στο δικαστήριο και δεν είχαν απαντήσει στις κλητεύσεις που είχε στείλει το τουρκικό Υπουργείο Δικαιοσύνης.²²² Το Ισραήλ προσέφυγε στην INTERPOL ζητώντας

---

²¹⁸ "South Africa launches investigation against Israel," IHH, 25 December 2012. <http://mavi-marmara.ihh.org.tr/en/main/news/1/south-africa-launches-investigation-against-i/1528>

²¹⁹ "Turkish court opens trial against Israeli commanders over 2010 raid," *Jurist*, 6 November 2012. <http://jurist.org/paperchase/2012/11/turkish-court-opens-trial-against-israeli-commanders-over-2010-raid.php>

²²⁰ "Turkish criminal court approves indictment against Israel officials," *Jurist*, 29 May 2012. <http://jurist.org/paperchase/2012/05/jurist-an-istanbul-criminal-court.php>

²²¹ "Turkey Court Issues Arrest Warrants to Israeli Ex-generals Over Gaza Flotilla Raid," *Haaretz* 26 May 2014. <http://www.haaretz.com/news/diplomacy-defense/1.592911>

²²² *Ibid.*

να μην εκδώσει εντάλματα διότι, βάσει του καταστατικού της, δεν είναι δυνατή η έκδοση ενταλμάτων όταν πρόκειται για πολιτικούς ή στρατιωτικούς λόγους.²²³

Πρόσφατα, τον Αύγουστο του 2015, οι οικογένειες των θυμάτων προσέφυγαν εναντίον του Υπουργείου Δικαιοσύνης και του Υπουργείου Εξωτερικών της Τουρκίας για την απροθυμία της κυβέρνησης²²⁴ να ζητήσει την έκδοση «κόκκινου σήματος» για τη σύλληψη των ισραηλινών αξιωματούχων.²²⁵

Ελλάδα

Στις 2 Ιουλίου 2010, τα μέλη της Πρωτοβουλίας «Ένα Καράβι για τη Γάζα» κατέθεσαν μήνυση κατά υψηλόβαθμων αξιωματούχων του Ισραήλ.²²⁶ Συγκεκριμένα, ζητήθηκε η ποινική δίωξη των αρχηγών του επιτελείου στρατού Gabi Ashkenazi και του επιτελείου ναυτικού Eliezer Marom, του Υπουργού Άμυνας Ehud Barak, καθώς και των υπουργών Εσωτερικών Eli Yishai, Δικαιοσύνης Yaakov Neeman, Δημόσιας Τάξης Yitzhak Aharonovitch αλλά και των μελών της ισραηλινής αστυνομίας και των μυστικών υπηρεσιών. Ωστόσο, η υπόθεση μπήκε στο αρχείο χωρίς να διεξαχθεί ουσιαστική έρευνα.

Flotilla Justice Group

Στις 25 Οκτωβρίου 2010, εμπειρογνώμονες του διεθνούς δικαίου και δικηγόροι που εκπροσωπούσαν τα θύματα του Στολίσκου της Ελευθερίας ανακοίνωσαν την ίδρυση του “Flotilla Justice Group”. Η ανακοίνωση έγινε μετά το πέρας της διήμερης διάσκεψης που πραγματοποιήθηκε στις 23 και 24 Οκτωβρίου στη Ντόχα, η οποία είχε στόχο το συντονισμό νομικών ενεργειών προκειμένου να καταστεί το Ισραήλ υπεύθυνο για την επίθεση. Η συνάντηση φιλοξενήθηκε από την Εκστρατεία Al Fakhoora και συγκέντρωσε 70 εκπροσώπους από 20 χώρες, για την παρακολούθηση

---

²²³ “Israel appeals to Interpol not to implement Turkish court’s ruling,” *Hurriyet Daily*, 27 May 2014. <http://www.hurriyetdailynews.com/israel-appeals-to-interpol-not-to-implement-turkish-courts-ruling.aspx?pageID=238&nID=67049&NewsCatID=352>

²²⁴ “Turkish gov’t ignores 2014 court request to seek Interpol Red Notice for Israeli officers,” *TODAY’S ZAMAN*, 13 May 2015. http://www.todayszaman.com/anasayfa_turkish-govt-ignores-2014-court-request-to-see-interpol-red-notice-for-israeli-officers_380612.html

²²⁵ “Victims of Israel’s Mavi Marmara raid take Ankara to court,” *BGN News*, 4 August 2015. <http://national.bgnnews.com/victims-of-israels-mavi-marmara-raid-take-ankara-to-court-haberi/8269>

²²⁶ “Μήνυση της Πρωτοβουλίας Ένα Καράβι για τη Γάζα,” *NEA Κρήτη*, 2 Ιουλίου 2010. <http://www.neakriti.gr/?page=newsdetail&DocID=835900>

των εργασιών που είχαν ξεκινήσει στην πρώτη συνάντηση των δικηγόρων που πραγματοποιήθηκε στην Κωνσταντινούπολη στις 15 Ιουλίου.

Στη διάσκεψη συμμετείχαν μέλη των ομάδων διοργάνωσης του Στολίσκου, καθώς και εκπρόσωποι νομικών εταιρειών. Όπως δήλωσαν οι διοργανωτές, «η δημιουργία του Flotilla Justice Group είναι ένα σημαντικό βήμα για να αποδοθούν ευθύνες στο Ισραήλ για την επίθεση στον Στολίσκο και τη συνεχή κακομεταχείριση του Παλαιστινιακού λαού».²²⁷

---

²²⁷ Free Gaza Movement, “Lawyers establish Flotilla Justice Group for Flotilla Victims”.
<http://www.freegaza.org/lawyers-establish-flotilla-justice-group-for-flotilla-victims/>

Κεφάλαιο 4: Τα πορίσματα των επιτροπών διερεύνησης και η προσφυγή στο Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο

I. Επιτροπές διερεύνησης του περιστατικού

Τον Σεπτέμβριο του 2010, δημοσιεύτηκε η έκθεση της αποστολής του Συμβουλίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (στο εξής «Έκθεση ΣΔΑ»).²²⁸ Σε εθνικό επίπεδο, το Ισραήλ και η Τουρκία δημοσίευσαν τις τελικές εκθέσεις στις αρχές του 2011 (στο εξής «Έκθεση Turkel»²²⁹ και «Τουρκική Έκθεση»²³⁰) ενώ τον Σεπτέμβριο του 2011 ανακοινώθηκε και το πόρισμα της Επιτροπής του Γενικού Γραμματέα των Η.Ε. (στο εξής «Έκθεση Palmer»²³¹). Τα συμπεράσματα των τεσσάρων επιτροπών είναι διαφορετικά ως προς την προσέγγιση και το σκεπτικό που ακολούθησαν και, κατά συνέπεια, τη νομιμότητα του επεισοδίου. Τα ζητήματα περιστράφηκαν γύρω από τη νομιμότητα του αποκλεισμού σε επίπεδο αφενός *prima facie* δικαιώματος επιβολής και αφετέρου συμμόρφωσης με το κριτήριο της αναλογικότητας. Μέσα από αυτό το πρίσμα εξετάστηκε και η συνεπακόλουθη χρήση βίας του Ισραήλ στα πλοία του Στολίσκου.

Η Έκθεση Turkel κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ο αποκλεισμός ήταν νόμιμος και πληρούσε τις προϋποθέσεις του διεθνούς δικαίου σε σχέση με την ασφάλεια και τις ανθρωπιστικές υποχρεώσεις του Ισραήλ.²³² Αντίστοιχο ήταν και το συμπέρασμα της Έκθεσης Palmer, αν και εντόπισε ορισμένες προβληματικές κατά την επέμβαση στα πλοία. Αντίθετα, η Τουρκική Έκθεση και η Έκθεση ΣΔΑ υποστήριξαν ότι ο αποκλεισμός είναι παράνομος και ότι η νηοψία και η χρήση βίας στα πλοία συνιστούσαν παραβιάσεις.

---

²²⁸ UN Human Rights Council, Report of the international fact-finding mission to investigate violations of international law, including international humanitarian and human rights law, resulting from the Israeli attacks on the flotilla of ships carrying humanitarian assistance, A/HRC/15/21 (27 September 2010).

²²⁹ Public Commission to Examine the Maritime Incident of 31 May 2010-The Turkel Commission, January 2011 <http://www.turkel-committee.gov.il/files/wordocs/8808report-eng.pdf>

²³⁰ Report of Turkish National Commission of Inquiry, February 2011.

<http://www.mfa.gov.tr/data/Turkish%20Report%20Final%20-%20UN%20Copy.pdf>

²³¹ Report of the Secretary-General's Panel of Inquiry on the 31 May 2010 Flotilla Incident, September 2011 http://www.un.org/News/dh/infocus/middle_east/Gaza_Flotilla_Panel_Report.pdf

²³² Turkel Commission, 111,280.

A. Νομιμότητα αποκλεισμού

Prima facie δικαίωμα αποκλεισμού

Το Ισραήλ υποστήριξε ότι είχε δικαίωμα να επιβάλει τον αποκλεισμό λόγω της ύπαρξης διεθνούς ένοπλης σύρραξης με τη Χαμάς. Η Έκθεση Turkel επικαλέστηκε την απόφαση του Ανώτατου Δικαστηρίου του Ισραήλ στην υπόθεση *Targeted Killings* όπου το δικαστήριο έκρινε ότι το ΔΑΔ εφαρμόζεται στη διάρκεια ένοπλης σύρραξης ανάμεσα στο Ισραήλ και τις τρομοκρατικές οργανώσεις όχι μόνο σε κατεχόμενη περιοχή αλλά «σε κάθε περίπτωση ένοπλης σύρραξης διεθνούς χαρακτήρα-δηλαδή, όταν διασχίζει τα σύνορα του κράτους- ανεξάρτητα από το εάν το έδαφος στο οποίο διεξάγεται η ένοπλη σύρραξη υπόκειται σε εμπόλεμη κατοχή».²³³ Επιπλέον, το Ισραήλ στηρίχτηκε στις δηλώσεις διαφόρων οργανισμών του ΟΗΕ, ανθρωπιστικών οργανώσεων και οργανώσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων ότι η σύρραξη είναι διεθνής.²³⁴ Ωστόσο, όπως επισημαίνει και η Έκθεση Turkel, το σκεπτικό του διεθνούς χαρακτήρα έγκειται στην ύπαρξη κατοχής²³⁵ και όχι στην αναγνώριση της Χαμάς ως εμπόλεμου μέρους και αυτό ακριβώς αμφισβήτησε η Τουρκική Έκθεση.

Η Τουρκική Έκθεση μολονότι δεν χαρακτήρισε την σύρραξη, υποστήριξε ότι ο αποκλεισμός μπορεί να επιβληθεί μόνο σε διεθνείς ένοπλες συρράξεις²³⁶ και ότι το Ισραήλ δεν έχει αναγνωρίσει την Παλαιστίνη ως κράτος ούτε τη σύρραξη με τη Χαμάς ως διεθνή.²³⁷ Θεωρεί ότι το Ισραήλ χαρακτήρισε τη σύρραξη ως διεθνή μόνο και μόνο για να δικαιολογήσει τον αποκλεισμό, στηρίζοντας το επιχειρήμα του στο γεγονός ότι δεν αναγνωρίζει, για παράδειγμα, δικαιώματα αιχμαλώτων στη Χαμάς. Επιπλέον, η Τουρκική Έκθεση αναφέρει ότι το Ισραήλ δεν μπορεί να χρησιμοποιεί το διεθνές δίκαιο κατά το δοκούν και ότι ακόμα κι αν το Ισραήλ αναγνώριζε επίσημα τη σύρραξη ως διεθνή, δεν θα είχε αναδρομική ισχύ για τη νομιμότητα του αποκλεισμού.²³⁸ Πράγματι, στην Έκθεση Turkel αναφέρεται ότι ο χαρακτηρισμός ως διεθνής έγινε διότι η διεθνής

---

²³³ HCL 769/02 *Public Committee Against Torture v. Government of Israel*, παρ. 18, όπ. αναφ. Turkel Commission, 47.

²³⁴ Turkel Commission, 48 υποσ. 143.

²³⁵ Turkel Commission, 48.

²³⁶ Turkish National Commission of Inquiry, 62.

²³⁷ Turkish National Commission of Inquiry, 61-63.

²³⁸ Turkish National Commission of Inquiry, 63.

κοινότητας είναι «πιο πρόθυμη να δεχτεί την επιβολή ναυτικού αποκλεισμού στο πλαίσιο διεθνούς σύρραξης».²³⁹

Η Έκθεση ΣΔΑ δεν εξετάζει το ζήτημα του χαρακτηρισμού, υπονοεί όμως την ύπαρξη ένοπλης σύρραξης και αναφέρεται στη Γάζα ως κατεχόμενο έδαφος στο κείμενό της. Η Έκθεση Palmer θεωρεί ότι το Ισραήλ και η Χαμάς εμπλέκονταν σε εχθροπραξίες επαρκούς έντασης και βίας για να χαρακτηριστούν ένοπλη σύρραξη σύμφωνα με το ΔΑΔ.²⁴⁰ Η Έκθεση καταλήγει ότι η σύρραξη έχει «όλα τα χαρακτηριστικά της διεθνούς ένοπλης σύρραξης» βασιζόμενη στο ότι η Χαμάς είναι η *de facto* πολιτική και διοικητική αρχή στη Γάζα και έχει σε μεγάλο βαθμό τον έλεγχο όσων συμβαίνουν εκεί.²⁴¹

Κατοχή

Η Τουρκική Έκθεση προέβαλε επίσης το επιχειρήμα ότι το Ισραήλ ως κατέχουσα δύναμη δεν μπορεί να επιβάλλει αποκλεισμό διότι κάτι τέτοιο είναι νομικά άκυρο,²⁴² αλλά δεν το αναλύει περισσότερο. Πράγματι, η λογική είναι ότι ο αποκλεισμός είναι ένα μέσο υποταγής του εδάφους και άρα όταν το έδαφος τελεί πλέον υπό κατοχή, δεν υφίσταται λόγος αποκλεισμού.²⁴³ Επιπλέον, θα ήταν φύσει παράλογο, εφόσον η Κατέχουσα δύναμη ελέγχει τα χωρικά ύδατα και άρα μπορεί να αποκλείει την είσοδο και έξοδο πλοίων, να επιβάλλει αποκλεισμό. Η παραπάνω αιτιολόγηση είναι πειστική και έχει έρεισμα και στο εθιμικό δίκαιο του αποκλεισμού. Το άρθρο 1 της Διακήρυξης του Λονδίνου του 1909 ορίζει ότι «ο αποκλεισμός δεν πρέπει να εκτείνεται πέρα από τα λιμάνια και τις ακτές που ανήκουν ή κατέχονται από τον εχθρό». Αντίστοιχα, η κωδικοποίηση του Harvard του 1939, μετά από αξιολόγηση της σχετικής νομολογίας, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι «είναι αμφίβολο εάν το εμπόλεμο μέρος μπορεί να προχωρήσει σε κανονικό αποκλεισμό των λιμανιών που έχει υπό την κατοχή του».²⁴⁴

---

²³⁹ Turkel Commission, 45-46.

²⁴⁰ Palmer Report, παρ. 73-74.

²⁴¹ Palmer Report, παρ. 73.

²⁴² Turkish National Commission of Inquiry, 82.

²⁴³ Guilfoyle, "The Mavi Marmara Incident", 184.

²⁴⁴ Philip C Jessup (reporter) and others, 'Draft Convention on Rights and Duties of Neutral States in Naval and Aerial War, with Comment' (1939) 33 AJIL Supplement 167, 692 citing *The Adula* 176 US 361, 369 (1900) ('[t]he occupation of a city terminates a blockade') and *The Circassian* 2 Wall 135 (1865) but

Εξάλλου, από την πρακτική των κρατών δεν προκύπτει κάποια περίπτωση αποκλεισμού όπου η δύναμη κατοχής να ταυτίζεται με την δύναμη που επιβάλλει τον αποκλεισμό. Ωστόσο, η άποψη αυτή δεν έχει ευρεία υποστήριξη και μπορεί να αντικρουστεί από το γεγονός ότι το Εγχειρίδιο του Σαν Ρέμο δεν αναφέρει ρητά την απαγόρευση αποκλεισμού κατεχόμενου εδάφους.²⁴⁵

Η θέση όμως του Ισραήλ είναι ότι μετά το Σχέδιο Απεμπλοκής του 2005 δεν ασκεί αποτελεσματικό έλεγχο στη Γάζα.²⁴⁶ Για τον σκοπό αυτό, η Επιτροπή βασίζεται στην απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου του Ισραήλ στην υπόθεση *Al-Bassiouni*²⁴⁷ και σε μια ανάλυση ότι το Ισραήλ δεν ασκεί «αποτελεσματικό έλεγχο» υπό την έννοια του διεθνούς δικαίου.²⁴⁸ Εάν το Ισραήλ είχε τον αποτελεσματικό έλεγχο της Γάζας, τότε θα είχε την εξουσία να ενεργήσει ως υπεύθυνη αρχή για την διατήρηση της τάξης στη Γάζα και οι ισραηλινές δυνάμεις θα μπορούσαν «να περιμένουν στην ακτή της Λωρίδας τη Γάζας και να ανακόψουν την πορεία των πλοίων εκεί».²⁴⁹

Η Έκθεση Palmer δεν εξετάζει την περίπτωση αποκλεισμού κατεχόμενου εδάφους από την κατέχουσα δύναμη ενώ η Έκθεση ΣΔΑ, παρόλο που αναφέρεται στη Γάζα ως κατεχόμενο έδαφος δεν αναφέρει κάτι σχετικό.

Αναλογικότητα

Σε αντίθεση με την Έκθεση Palmer, οι εκθέσεις της Τουρκίας, του Ισραήλ και του Συμβουλίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου αξιολόγησαν τις επιπτώσεις του αποκλεισμού λαμβάνοντας υπόψη και τους χερσαίους περιορισμούς.²⁵⁰

Η Έκθεση ΣΔΑ κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ο αποκλεισμός είναι παράνομος διότι δεν συμμορφώνεται με το κριτήριο της αναλογικότητας. Η Επιτροπή θεωρεί ότι ο

---

noting that a 'precarious occupation' might not lift a blockade. όπ. αναφ. Guilfoyle, "The Mavi Marmara Incident", 184.

²⁴⁵ Guilfoyle, "The Mavi Marmara Incident", 184. Να επισημάνουμε ωστόσο ότι το Εγχειρίδιο, αφενός δεν προσδιορίζει εάν η ενδεχόμενη απαγόρευση αναφέρεται στην Κατέχουσα δύναμη ή σε τρίτο μέρος και αφετέρου αυτή η ιδιαιτερότητα του αποκλεισμού της Γάζας δεν θα μπορούσε να είχε ληφθεί υπόψη κατά την περίοδο σύνταξης του κειμένου, εφόσον ο αποκλεισμός δεν είχε ακόμα επιβληθεί.

²⁴⁶ Turkel Commission, 50-53, 111.

²⁴⁷ HCJ, *Al-Bassiouni* case para. 12, όπ. αναφ. Turkel Commission, 50 .

²⁴⁸ Turkel Commission, 51-53.

²⁴⁹ Turkel Commission, 52.

²⁵⁰ Turkish National Commission of Inquiry, 70; Turkel Commission, 66-67; Human Rights Council Report παρ. 59.

αποκλεισμός προκαλεί δυσανάλογη ζημία στον άμαχο πληθυσμό,²⁵¹ λόγω της ανθρωπιστικής κρίσης²⁵² που επικρατεί στη Γάζα, της καταστροφής της οικονομίας και της αποτροπής ανοικοδόμησης.²⁵³ Την ίδια άποψη υιοθέτησε και η Τουρκική Επιτροπή, η οποία διαπίστωσε την ύπαρξη ανθρωπιστικής κρίσης στη Γάζα, βασιζόμενη σε εκθέσεις διεθνών οργανισμών.²⁵⁴

Αντίθετα, η Έκθεση Turkel υποστήριξε ότι το Ισραήλ συμμορφώνεται με τις ανθρωπιστικές υποχρεώσεις που φέρει ως δύναμη αποκλεισμού.²⁵⁵ Για την αξιολόγηση αυτή, η Επιτροπή εξέτασε τον ανθρωπιστικό αντίκτυπο του αποκλεισμού από την ξηρά.²⁵⁶ Δεν διαπίστωσε ότι το Ισραήλ προσπαθεί να στερήσει τον πληθυσμό της Γάζας από φαγητό ή να τον αποδυναμώσει με λιμοκτονία²⁵⁷ και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το Ισραήλ επιτρέπει την διέλευση αντικειμένων απαραίτητων για την επιβίωση του πληθυσμού και παρέχει ανθρωπιστική βοήθεια στις περιοχές εκείνες που οι οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων χαρακτηρίζουν ως «πηγή ανησυχίας».²⁵⁸ Επιπλέον, η έκθεση Turkel τονίζει ότι στη Γάζα δεν υπάρχει ανθρωπιστική κρίση αλλά χαρακτηρίζει την κατάσταση ως «διατροφική ανασφάλεια»²⁵⁹ και αναφέρεται και σε επιστολή της ΜΚΟ Gisha, η οποία δηλώνει ότι «υπήρχαν αρκετά τρόφιμα στη Γάζα αλλά το συνεχές κλείσιμο επηρέασε την οικονομική ικανότητα πολλών ανθρώπων να αγοράζουν τρόφιμα».²⁶⁰ Για τους λόγους αυτούς, η έκθεση Turkel δεν θεωρεί ότι ο ναυτικός αποκλεισμός προκαλεί δυσανάλογη ζημία στον άμαχο πληθυσμό.²⁶¹

Η Έκθεση Palmer αξιολόγησε το κριτήριο της αναλογικότητας κάνοντας τη διάκριση μεταξύ των χερσαίων περιορισμών και του ναυτικού αποκλεισμού διότι επιδιώκουν διαφορετικούς στόχους και άρα δεν μπορούν να θεωρηθούν ως ενιαία πολιτική κλεισίματος.²⁶² Καταλήγει, λοιπόν, στο συμπέρασμα ότι ο ναυτικός αποκλεισμός επιβλήθηκε για να πραγματώσει θεμιτούς στρατιωτικούς στόχους, δηλαδή την

---

²⁵¹ Human Rights Council Report, παρ. 53,59.

²⁵² Human Rights Council Report, παρ. 261.

²⁵³ Human Rights Council Report, παρ. 53.

²⁵⁴ Turkish National Commission of Inquiry, 70.

²⁵⁵ Turkel Commission, 82-102, 111.

²⁵⁶ Turkel Commission, 66-68.

²⁵⁷ Turkel Commission, 84.

²⁵⁸ Turkel Commission, 86.

²⁵⁹ Turkel Commission, 83.

²⁶⁰ Turkel Commission, 83.

²⁶¹ Turkel Commission, 102.

²⁶² Palmer Report, παρ. 70.

ασφάλεια του Ισραήλ.²⁶³ Σε σχέση με το εάν ο ναυτικός αποκλεισμός προκάλεσε υπέρμετρη ζημία, η Έκθεση Palmer αναφέρει ότι η ανθρωπιστική κατάσταση στη Γάζα είναι επιβαρυνμένη αλλά αυτό οφείλεται στους χερσαίους περιορισμούς και όχι στον αποκλεισμό διότι έτσι κι αλλιώς η Γάζα δεν διαθέτει εμπορικό λιμάνι που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για να λάβουν ανθρωπιστική βοήθεια.²⁶⁴ Κατά συνέπεια, ο αποκλεισμός ήταν αναλογικός, σε αντίθεση με την Έκθεση ΣΔΑ που αναφέρει σχετικά ότι ο ναυτικός αποκλεισμός εφαρμόστηκε για να ενισχύσει το «συνολικό καθεστώς κλεισίματος» και ως μέρος του ενιαίου δυσανάλογου μέτρου, δεν θα μπορούσε το ίδιο να είναι αναλογικό.²⁶⁵

Έχει ενδιαφέρον ότι, ενώ η Έκθεση Palmer δικαιολογεί το στρατιωτικό πλεονέκτημα του ναυτικού αποκλεισμού και κάνει διάκριση μεταξύ των δύο αποκλεισμών λόγω της διαφορετικότητας του στόχου, δεν αναφέρεται στον σκοπό του χερσαίου αποκλεισμού.

Η Έκθεση Turkel όμως αναφέρει ότι η πολιτική περιορισμένης εισόδου από ξηράς είχε δύο στόχους: έναν στρατιωτικό, για την πρόληψη εισαγωγής όπλων, πυρομαχικών και πολεμικών εφοδίων στη Λωρίδα της Γάζας προκειμένου να μειωθούν οι επιθέσεις της Χαμάς εναντίον του Ισραήλ και έναν δεύτερο στρατηγικής φύσης «έμμεσου οικονομικού πολέμου» με σκοπό να περιορίσει την «οικονομική δυνατότητα της Χαμάς –που έχει τον έλεγχο της Γάζας– να αναλάβει στρατιωτική δράση εναντίον του Ισραήλ».²⁶⁶ Σκοπός είναι να αποτρέψει την είσοδο στη Γάζα ειδών «διπλής χρήσης» ('dual use'), δηλαδή υλικά τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τη Χαμάς, όπως π.χ. καύσιμα και δομικά υλικά.²⁶⁷ Έτσι, το καθεστώς «κλεισίματος» επεδίωκε να εμποδίσει την παράδοση του υλικού αυτού στη Γάζα.

Η Τουρκική Έκθεση κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ο αποκλεισμός είναι παράνομος γιατί δεν εξυπηρετεί κάποιο στρατιωτικό πλεονέκτημα, αλλά επιβλήθηκε ως αντίποινα για την εκλογή της Χαμάς και έχει μοναδικό σκοπό να στερήσει από τον πληθυσμό τα απαραίτητα για την επιβίωση.²⁶⁸ Ωστόσο, η Τουρκική Έκθεση αναφέρει ότι ακόμα και

---

²⁶³ Palmer Report, παρ. 78.

²⁶⁴ Palmer Report, παρ. 79.

²⁶⁵ Human Rights Council Report, παρ. 59.

²⁶⁶ Turkel Commission, 71.

²⁶⁷ Turkel Commission, 67-68.

²⁶⁸ Turkish National Commission of Inquiry, 78.

αν το «κλείσιμο» της Γάζας δεν έχει αυτόν τον σκοπό, προκαλεί υπέρμετρη ζημία στον άμαχο πληθυσμό και ως εκ τούτου είναι παράνομος.²⁶⁹ Ως προς το εάν το «κλείσιμο» της Γάζας προκάλεσε υπέρμετρη ζημία σε σχέση με το προσδοκώμενο στρατιωτικό πλεονέκτημα, η Έκθεση Turkel σημειώνει ότι όσο πιο σημαντικός ο στρατιωτικός στόχος, τόσο μεγαλύτερη ζημία μπορεί να δικαιολογηθεί.²⁷⁰ Η Έκθεση αναφέρει ότι στην περίπτωση του Ισραήλ, το στρατιωτικό πλεονέκτημα είναι η προστασία του πληθυσμού του από την αδιάκριτη εκτόξευση ρουκετών από το έδαφος της Γάζας.²⁷¹

Ωστόσο, στην Έκθεση Turkel αναφέρεται ότι ανώτεροι ισραηλινοί αξιωματούχοι παραδέχονται ότι ο λόγος για τον οποίο εξέταζαν το ενδεχόμενο επιβολής αποκλεισμού ήταν για να αντιμετωπίσουν «το φαινόμενο των στολίσκων»²⁷², για το οποίο δεν μπορούσαν να ασκήσουν νόμιμα το δικαίωμα επίσκεψης και έρευνας.²⁷³

Συλλογική τιμωρία

Η Έκθεση ΣΔΑ και η Τουρκική Έκθεση αναφέρουν ότι ο αποκλεισμός συνιστά συλλογική τιμωρία, σύμφωνα με το άρθρο 33 της 4^{ης} Σύμβασης της Γενεύης:

«Κανένα προστατευόμενο πρόσωπο δεν θα τιμωρείται για αδίκημα που δεν διέπραξε προσωπικά. Απαγορεύονται οι συλλογικές τιμωρίες, καθώς και όλα τα μέτρα εκφοβισμού ή τρομοκρατίας.

Απαγορεύεται η λεηλασία.

Απαγορεύονται τα μέτρα αντεκδίκησης επί προστατευομένων προσώπων και της περιουσίας τους.»

Παρά το γεγονός ότι το Ισραήλ υποστηρίζει πως ο σκοπός του αποκλεισμού είναι η ασφάλεια του κράτους, οι δύο εκθέσεις απορρίπτουν το επιχείρημα διότι, κατά τη γνώμη των επιτροπών, ένα από τα κύρια κίνητρα για την επιβολή του αποκλεισμού ήταν η επιθυμία να τιμωρήσει το Ισραήλ το λαό της Γάζας επειδή εξέλεξε την Χαμάς.²⁷⁴ Την άποψη αυτή είχαν υιοθετήσει και ο Ειδικός Εισηγητής για την κατάσταση των

---

²⁶⁹ Turkish National Commission of Inquiry, 116.

²⁷⁰ Turkel Commission, 90.

²⁷¹ Turkel Commission, 91.

²⁷² Με την έννοια «στολίσκοι» αναφέρονται γενικά στις αποστολές του Free Gaza Movement πριν από την αποστολή που έφερε το όνομα «Στολίσκος της Ελευθερίας»

²⁷³ Turkel Commission, 54.

²⁷⁴ Human Rights Council Report, παρ. 54; Turkish National Commission of Inquiry, 78.

ανθρωπίνων δικαιωμάτων στα Κατεχόμενα Παλαιστινιακά Εδάφη, Richard Falk²⁷⁵ και η Έκθεση της αποστολής εξακρίβωσης των περιστατικών στη σύρραξη της Γάζας.²⁷⁶ Λίγες μέρες μετά το περιστατικό της επίθεσης στον Στολίσκο και η ΔΕΕΣ κατήγγειλε ότι «το σύνολο του άμαχου πληθυσμού της Γάζας τιμωρείται για πράξεις για τις οποίες δεν φέρει καμία ευθύνη. Επομένως, το «κλείσιμο» συνιστά συλλογική τιμωρία που επιβάλλεται με κατάφωρη παραβίαση των υποχρεώσεων του Ισραήλ σύμφωνα με το διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο.²⁷⁷ Η ΔΕΕΣ δεν αναφέρεται συγκεκριμένα στον αποκλεισμό αλλά στο σύνολο των περιορισμών.

Επομένως, όπως καταλήγει η Έκθεση ΣΔΑ, παρόλο που το Ισραήλ έχει δικαίωμα στην ειρήνη και την ασφάλεια και οι επιθέσεις από το έδαφος της Γάζας μπορεί να συνιστούν παραβιάσεις του διεθνούς δικαίου και του ΔΑΔ, δεν μπορεί να είναι νόμιμη η συλλογική τιμωρία του άμαχου πληθυσμού σε απάντηση των επιθέσεων.²⁷⁸

Β. Νομιμότητα της επίθεσης

Πράξεις εξουσίας στην ανοιχτή θάλασσα

Η Έκθεση Turkel κατέληξε στο συμπέρασμα ότι άσκησε νόμιμα το δικαίωμα νηοψίας στη βάση του αποκλεισμού που είχε επιβάλει και άρα μπορούσε να συλλάβει τα πλοία.²⁷⁹ Σύμφωνα με την Έκθεση Palmer, αφού ο αποκλεισμός ήταν νόμιμος, το Ισραήλ είχε δικαίωμα να τον εφαρμόσει και η Επιτροπή υποστηρίζει ότι μπορούσε να λάβει χώρα στην ανοιχτή θάλασσα και να γίνει με χρήση βία εάν το πλοίο αντιστεκόταν.²⁸⁰ Ωστόσο, η Palmer αμφισβητεί το κατά πόσο το ισραηλινό ναυτικό μπορούσε να το κάνει στον χρόνο και το μέρος που επέλεξε. Η απόσταση από τη ζώνη του αποκλεισμού ήταν 64 ν.μ²⁸¹. και επιπλέον τα πλοία είχαν αρκετή ώρα μπροστά τους για να φτάσουν.²⁸² Επιπλέον, η απόπειρα επιβίβασης έγινε αιφνίδια και χωρίς

---

²⁷⁵ UN Human Rights Council, "Report of the Special Rapporteur on the situation of human rights in the Palestinian territories occupied since 1967, Richard Falk" A/HRC/13/53 (7 June 2010), παρ. 34.

²⁷⁶ UN Human Rights Council, "Human Rights in Palestine and other Occupied Arab Territories: Report of the United Nations Fact-Finding Mission on the Gaza Conflict", A/HRC/12/48, (25 September 2009), παρ. 1878.

²⁷⁷ ICRC news release 10/103, "Gaza closure: not another year!" (14 June 2010). <http://www.icrc.org/web/eng/siteeng0.nsf/html/palestine-update-140610>.

²⁷⁸ Human Rights Council Report, παρ. 263.

²⁷⁹ Turkel Commission, 219, 221-223, 278.

²⁸⁰ Palmer Report, παρ. 109.

²⁸¹ Turkish National Commission of Inquiry, 4; Turkel Commission, 141.

²⁸² Palmer Report, παρ. 110.

προειδοποίηση²⁸³ και δεν ζητήθηκε από τα πλοία να σταματήσουν ή να επιτρέψουν την επιβίβαση στις ισραηλινές δυνάμεις.²⁸⁴

Η Έκθεση του Συμβουλίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου θεωρεί τον αποκλεισμό παράνομο και ως εκ τούτου εξίσου παράνομη τη νηοψία στην ανοικτή θάλασσα. Η Επιτροπή εξέτασε το ενδεχόμενο το Ισραήλ να άσκησε το εμπόλεμο δικαίωμα νηοψίας ή το δικαίωμα στη νόμιμη άμυνα σύμφωνα με το άρθρο 51 του ΧάρτηΕ. Όμως, σύμφωνα με την Έκθεση, αφενός το Ισραήλ δεν επικαλέστηκε κάποιον από τους δύο λόγους και αφετέρου ο Στολίσκος δεν συνεισέφερε στην πολεμική προσπάθεια του αντιπάλου μεταφέροντας όπλα ούτε αποτελούσε άμεση απειλή για το Ισραήλ.²⁸⁵ Το συμπέρασμα αυτό της Επιτροπής ενισχύθηκε από τη μαρτυρία του Αρχηγού του Γενικού Επιτελείου, Gabi Ashkenazi, ο οποίος κατέθεσε ότι δεν πίστευε ότι το ΙΗΗ ήταν «τρομοκρατική οργάνωση» και έκανε την διαπίστωση ότι αφενός ο Στολίσκος δεν συνιστούσε άμεση απειλή αλλά και ότι το κίνητρο για τη νηοψία ήταν η πιθανή προπαγάνδα νίκης από τους διοργανωτές.²⁸⁶

Ομοίως, η Τουρκική Έκθεση κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η επιβίβαση των ισραηλινών δυνάμεων στα πλοία ήταν παράνομη διότι αφενός ο αποκλεισμός ήταν παράνομος και δεν υπήρχε νομική βάση για την ανακοπή του πλου και την επιβίβαση στα πλοία²⁸⁷ και άρα παραβίασαν την αρχή της ελευθερίας της ανοικτής θάλασσας²⁸⁸ αλλά παραβίασαν και τη θεμελιώδη απαγόρευση της χρήσης βίας από κράτη, διότι ο Στολίσκος δεν αποτελούσε άμεση απειλή ή πραγματική ένοπλη επίθεση.²⁸⁹

Χρήση βίας κατά την επιβολή του αποκλεισμού

Η Έκθεση Turkel διαπίστωσε ότι οι συμμετέχοντες στον Στολίσκο ήταν κυρίως άμαχοι ενώ ο πλοίαρχος του Mavi Marmara και η ομάδα που συμμετείχε στη βία ήταν άμαχοι που συμμετείχαν άμεσα στις εχθροπραξίες²⁹⁰ και εξέτασε αναλυτικά το

---

²⁸³ Turkish National Commission of Inquiry, 20; Turkel Commission, 141.

²⁸⁴ Palmer Report, παρ. 110.

²⁸⁵ Human Rights Council Report, παρ. 58.

²⁸⁶ Human Rights Council Report, παρ. 57.

²⁸⁷ Turkish National Commission of Inquiry, 60-83.

²⁸⁸ Turkish National Commission of Inquiry, 51-57.

²⁸⁹ Turkish National Commission of Inquiry, 58-60

²⁹⁰ Turkel Commission, 233-242, 278.

σκεπτικό της.²⁹¹ Επικαλούμενη την απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου του Ισραήλ στην υπόθεση *Targeted Killings*, η Έκθεση αναφέρει ότι εξετάζεται εάν τα άτομα λειτούργησαν ως μαχητές²⁹² διότι σε αυτή την περίπτωση, το άτομο μπορεί να θεωρηθεί ότι συμμετέχει άμεσα στις εχθροπραξίες και έτσι να γίνει άμεσος στόχος. Η Έκθεση θεωρεί ότι είναι σημαντικό το γεγονός ότι τα μέλη του πληρώματος έφεραν πάνω στο Mavi Marmara όπλα που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για να απωθήσουν τις ισραηλινές δυνάμεις και είχαν προετοιμάσει το σκάφος κατά τέτοιο τρόπο ώστε η επιβίβαση και η σύλληψη να αντιμετωπίσουν δυσκολία.

Επιπλέον, η έκθεση επισημαίνει ότι, όταν τα μέλη του πληρώματος ήρθαν αντιμέτωπα με τη σύλληψη, διέπραξαν «σοβαρές πράξεις βίας» εναντίον των ισραηλινών δυνάμεων.²⁹³ Πράγματι, η έκθεση αναφέρει ότι η βία που χρησιμοποιήθηκε ήταν ανάλογη με την «βία στη διάρκεια μάχης».²⁹⁴ Κατά συνέπεια, η έκθεση προσδιορίζει ότι η βία που χρησιμοποιήθηκε από τα μέλη του πληρώματος που αντιστάθηκαν, δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως «πολιτική ανυπακοή»²⁹⁵ αλλά συμμετείχαν άμεσα στις εχθροπραξίες.²⁹⁶ Συνεπώς, η χρήση βίας από τις ισραηλινές δυνάμεις διεπόταν από το ΔΑΔ και άρα δεν υπήρχε η απαίτηση αυτή να συμμορφωθεί με τις αρχές της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας.²⁹⁷ Για το λόγο αυτό, η Έκθεση Turkel διαπίστωσε ότι η βία που χρησιμοποιήσαν οι ισραηλινές δυνάμεις ήταν νόμιμη.²⁹⁸

Η Έκθεση Palmer κατέληξε στο συμπέρασμα ότι δεν εξηγείται επαρκώς η χρήση τέτοιας βίας²⁹⁹ και είναι απαράδεκτη³⁰⁰ αλλά δεν αναφέρει ρητά κατά πόσον τα μέλη του πληρώματος που αντιστάθηκαν βίαια στη σύλληψη συμμετείχαν άμεσα στις εχθροπραξίες. Η Τουρκική Έκθεση χαρακτήρισε τη χρήση βίας μη αναγκαία, δυσανάλογη και δεν έλαβε υπόψη ότι στο πλοίο επέβαιναν άμαχοι.³⁰¹

---

²⁹¹ Turkel Commission, 231.

²⁹² Turkel Commission, 236.

²⁹³ Turkel Commission, 247-248.

²⁹⁴ Turkel Commission, 238.

²⁹⁵ Turkel Commission, 238.

²⁹⁶ Turkel Commission, 240.

²⁹⁷ Turkel Commission, 228-233, 278.

²⁹⁸ Turkel Commission, 268-269.

²⁹⁹ Palmer Report, παρ. 132.

³⁰⁰ Palmer Report, παρ. 134.

³⁰¹ Turkish National Commission of Inquiry, 86-87, 99-104.

Η Έκθεση ΣΔΑ επισημαίνει ότι οι συμμετέχοντες στον Στολίσκο ήταν άμαχοι και άρα προστατευόμενα πρόσωπα.³⁰² Στη διάρκεια ένοπλης σύρραξης, η στρατιωτική βία μπορεί να χρησιμοποιηθεί μόνο εναντίον μαχητών ή αμάχων που συμμετέχουν ενεργά και άμεσα στις εχθροπραξίες, κάτι το οποίο δεν ίσχυε στην περίπτωση του Στολίσκου.³⁰³ Σημειώνει, εξάλλου η Έκθεση, ότι «η αποστολή είναι πεπεισμένη ότι μεγάλο μέρος της βίας που χρησιμοποιήθηκε από τους Ισραηλινούς στρατιώτες πάνω στο Mavi Marmara αλλά και από τα ελικόπτερα ήταν μη αναγκαία, δυσανάλογη, υπέρμετρη και ακατάλληλη και θα μπορούσαν να είχαν αποφευχθεί οι φόνοι και η πρόκληση τραυματισμών σε μεγάλο αριθμό αμάχων επιβατών.»³⁰⁴ Δεδομένου ότι οι επιβάτες ήταν άμαχοι η χρήση βίας από τις ισραηλινές δυνάμεις ήταν παράνομη.³⁰⁵

Γ. Σχέση διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου και δικαίου δικαιωμάτων του ανθρώπου: παραβιάσεις σύμφωνα με την Έκθεση του ΣΔΑ

Η Έκθεση ΣΔΑ επισημαίνει επίσης την εφαρμογή του δικαίου δικαιωμάτων του ανθρώπου σε ένοπλες συρράξεις και υποστηρίζει ότι η συμπεριφορά των IDF στο Mavi Marmara, καθώς και η συμπεριφορά των ισραηλινών αρχών μετά την επιχείρηση δεν περιορίζεται στο δίκαιο των ενόπλων συρράξεων αλλά διέπεται και από το δίκαιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων.³⁰⁶ Αντίθετα, η Έκθεση Turkel θεωρεί ότι οι ενέργειες των ισραηλινών δυνάμεων στη διάρκεια της επιχείρησης κατάληψης διέπονταν από το ΔΑΔ και όχι από το δίκαιο δικαιωμάτων του ανθρώπου³⁰⁷ διότι οι ισραηλινές δυνάμεις απέκτησαν τον «πλήρη και αποκλειστικό έλεγχο» του πλοίου μόνο αφού διασφαλίστηκε η γέφυρα. Ωστόσο, η Έκθεση ΣΔΑ προχώρησε στην εξέταση εφαρμογής του δικαίου ανθρωπίνων δικαιωμάτων και διαπίστωσε παραβιάσεις.

---

³⁰² Human Rights Council Report, παρ. 66.

³⁰³ Human Rights Council Report, παρ. 66.

³⁰⁴ Human Rights Council Report, παρ. 172.

³⁰⁵ Human Rights Council Report, παρ. 264.

³⁰⁶ Human Rights Council Report, παρ. 71.

³⁰⁷ Turkel Commission, 230.

Επίθεση στον Στολίσκο

Υπερβολική χρήση βίας και το δικαίωμα στη ζωή και τη σωματική ακεραιότητα

Η Έκθεση ΣΔΑ καταλήγει ότι, εφόσον η νηοψία του Στολίσκου ήταν παράνομη, (αυτή είναι και η άποψη της Επιτροπής) η χρήση βίας από τις ισραηλινές δυνάμεις για να αποκτήσουν τον έλεγχο του *Mavi Marmara* αλλά και των άλλων πλοίων ήταν *prima facie* παράνομη διότι δεν υπήρχε νομική βάση για την επίθεση και τη νηοψία σε διεθνή ύδατα.³⁰⁸ Επιπλέον, ανεξάρτητα από τη νομιμότητα της επιχείρησης, οι ισραηλινές δυνάμεις είχαν την υποχρέωση να συμμορφωθούν με τις νομικές υποχρεώσεις του Ισραήλ σχετικά με το δίκαιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων.³⁰⁹

Διαπίστωσε ότι η χρήση βίας των στρατιωτών επάνω στο *Mavi Marmara* αλλά και από τα ελικόπτερα ήταν μη αναγκαία, δυσανάλογη, υπέρμετρη και ακατάλληλη και κατέληξε σε θανάτους και τραυματισμούς που θα μπορούσαν να είχαν αποφευχθεί.³¹⁰ Επομένως, η συμπεριφορά των ισραηλινών δυνάμεων συνιστούσε παραβίαση του δικαιώματος στη ζωή και του δικαιώματος στη σωματική ακεραιότητα, σύμφωνα με τα άρθρα 6 και 7 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα.³¹¹ Αντίστοιχα, η χρήση βίας σε τρία ακόμα πλοία, το *Challenger I*, το *Σφενδόνη* και το *Ελεύθερη Μεσόγειος*, παρόλο που οι συμμετέχοντες προέβησαν απλώς σε «παθητική αντίσταση» ήταν μη αναγκαία, δυσανάλογη, υπέρμετρη και ακατάλληλη και συνιστούσε παραβίαση του δικαιώματος στη σωματική ακεραιότητα σύμφωνα με το άρθρο 7 ΔΣΑΠΔ.

Το δικαίωμα στην ελευθερία και την ασφάλεια του προσώπου και η μεταχείριση κρατουμένων, συμπεριλαμβανομένων των βασανιστηρίων και άλλης σκληρής απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας

Λόγω της παράνομης νηοψίας, η κράτηση των επιβατών στα πλοία ήταν *prima facie* παράνομη, σύμφωνα με το άρθρο 9 παρ. 1 του ΔΣΑΠΔ, το οποίο απαγορεύει την αυθαίρετη σύλληψη ή κράτηση.³¹² Η μαζική κράτηση περισσότερων από 700 ατόμων

³⁰⁸ Human Rights Council Report, παρ. 163.

³⁰⁹ Human Rights Council Report, παρ. 163.

³¹⁰ Human Rights Council Report, παρ. 172.

³¹¹ Human Rights Council Report, παρ. 172

³¹² Human Rights Council Report, παρ. 174, 176.

στα πλοία δεν είχε νομική βάση, ήταν αυθαίρετη και συνιστά παραβίαση του άρθρου 9 ΔΣΑΠΔ.³¹³ Επιπλέον, όπως σημειώνει η Έκθεση, κανείς από τους συμμετέχοντες δεν πληροφορήθηκε τον λόγο της κράτησής του, κατά παράβαση του άρθρου 9 παρ. 2 ΔΣΑΠΔ.³¹⁴

Η Επιτροπή σημειώνει, επίσης, ότι κατά τη διάρκεια της κράτησης στο *Mavi Marmara* οι επιβάτες υπέστησαν σκληρή και απάνθρωπη μεταχείριση, η οποία δεν σεβόταν την εγγενή αξιοπρέπεια των ατόμων που είχαν στερηθεί την ελευθερία τους.³¹⁵ Συγκεκριμένα, ορισμένα άτομα εξαναγκάστηκαν να βρίσκονται επί ώρες στο κατάστρωμα γονατισμένα, υπήρξε σωματική κακομεταχείριση και λεκτική βία, οι χειροπέδες ήταν πολύ σφικτές και τους αρνούσαν την πρόσβαση σε βασικές ανάγκες όπως, η χρήση τουαλέτας και η παροχή τροφής.³¹⁶ Επιπλέον, υπήρχε ένα κυρίαρχο κλίμα φόβου βίας. Σε άλλα πλοία, υπήρχαν περιπτώσεις όπου τα άτομα υπέστησαν παρόμοιο πόνο, όπως ένα άτομο το οποίο υπέστη σωματική κακομεταχείριση επειδή αρνήθηκε να δώσει το διαβατήριό του χωρίς απόδειξη.³¹⁷

Η Έκθεση σημειώνει ότι η μεταχείριση των ατόμων στο *Mavi Marmara* και σε ορισμένες περιπτώσεις στο *Challenger I*, το *Σφενδόνη* και το *Ελεύθερη Μεσόγειος* από τις ισραηλινές δυνάμεις ανάγεται σε σκληρή, απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση και εφόσον χρησιμοποιήθηκε ως μορφή τιμωρίας, συνιστά βασανιστήριο και άρα παραβίαση των άρθρων 7 και 10 παρ. 1 του ΔΣΑΠΔ και της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων και άλλης Σκληρής, Απάνθρωπης ή Εξευτελιστικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας.³¹⁸

Πιθανές παραβιάσεις της 4^{ης} ΣΓ '49 και του εθιμικού διεθνούς δικαίου

Η Έκθεση ΣΔΑ αναφέρει ότι από τα πραγματικά περιστατικά προκύπτουν *prima facie* ενδείξεις ότι τα προστατευόμενα πρόσωπα υπέστησαν παραβιάσεις του ΔΑΔ, όπως δολοφονία με πρόθεση, βασανιστήρια ή απάνθρωπη μεταχείριση και με

---

³¹³ Human Rights Council Report, παρ. 176.

³¹⁴ Human Rights Council Report, παρ. 177.

³¹⁵ Human Rights Council Report, παρ. 178.

³¹⁶ Human Rights Council Report, παρ. 178.

³¹⁷ Human Rights Council Report, παρ. 178.

³¹⁸ Human Rights Council Report, παρ. 181.

πρόθεση πρόκληση μεγάλης δοκιμασίας ή σοβαρής βλάβης, σωματικής ή ψυχικής που συνιστούν σοβαρές παραβιάσεις της 4^{ης} Σύμβασης της Γενεύης (άρθρο 147).³¹⁹

Κράτηση στο Ισραήλ και απέλαση

Αυθαίρετη ή παράνομη σύλληψη ή κράτηση

Η Επιτροπή, θεωρώντας ότι η νηοψία του Στολίσκου ήταν παράνομη, καταλήγει ότι η κράτηση των επιβατών και του πληρώματος ήταν επίσης *prima facie* παράνομη καθώς δεν υπήρχε νομική βάση για τη σύλληψη και τη μεταφορά τους στο Ισραήλ³²⁰ και άρα παραβιάστηκε το άρθρο 9 παρ. 1 ΔΣΑΠΔ. Οι επιβάτες βρέθηκαν στο Ισραήλ με βάση μια παράνομη πράξη που διέπραξε το Ισραήλ.³²¹

Βασανιστήρια και άλλη σκληρή, απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία

Η Έκθεση διαπιστώνει ότι κατά την κράτηση των συμμετεχόντων στο Ισραήλ, οι ισραηλινοί αξιωματούχοι τέλεσαν πράξεις βασανισμού κατά παράβαση του άρθρου 1 της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων και των άρθρων 7 και 10 ΔΣΑΠΔ.³²² Υπήρχαν επίσης περιπτώσεις συμπεριφοράς των ισραηλινών αξιωματούχων με σκοπό την ταπείνωση προσώπων, το οποίο, αν όχι βασανιστήριο, τότε συνιστά σκληρή, απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία σύμφωνα με το άρθρο 16 της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων.³²³

Περιφορά κρατουμένων

Η Έκθεση αναφέρει ότι παρόλο που οι συμμετέχοντες δεν θεωρούνται αιχμάλωτοι πολέμου για να θεωρηθεί παραβίαση του άρθρου 13 της 3^{ης} Σύμβασης της Γενεύης για προστασία από «προσβολές και την περιέργεια του κοινού», η παρέλασή τους μέσα σε πλήθη που ζητωκραύγαζαν και η αδυναμία του Ισραήλ να τους προστατεύσει μπορεί να θεωρηθεί παραβίαση του τεκμηρίου αθωότητας σύμφωνα με το άρθρο 14

³¹⁹ Human Rights Council Report, παρ. 182.

³²⁰ Human Rights Council Report, παρ. 215.

³²¹ Human Rights Council Report, παρ. 215.

³²² Human Rights Council Report, παρ. 219.

³²³ Human Rights Council Report, παρ. 220.

παρ. 2 ΔΣΑΠΔ, το οποίο είναι αντίστοιχο της δημόσιας έκθεσης υπόπτων για ποινικά αδικήματα.³²⁴

Δικαίωμα στην έκφραση

Η Επιτροπή διαπίστωσε παραβίαση του άρθρου 19 παρ. 2 ΔΣΑΠΔ για το δικαίωμα στην έκφραση.³²⁵

Λογοδοσία και αποτελεσματική προσφυγή.

Η Επιτροπή σημειώνει ότι με βάση τα πραγματικά περιστατικά, τα θύματα των παραβιάσεων έχουν δικαίωμα σε αποτελεσματική προσφυγή, συμπεριλαμβανομένης της δικαστικής προσφυγής και επανορθώσεων. Επίσης, σε περιπτώσεις βασανιστηρίων τα θύματα μπορούν επιπλέον να λάβουν ιατρική και ψυχολογική θεραπεία. Το άρθρο 9 παρ. 5 ΔΣΑΠΔ προβλέπει συγκεκριμένο δικαίωμα σε αποζημίωση. Ως προς τις σοβαρές παραβιάσεις της 4^{ης} ΣΓ '49 μπορεί να εγείρουν ατομική ποινική ευθύνη.³²⁶

II. Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο

Η παραπομπή της κατάστασης στο Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο

Στις 14 Μαΐου 2013, η Ένωση των Νήσων Κομόρες (κράτος της σημαίας του Mavi Maramba) παρέπεμψε στο ΔΠΔ την υπόθεση της επίθεσης στον Στολίσκο της Ελευθερίας και η Εισαγγελέας ανακοίνωσε την ίδια ημέρα, την έναρξη προκαταρκτικής έρευνας. Στις 5 Ιουλίου 2013, η εξέταση της κατάστασης ανατέθηκε στο Πρώτο Τμήμα Προδικασίας.³²⁷

Στις 6 Νοεμβρίου 2014, η Εισαγγελέας ανακοίνωσε το πόρισμα της προκαταρκτικής εξέτασης, στο οποίο κατέληγε ότι υπήρχαν βάσιμοι λόγοι ότι κάποιες πράξεις των ισραηλινών δυνάμεων στοιχειοθετούσαν εγκλήματα πολέμου, όπως ανθρωποκτονία με πρόθεση, με πρόθεση πρόκληση μεγάλης δοκιμασίας ή σοβαρής βλάβης, σωματικής ή ψυχικής, προσβολές κατά της προσωπικής αξιοπρέπειας και, εάν ο

---

³²⁴ Human Rights Council Report, παρ. 221.

³²⁵ Human Rights Council Report, παρ. 249.

³²⁶ Human Rights Council Report, παρ. 258.

³²⁷ International Criminal Court, Office of the Prosecutor, "Situation on Registered Vessels of Comoros, Greece and Cambodia, Article 53(1) Report" (6 November 2014), παρ. 7.

αποκλεισμός είναι παράνομος, και το έγκλημα της επίθεσης με πρόθεση κατά δύο πολιτικών αντικειμένων αλλά δεν προέκυψε στοιχειοθέτηση και άλλων εγκλημάτων όπως αναφέρονταν στην προσφυγή.

Το πόρισμα της προκαταρκτικής εξέτασης

Εγκλήματα πολέμου

Ανθρωποκτονία με πρόθεση [άρθρο 8(2)(α)(i)]

Η προκαταρκτική έρευνα έδειξε ότι υπάρχουν βάσιμοι λόγοι ότι ο θάνατος των δέκα θυμάτων προκλήθηκε από τη συμπεριφορά των στρατιωτών των IDF.³²⁸ Η Εισαγγελική Αρχή καταλήγει, επίσης, ότι το γεγονός ότι οι επιβάτες προέβαλαν αντίσταση κατά τη νηοψία και την επιβίβαση των στρατιωτών στο πλοίο δεν σημαίνει ότι συμμετείχαν άμεσα στις εχθροπραξίες και άρα απώλεσαν την ιδιότητα του προστατευόμενου προσώπου³²⁹ αλλά, ακόμα και αυτοί που κατέφυγαν στη βία εναντίον των IDF, χαρακτηρίζονται προστατευόμενα πρόσωπα.³³⁰ Εξάλλου, καταλήγει η έρευνα, οι ισραηλινοί στρατιώτες γνώριζαν τις πραγματικές περιστάσεις που θεμελίωναν το προστατευόμενο καθεστώς και η αντίσταση των επιβαινόντων στη νηοψία δεν σημαίνει άμεση συμμετοχή στις εχθροπραξίες.³³¹

Απάνθρωπη μεταχείριση [άρθρο 8(2)(α)(ii)-2] και προσβολές κατά της προσωπικής αξιοπρέπειας και ιδιαιτέρως ταπεινωτική και εξευτελιστική μεταχείριση [άρθρο 8 (2) (b) (xxi)]

Ως προς την απάνθρωπη μεταχείριση η έρευνα καταλήγει ότι δεν είναι σαφές εάν οι δυσκολίες που αντιμετώπισαν ορισμένοι τραυματίες για τη λήψη ιατρικής φροντίδας οφείλονται σε σκόπιμες πράξεις των IDF ή εάν ήταν συνέπεια της κατάστασης που επικρατούσε στο πλοίο και της γενικής δυσκολίας του ιατρικού προσωπικού να εντοπίσει και να περιποιηθεί τους τραυματίες. Επομένως, δεν προκύπτουν βάσιμοι λόγοι ότι η κακομεταχείριση των επιβατών συμπεριελάμβανε την σκόπιμη άρνηση ιατρικής περίθαλψης.³³² Επιπλέον, η κακομεταχείριση άλλης μορφής

---

³²⁸ ICC, Prosecutor Report, παρ. 42.

³²⁹ Ibid. παρ. 27.

³³⁰ Ibid. παρ. 53.

³³¹ Ibid. παρ. 60.

³³² Ibid. παρ. 68.

δεν ανάγεται σε «σοβαρό» πόνο ή δοκιμασία έτσι ώστε να στοιχειοθετείται απάνθρωπη μεταχείριση σύμφωνα με το άρθρο 8(2)(α)(ii).³³³

Αντίθετα, το ΔΠΔ διαπίστωσε ότι υπήρχαν βάσιμοι λόγοι ότι έχει διαπραχθεί το έγκλημα της «προσβολής κατά της προσωπικής αξιοπρέπειας», λόγω της μορφής και της διάρκειας ορισμένων πράξεων, καθώς και της σωματικής και ψυχικής δοκιμασίας που πιθανώς αυτές προκάλεσαν. Κατέληξε λοιπόν ότι η φερόμενη κακομεταχείριση των κρατουμένων επιβατών στο *Mani Marmara* συνιστούσε ταπεινωτική και εξευτελιστική μεταχείριση³³⁴ και προσβολή κατά της προσωπικής αξιοπρέπειας κατά τη διάρκεια του ταξιδιού προς το λιμάνι του Ashdod.³³⁵

Με πρόθεση πρόκληση μεγάλης δοκιμασίας ή σοβαρής βλάβης, σωματικής ή ψυχικής [άρθρο 8(2)(α)(iii)]

Η προκαταρκτική εξέταση έδειξε ότι υπήρχαν βάσιμοι λόγοι ότι το έγκλημα διαπράχθηκε κατά την κατάληψη του *Mani Marmara*.³³⁶ Ωστόσο, όσον αφορά την κατάληψη των πλοίων *Ελεύθερη Μεσόγειος* και *Rachel Corrie*, η βία που χρησιμοποίησαν οι ισραηλινοί στρατιώτες ήταν χαμηλότερης έντασης³³⁷ και ως εκ τούτου δεν μπορεί να στοιχειοθετηθεί το έγκλημα.³³⁸

Εκτεταμένη καταστροφή και ιδιοποίηση περιουσίας, οι οποίες δεν δικαιολογούνται από τη στρατιωτική αναγκαιότητα και τελούνται αυθαίρετα και παράνομα [άρθρο 8(2)(α)(iv)]

Η έρευνα έδειξε ότι σε ορισμένες περιστάσεις, οι ισραηλινοί στρατιώτες ενδέχεται να ιδιοποιήθηκαν παράνομα και αυθαίρετα την προσωπική περιουσία και τα υπάρχοντα των επιβατών στο πλοίο,³³⁹ αλλά τα συγκεκριμένα είδη δεν εμπίπτουν στο πεδίο της προστατευόμενης περιουσίας που προβλέπουν οι Συμβάσεις της Γενεύης.³⁴⁰ Επιπλέον, το στοιχείο της «εκτεταμένης» καταστροφής και ιδιοποίησης εξέλιπε οπότε

---

³³³ Ibid. παρ. 68.

³³⁴ Ibid. παρ. 71.

³³⁵ Ibid. παρ. 72.

³³⁶ Ibid. παρ. 77.

³³⁷ Ibid. παρ. 78.

³³⁸ Ibid. παρ. 82.

³³⁹ Ibid. παρ. 85.

³⁴⁰ Ibid. παρ. 86.

επρόκειτο για μεμονωμένο περιστατικό.³⁴¹ Επομένως, η φερόμενη κλοπή περιουσίας δεν στοιχειοθετεί το συγκεκριμένο έγκλημα.

Επιθέσεις με πρόθεση κατευθυνόμενες κατά πολιτικών αντικειμένων, δηλαδή αντικειμένων που δεν αποτελούν στρατιωτικούς στόχους [άρθρο 8(2) (β) (ii)]

Το συγκεκριμένο έγκλημα εξαρτάται από τη νομιμότητα του αποκλεισμού: εάν ο αποκλεισμός είναι νόμιμος, τότε το Ισραήλ είχε δικαίωμα να κατευθύνει την επίθεση εναντίον των πλοίων.³⁴² Ήταν ξεκάθαρο ότι το *Mani Marmara* και το *Ελεύθερη Μεσόγειος* αρνήθηκαν να σταματήσουν οπότε οι ισραηλινές δυνάμεις επιβιβάστηκαν με τη βία, κάτι το οποίο μπορεί να χαρακτηριστεί ως επίθεση,³⁴³ αλλά εάν ο αποκλεισμός είναι νόμιμος τότε τα δύο πλοία αποτελούσαν στρατιωτικό στόχο.³⁴⁴ Στην περίπτωση όμως που ο αποκλεισμός είναι παράνομος, τότε υπάρχουν βάσιμοι λόγοι ότι τελέστηκε το συγκεκριμένο έγκλημα δεδομένης της μη-συναινετικής επιβίβασης και της κατάληψης των πλοίων *Mani Marmara* και *Ελεύθερη Μεσόγειος*.³⁴⁵

Επιθέσεις με πρόθεση κατευθυνόμενες κατά αμάχων, οι οποίοι δεν λαμβάνουν άμεσα μέρος στις εχθροπραξίες [άρθρο 8(2)(b)(i)]

Από τα διαθέσιμα στοιχεία δεν προκύπτει ότι ο στόχος της επίθεσης ήταν οι άμαχοι επιβάτες των πλοίων αλλά τα ίδια τα πλοία.³⁴⁶

Επίθεση επιχειρούμενη με πρόθεση, εν γνώσει ότι η επίθεση αυτή μπορεί να προκαλέσει απώλεια ζωής ή σωματική βλάβη σε αμάχους [άρθρο 8(2)(b)(iv)]

Μολονότι η προκαταρκτική εξέταση επισημαίνει ότι ο τρόπος επιβολής του αποκλεισμού έπρεπε να συμμορφώνεται με το κριτήριο της αναλογικότητας,³⁴⁷ το ΔΠΔ δεν αναγνωρίζει ότι υπήρχε η γνώση ώστε να στοιχειοθετηθεί το έγκλημα.³⁴⁸

---

³⁴¹ Ibid. παρ. 88.

³⁴² Ibid. παρ. 92.

³⁴³ Ibid. παρ. 94.

³⁴⁴ Ibid. παρ. 95.

³⁴⁵ Ibid. παρ. 96.

³⁴⁶ Ibid. παρ. 99.

³⁴⁷ Ibid. παρ. 104.

³⁴⁸ Ibid. παρ. 107.

Επιθέσεις με πρόθεση κατευθυνόμενες κατά προσωπικού ή αντικειμένων που χρησιμοποιούνται σε αποστολές ανθρωπιστικής βοήθειας σύμφωνα με τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών [άρθρο 8(2 (b (iii))]

Σύμφωνα με την προκαταρκτική εξέταση, δεν προκύπτει ότι η αποστολή ήταν ανθρωπιστική λόγω της εμφανούς έλλειψης ουδετερότητας και αμεροληψίας, όπως καταδεικνύεται από τους ρητούς και πρωταρχικούς πολιτικούς στόχους του Στολίσκου, αλλά και το γεγονός ότι δεν έλαβε τη συναίνεση του Ισραήλ και αρνήθηκε να συνεργαστεί με τις ισραηλινές αρχές για εναλλακτικούς τρόπους διανομής της ανθρωπιστικής βοήθειας.³⁴⁹

Εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας

Με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία δεν προέκυψε ότι η συμπεριφορά των ισραηλινών ενόπλων δυνάμεων ήταν μέρος ή συνιστούσε *per se* ευρεία ή συστηματική επίθεση που κατευθύνθηκε κατά άμαχου πληθυσμού³⁵⁰ και επομένως δεν υπάρχουν βάσιμοι λόγοι ότι τελέστηκαν εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας.

Η Εισαγγελέας ωστόσο κατέληξε ότι η υπόθεση δεν ήταν επαρκούς βαρύτητας ώστε να δικαιολογηθούν περαιτέρω ενέργειες από το δικαστήριο.³⁵¹ Η Ένωση των Κομόρων, ακολουθώντας την προβλεπόμενη διαδικασία, ζήτησε από το Τμήμα Προδικασίας να εξετάσει την απόφαση της Εισαγγελέως. Στις 16 Ιουλίου 2015, το Τμήμα ζήτησε από την Εισαγγελέα να αναθεωρήσει την απόφασή της αλλά η απάντηση ήταν αρνητική και, μέχρι στιγμής, δεν έχει καθοριστεί εάν τελικά η υπόθεση θα παραπεμφθεί ενώπιον του δικαστηρίου.

---

³⁴⁹ Ibid. παρ. 125.

³⁵⁰ Ibid. παρ. 130.

³⁵¹ Ibid. παρ. παρ. 148.

Αντί συμπερασμάτων

Το περιστατικό με τον Στολίσκο της Ελευθερίας έδωσε την αφορμή να τεθεί εκ νέου στο προσκήνιο η κατάσταση στη Γάζα και το Παλαιστινιακό ζήτημα εν γένει. Οι αντιδράσεις των κρατών ήταν άμεσες αν και, όπως ήταν αναμενόμενο, αρκετά αποστασιοποιημένες. Υπήρξαν φυσικά και περιπτώσεις κρατών που επέδειξαν μεγαλύτερο ζήλο ώστε να εναντιωθούν στο Ισραήλ αλλά πάντα σε επίπεδο πολιτικών δηλώσεων και όχι πράξεων. Ακόμα και η Τουρκία, η οποία θίχτηκε άμεσα και έδειξε ένα ανέλπιστο προσωπείο αλληλεγγύης και προστασίας των οικογενειών των θυμάτων και του ΙΗΗ, σταδιακά υπαναχώρησε και τοποθέτησε τη βελτίωση των σχέσεών της με Ισραήλ πάνω από την προστασία των πολιτών. Προκαλεί εντύπωση πάντως το γεγονός ότι ένα κράτος, όπως η Τουρκία, που, επεικώς, παραβιάζει τα δικαιώματα των Κούρδων και των αντιφρονούντων, κράτησε τέτοια στάση στο ζήτημα. Ήταν υποστήριξη στο κίνημα ή άλλο ένα πολιτικό παιχνίδι εξουσίας με το Ισραήλ;

Σε κάθε περίπτωση το ζήτημα είναι ότι πάντοτε τα θύματα είναι τα άτομα και τα κράτη είτε θα αδιαφορούν είτε θα τα χρησιμοποιούν. Η περίπτωση της Γάζας είναι ένα εξαιρετικό παράδειγμα αδιαφορίας, ή, αλλιώς, έλλειψης πολιτικής βούλησης. Είναι τουλάχιστον υποκριτικό οι πολιτικές δηλώσεις να περιστρέφονται γύρω από ηχηρές λέξεις, όπως είναι η «καταδίκη» αλλά οι πράξεις να απουσιάζουν. Ο αποκλεισμός της Γάζας θεωρείται παράνομος από ένα μεγάλο κομμάτι της διεθνούς κοινότητας αλλά δεν γίνεται καμία ουσιαστική κίνηση για να συμμορφωθεί το Ισραήλ με τις υποχρεώσεις του.

Τα ισχυρά κράτη έχουν επιλέξει να προστατεύουν το Ισραήλ ενώ τα μικρότερα και πιο αδύναμα ακολουθούν πιστά τα κυρίαρχα προκειμένου να μην εξαφανιστούν από τον πολιτικό χάρτη. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι θα πρέπει αυτό να έχει αντίκτυπο και στη δικαιοσύνη, η οποία υποτίθεται ότι είναι διαφανής, αμερόληπτη και πάνω απ' όλα ανεξάρτητη. Ωστόσο, η περίπτωση του Στολίσκου είναι χαρακτηριστικό παράδειγμα έλλειψης βούλησης από την πλευρά του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου και της διεθνούς κοινότητας να παραπέμψει το Ισραήλ σε δικαιοδοτικό όργανο. Οι κανόνες του παιχνιδιού στη διεθνή σκακιέρα θα πρέπει να είναι ίδιοι για όλους, από σεβασμό σε θεμελιώδεις αξίες και αρχές.

Επομένως, μέσα σ' ένα σύστημα, το οποίο ενώ συμβατικά και ρητορικά υιοθετεί αυτές τις αρχές αλλά στην πράξη είτε τις καταπατά είτε τις χρησιμοποιεί κατά το δοκούν, ποιος πρέπει να είναι ο ρόλος των κινημάτων αλληλεγγύης; Πρέπει να σταματήσουν τη δράση τους γιατί δεν υπάρχει ένα οριοθετημένο πλαίσιο; Η απάντηση είναι αρνητική εφόσον τα κινήματα αυτά επιδιώκουν να αποκαταστήσουν την «αταξία» της διεθνούς κρατικής δράσης και τις αδικίες που αυτή προκαλεί. Η πολιτική ανυπακοή, όπως χαρακτηρίζεται από ορισμένους η δράση των κινημάτων, οφείλει να είναι παρούσα μέσα σ' αυτόν τον χώρο και να επιδεικνύεται μέχρις ότου επανέλθει μια άδικη και παράνομη κατάσταση στην πρότερη ή την βελτιωμένη μορφή της.

Η πολιτική ανυπακοή δεν είναι απλώς επιλογή στάσης ζωής αλλά υποχρέωση που απορρέει από την ατομική και συλλογική συνείδησή μας, όπως ορθά έγραφε ο Thoreau στο έργο του με τίτλο 'Resistance to Civil Government': «όταν μια κυβέρνηση παράγει αδικία, ακόμα κι αν 'κρύβεται' πίσω από τους νόμους, είναι υποχρέωση κάθε ευσυνείδητου πολίτη να αντισταθεί, να μην υπακούσει και να σταματήσει την κρατική «μηχανή».

Βιβλιογραφία

BIBLIA

- Μαρούδα, Μαρία-Ντανιέλλα. *Περί του ανθρωπιστικού χώρου στον 21^ο αιώνα*. Αθήνα: Ι. Σιδέρης, 2012.
- Arai-Takahashi, Yutaka. *The Law of Occupation: Continuity and Change of International Humanitarian Law, and its Interaction with International Human Rights Law*. Leiden, Boston: Martinus Nijhoff, 2009.
- Dinstein, Yoram. *The conduct of hostilities under the law of international armed conflict*. Cambridge University Press, 2004.
- Dinstein, Yoram. *The International Law of Belligerent Occupation*. Cambridge University Press, 2009.
- Doswald-Beck, Louise, ed. *San Remo Manual on International Law Applicable to Armed Conflicts at Sea*. Cambridge: Cambridge University Press, 1995.
- Elleman, Bruce Allen and Sarah C.M. Paine, eds. *Naval Blockades and Seapower Strategies and Counter-Strategies, 1805-2005*. London/New York: Routledge, 2006.
- Giugni, Marco and Florence Passy. *Political altruism?: Solidarity movements in international perspective*. Rowman & Littlefield, 2001.
- Green, L.C. (Leslie Claude). *The Contemporary Law of Armed Conflict*, 2nd edition. Manchester: Manchester University Press, 2000.
- Guilfoyle, Douglas. *Shipping Interdiction and the Law of the Sea*. No. 63. Cambridge University Press, 2009.
- Hallward, Maia Carter and Julie M. Norman, eds. *Nonviolent Resistance in the Second Intifada: Activism and Advocacy*. New York: Palgrave Macmillan, 2011.
- Hallward, Maia Carter. *Transnational Activism and the Israeli-Palestinian Conflict*. Palgrave Macmillan, 2013.
- Heintze, Hans-Joachim and Zwitter Andrej, eds. *International Law and Humanitarian Assistance: A Crosscut Through Legal Issues Pertaining to Humanitarianism*. Berlin: Springer, 2011.
- Henckaerts, Jean-Marie and Louise Doswald-Beck. *Customary International Humanitarian Law*, Vol. I. New York: Cambridge University Press, 2009.
- Noortmann, Math, August Reinisch, and Cedric Ryngaert, eds. *Non-state actors in international law*. Oxford and Portland: Hart, 2015.
- Novak, Andrew. *The International Criminal Court: An Introduction*. Springer International Publishing, 2015.

- Papastavridis, Efthymios. *The Interception of Vessels on the High Seas, Contemporary Challenges to the Legal Order of the Oceans*. Oxford: Hart, 2013.
- Pictet, Jean S. ed. *Commentary: IV Geneva Convention Relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War*. Geneva: ICRC, 1958.
- Sandoz, Yves, Christophe Swinarski and Bruno Zimmermann, eds. *Commentary on the Additional Protocols of 8 June 1977 to the Geneva Conventions of 12 August 1949*. Geneva: ICRC, 1987.
- Sørensen, Majken Jul. *Responses to Nonviolent Campaigns: Beyond Repression or Support*. Irene Publishing, 2015.
- Stahn, Carsten, ed. *The Law and Practice of the International Criminal Court*. Oxford: Oxford University Press, 2015.
- Tarrow, Sidney G. *Power in Movement: Social Movements and Contentious Politics*, 3rd edition. Cambridge University Press, 2011.
- Weller, Marc, Jake William Rylatt, and Alexia Solomou, eds. *The Oxford Handbook of the Use of Force in International Law*. Oxford University Press, 2015.
- Wilmshurst, Elizabeth, ed. *International law and the classification of conflicts*. Oxford University Press, 2012.

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ/ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΣΕ ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΥΣ ΤΟΜΟΥΣ

- Atalay, Zeynep. "A New Direction in Transnational Civil Society: The Politics of Muslim NGO Coalitions." In *Civil Society in the Age of Monitory Democracy*, edited by Lars Trägårdh, Nina Witoszek and Bron Taylor, 208-230. New York, Oxford: Berghahn Books, 2013.
- Barber, Rebecca. "Facilitating humanitarian assistance in international humanitarian and human rights law." *Revue Internationale de la Croix-Rouge/International Review of the Red Cross*, Vol. 91, no. 874 (June 2009): 371-397.
- Benoliel, Daniel. "Israel, Turkey, and the Gaza Blockade." *Journal of International Law*, Vol. 33, Issue 2, Art. 5 (2011): 615-662.
- Buchan, Russell. "The International Law of Naval Blockade and Israel's Interception of the Mavi Marmara." *Netherlands International Law Review*, Vol. 58, Issue 02 (August 2011): 209-241.
- Buchan, Russell. "II. The Palmer Report and the Legality of Israel's naval blockade of Gaza." *International and Comparative Law Quarterly*, Vol. 61, Issue 01 (January 2012): 264-273.

- Buchan, Russell. "The Mavi Marmara incident and the application of international humanitarian law by quasi-judicial bodies." In *Applying International Humanitarian Law in Judicial and Quasi-Judicial Bodies: International and Domestic Aspects*, edited by Derek Jinks, Jackson Nyamuya Maogoto and Solon Solomon, 479-503. The Hague: TMC Asser Press, 2014.
- Buchan, Russell. "The Mavi Marmara Incident and the International Criminal Court." *Criminal Law Forum*, Vol. 25, Issue 3-4 (December 2014): 465-503.
- Bisharat, George E. and James Carey. "Freedom Thwarted: Israel's Illegal Attack on the Gaza Flotilla." *Berkeley Journal of Middle Eastern & Islamic Law*, Vol. 4, Art. 4 (2011): 85-115.
- Darcy, Shane and John Reynolds. "An Enduring Occupation: The Status of the Gaza Strip from the Perspective of International Humanitarian Law." *Journal of Conflict & Security Law*, Vol. 15, no. 2 (2010): 211-243.
- Durham, Helen and Phoebe Wynn-Pope. "Protecting the 'Helpers': Humanitarians and Health Care Workers During Times." In *Yearbook of International Humanitarian Law*, Vol. 14, edited by Michael N. Schmitt and Louise Arimatsu, 327-346. The Hague: TMC Asser Press, 2011.
- El Zeidy, Mohamed M. "The Gravity Threshold under the Statute of the International Criminal Court." *Criminal Law Forum*, vol. 19, no. 1 (2008): 35-57.
- Ferraro, Tristan. "Determining the beginning and end of an occupation under international humanitarian law." *Revue Internationale de la Croix-Rouge/International Review of the Red Cross*, Vol. 94, no. 885 (Spring 2012): 133-163.
- Fink, Martin David. "Contemporary views on the lawfulness of naval blockades." *Aegean Review of the Law of the Sea and Maritime Law*, Vol. 1 (2011):191-215.
- Fraunces, Michael G. "The International Law of Blockade: New Guiding Principles in Contemporary State Practice." *The Yale Law Journal*, Vol. 101, No. 4 (January 1992): 893-918.
- Gillard, Emanuela-Chiara. "The law regulating cross-border relief operations." *Revue Internationale de la Croix-Rouge/International Review of the Red Cross*, Vol. 95, no. 890 (2013): 351-382.
- Guilfoyle, Douglas. "The Mavi Marmara Incident and Blockade in Armed Conflict." *British Yearbook of International Law* 81 (1) (2010): 171-223.
- Heinegg von, Wolff Heintschel. "Naval Blockade." In *International Law Across the Spectrum of Conflict: Essays in Honour of Professor L.C. Green on the Occasion of His Eightieth Birthday*, edited by Michael N. Schmitt, 75 *International Law Studies*, 203-230. Newport: U.S. Naval War College, 2000.

- Heinegg von, Wolff Heintschel. "The Law of Armed Conflict at Sea." In *The Handbook of International Humanitarian Law*, edited by Dieter Fleck, 475-569. New York: Oxford University Press, 2008.
- Karakaya, Mustafa. "Is Israel's naval blockade of Gaza legal?." *Human Rights Review*, Vol. III, Issue 1 (June 2013): 201-215.
- Kraska, James. "Rule Selection in the Case of Israel's Naval Blockade of Gaza: Law of Naval Warfare or Law of the Sea?." In *Yearbook of International Humanitarian Law*, Vol. 13, edited by Michael N. Schmitt, Louise Arimatsu and T. McCormack, 367-395. The Hague: TMC Asser Press, 2010.
- Kretzmer, David. "The law of belligerent occupation in the Supreme Court of Israel." *Revue Internationale de la Croix-Rouge/International Review of the Red Cross*, Vol. 94, no. 885 (Spring 2012): 207-236.
- Leader, Nicholas. "The Politics of Principle: the principles of humanitarian action in practice." *Humanitarian Policy Group Report 2*. London: Overseas Development Institute, 2000.
- Macdonald, Ronald St John. "Solidarity in the Practice and Discourse of Public International Law." *Pace International Law Review*, Vol. 8, Issue 2 (Spring 1996): 259-302.
- Mari, Mustafa. "The Israeli disengagement from the Gaza Strip: An end of the occupation?." In *Yearbook of International Humanitarian Law*, Vol. 8, edited by Avril McDonald and Timothy McCormack, 356-368. The Hague: TMC Asser Press, 2005.
- McLaughlin, Rob and Dale Stephens. "International Humanitarian Law in the Maritime Context: Conflict Characterization in Judicial and Quasi-Judicial Contexts." In *Applying International Humanitarian Law in Judicial and Quasi-Judicial Bodies: International and Domestic Aspects*, edited by Derek Jinks, Jackson Nyamuya Maogoto and Solon Solomon, 103-132. The Hague: TMC Asser Press, 2014.
- Ben-Naftali, Orna, Aeyal M. Gross and Keren Michaeli. "Illegal Occupation: Framing the Occupied Palestinian Territory." *Berkeley Journal of International Law*, Vol. 23, Issue 3, Art. 2 (2005): 551-614.
- Roach, J. Ashley. "The law of naval warfare at the turn of two centuries." *The American Journal of International Law*, Vol. 94, no. 1 (2000): 64-77.
- Roberts, Adam. "Prolonged Military Occupation: The Israeli-Occupied Territories since 1967." *American Journal of International Law*, Vol. 84, no. 1 (January 1990): 44-103.
- Rojo, Enrique Carnero. "National Legislation Providing for the Prosecution and Punishment of International Crimes in Spain." *Journal of International Criminal Justice* 9 (2011): 699-728.

- Rostow, Nicholas. "Gaza, Iraq, Lebanon: three occupations under international law." *Israel Yearbook on Human Rights*, Vol. 37 (2007): 205-239.
- Sanger, Andrew. "The Contemporary Law of Blockade and the Gaza Freedom Flotilla." In *Yearbook of International Humanitarian Law*, Vol. 13, edited by Michael N. Schmitt, Louise Arimatsu and T. McCormack, 397-446. The Hague: TMC Asser Press, 2010.
- Sassòli, Marco. "Legislation and Maintenance of Public Order and Civil Life by Occupying Powers." *The European Journal of International Law*, Vol. 16, no.4 (2005): 661-694.
- Schwendimann, Felix. "The legal framework of humanitarian access in armed conflict." *Revue Internationale de la Croix-Rouge/International Review of the Red Cross*, Vol. 93, no. 884 (December 2011): 993-1008.
- Shany, Yuval. "Faraway, so close: The legal status of Gaza after Israel's disengagement." In *Yearbook of International Humanitarian Law*, Vol. 8, edited by Avril McDonald and Timothy McCormack, 369-383. The Hague: TMC Asser Press, 2005.
- Sorensen, Majken and Brian Martin. "The dilemma action: analysis of an activist technique." *Peace and Change: a journal of peace research*, Vol. 39, Issue 1 (2014): 73-100.
- Stoffels, Ruth Abril. "Legal regulation of humanitarian assistance in armed conflict: achievements and gaps." *Revue Internationale de la Croix-Rouge/International Review of the Red Cross*, Vol. 86, no. 855 (September 2004): 515-546.
- Van den Herik, Larissa J. "An Inquiry into the Role of Commissions of Inquiry in International Law: Navigating the Tensions between Fact-Finding and Application of International Law." *Chinese Journal of International Law* 13, no. 3 (2014): 507-537.
- Vité, Sylvain. "Typology of armed conflicts in international humanitarian law: legal concepts and actual situations." *Revue Internationale de la Croix-Rouge/International Review of the Red Cross*, Vol. 91, no. 873 (March 2009): 69-94.
- Zwanenburg, Marten. "The law of Occupation revisited: The beginning of an occupation." In *Yearbook of International Humanitarian Law*, Vol. 10, edited by Jann K. Kleffner and Timothy McCormack, 99-130. The Hague: TMC Asser Press, 2007.